

Sprawozdanie
Dyrektora
Gimnazjum Polskiego
w Gdańsku
za rok szkolny 1926/27.

INSTITUT
BADAŃ LITERACKICH PAN
BIBLIOTEKA
00-320 Warszawa, ul. Nowy Świat 77
Tel. 25-68-63

1927

Odbito czcionkami ☛ „Drukarni Gdańskiej”, Gdańsk, Stadtgebiet 12

Sprawozdanie
Dyrektora
Gimnazjum Polskiego
w Gdańsku
za rok szkolny 1926/27.

INSTYTUT
BADAŃ LITERACKICH PAŃ
BIBLIOTEKA
00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 7
Tel. 26-68-63

..... 1927 .....

Odbito czcionkami ☛ „Drukarni Gdańskiej”, Gdańsk, Stadtgebiet 12

Treść:

1. Józef Zawirski: Gajus Walerjusz Katullus i jego poezje.
2. Część urzędowa, podana przez Dyrektora Zakładu.

23746

Gajus Walerjusz Katullus i jego poezje

napisał Prof. Józef Zawirowski.

I.

Żywot Katullusa.

Życie Katullusa przypada na pierwszą połowę I. wieku przed Chr., na okres strasznych, bratobójczych walk popularów z optymatami, dyktatury Sulli i jego proskrypcyj, przewagi Pompejusza w państwie, konsulatu Cycerona i spisku Katyliny, pierwszego triumwiratu i podbojów Cezara w Gallji. Św. Hieronim bowiem podaje, że Gajus Walerjusz Katullus urodził się w r. 87. przed Chr. w Weronie. Pochodził on ze znakomitej rodziny, a ojciec jego posiadał piękną willę na półwyspie Sirmio, oblany błękitnymi wodami jeziora Benacus. O znaczeniu i zamożności ojca świadczyć może to, że przyjmował u siebie w gościnie Cezara podczas jego pobytu w Weronie, że wcześniej wysłał syna na studia do stolicy i że oprócz posiadłości w Weronie miał też kawał ziemi w okolicy Tyburu.

Po przybyciu do Rzymu wpadł młody Katullus w wir życia miejskiego i poznał się i zaprzyjaźnił z całym szeregim ludzi, którzy dzięki pewnemu już stanowisku i znaczeniu w literaturze wywarli na niego wielki wpływ. Do tych ludzi należeli: Walerjusz Kato, poeta i uczonej rodem z Gallji nadpadańskiej, Gajus Licynjusz Kalwus, mówca rywalizujący nawet z Cyceronem oraz poeta, historyk Korneljusz Nepos, poeta Gajus Helwusz Cynna, złośliwy poeta Marek Furjusz Bibakulus i inni. Wszyscy ci młodzi poeci, którzy — jak pisze K. Morawski ¹⁾ — wzniesli się nad poziom konwencjonalności dotychczasowej, dawnej rubasznosci rzymskiej, a nierazko nad zakon starorzyskiej cnoty, — wysunęli miłość na pierwszy plan w swem życiu i literaturze, gardzili zrzędzeniem surowych starców i pomiatali człowiekiem, który wiejskiej nie wyzbył się gburowatości. Niekiedy wkraczali oni na pole polityczne, miotając gromy na współczesne wielkości, jak Cezar i Pompejusz, piętnując szczególnie ich życie prywatne, zaczepiając i szarpiąc w zjadliwych utworach kreatury, które dzięki protekcji owych wielkości doszły do majątku i znaczenia.

Ważniejszą jednak była ich opozycja w dziedzinie literatury. Zrzucili oni dotychczasowe wielkie rodzaje poezji, jak epepeja, komedja i tragedja, opierające się na dziełach poetów greckich z epoki klasycznej, a zwrócili się po wzory do poezji aleksandryjskiej. Poczęli więc tworzyć okolicznościowe drobiazgi, wyrażając w nich swoje przeżycia, myśli i uczucia, które ubierali w formę dystychów, wierszy falecyjjskich (hendekasyllabi), tak nazwanych od aleksandryjskiego

¹⁾ Kazimierz Morawski, Historia literatury rzymskiej za Rzeczypospolitej str. 325.

poety Falaikosa, oraz jambów, używanych zwłaszcza do złośliwych inwektyw. W miejsce dawniejszej wielkiej epepei wprowadzili ci młodzi poeci nowy rodzaj literacki, jakby małą epopieję, t. zw. epyllion. Wzorem pod tym względem był im Kallimach z Cyreny, największy poeta aleksandryjski. W takim poemacie obrabiano jakąś epizodyczną, mniej utartą i wytartą baśń z wielkim aparatem nauki i wysiłkiem pracy, pogłębieniem charakterystyki i psychologicznej analizy¹⁾, co zjednywało poecie epitet *doctus*, tak często spotykany i znamienny w ówczesnej literaturze rzymskiej. Oprócz tego powstała wówczas elegja, w której pierwiastek liryczny łączył się z opowieścią mitologiczną. Na polu wymowy walczył ten młody Rzym o większą prostotę, stawiał jako ideał poziomego dosyc i mniej folgującego retoryce Lizjasza, a występował przeciw Cyceronowi i jego napuszonemu, rzekomo bezkrwistemu stylowi, czem ci attycyści zakłócili Cyceronowi wieczór życia i wypoczynek na laurach, na których zasiadł jako bezsprzeczny dotychczas i samowładny pan w dziedzinie rzymskiej wymowy²⁾.

Dla siebie za to mieli ci poeci, ci *Νεώτεροι* — jak ich Cycero nazywa — wzajemny podziw i pochwały, bardzo często przesadne i nieuzasadnione. W takie to grono ludzi dostawszy się Katullus, wyrósł wkrótce ponad wszystkich i stał się ich głową i wodzem. Do tego zaś przyczyniła się miłość, która wprawdzie złamała mu życie, ale rozbudziła w nim talent poetycki. Kobieta, która taką miłość w sercu Katulla wzniciła, była według relacji Apulejusza Klodja, siostra osławionego wicherzyciela, trybuna ludowego Klodjusza, zabitego w r. 52. przez Milona. Katullus nazywa ją w swych utworach Lesbją. Była to kobieta starsza od Katulla, odznaczająca się wielką pięknoscją, o oczach jak Junona, a przytem przewrotna i rozpustna. Kiedy w r. 59. umarł jej mąż Metellus, były przypuszczenia, że Klodja go otruła. Jeszcze za jego życia oddawała się miłostkom (nawet poważny Cycero miał być przez jakiś czas jej wielbicielem³⁾), a zapewne w r. 61 znalazł się Katullus w gronie jej kochanków. Z początku zaślepiony namiętną miłością nie widział poeta, że ma obok siebie licznych rywali, cieszących się również względami Klodji, „aż powoli oczy mu się rozwarły na bezdeń jej niewierności i przewrotności. A ponieważ Katullus opiewał to, co przeżył, mamy u niego całą skalę uczuć i pieśni, od wyrazów upojenia i szału, przez szamotanie się, w którym daremnie potrząsa łańcuchami, aż do objawów gniewu i pogardy“⁴⁾, kiedy kochanka coraz to nowe usidlala ofiary i staczała się coraz niżej tak, że dano jej epitet *Quadrantaria*, ulicznica. Do ostatecznego zerwania stosunków przyszło zapewne w r. 58.

Równocześnie inny bolesny cios dotknął nieszczęśliwego poetę. Oto jego brat ukochany, który wyjechał na Wschód, umarł nagle w r. 59. lub 58. w M. Azji pod Troją. Złamany na duchu poeta opuścił Rzym i udał się do Weroni, szukając w rodzinnem mieście ciszy i ukojenia. Ale pobyt jego w Weronie nie trwał długo, bo już na wiosnę r. 57. ruszył Katullus w podróż na daleki Wschód. Mianowicie Gajus Memmijusz, przyjaciel wielu poetów, a zwłaszcza Lukrecjusza⁵⁾, wybierając się jako propretor do Bitynji, zabrał tam w swoim orszaku Helwjusza Cynnę i Katulla. Pragnął zapewne poeta zobaczyć i poznać obce kraje, odwiedzić grób brata, a może też „marzył ubocznie o zyskach na prowincji, jak marzyli o tem młodzi Rzymianie, którzy »ozłacali się« w tego rodzaju wyprawach“⁶⁾. W utworach jego, odnoszących się do tej podróży, znajdujemy wzmiankę i o krajach, które widział i o ofiarach, złożonych na grobie brata i o rozczarowaniu,

1) j. w. str. 327.

2) j. w. str. 330.

3) R. Westphal, *Catulls Gedichte in ihrem geschichtlichen Zusammenhange* str. 35 i nast.

4) j. w. str. 341.

5) Lukrecjusz dedykował mu swój poemat: *De rerum natura*.

6) j. w. str. 346.

jakiego doznał, gdy z owej podróży wrócił z pustą sakiewką. Powrót nastąpił na wiosnę r. 56. Musiał wtedy poeta odwiedzić ojczystą Weronę, bo w jednym ze swych utworów (31) wyraża radość na widok jeziora Benacus (Garda), w innym zaś (4) powiada, że po powrocie nad jasne tonie rodzinnego jeziora składa w ofierze Dioskurom statek, którym płynął po tak wielu morzach.

W tym samym roku, w którym Katullus powrócił ze swej podróży, odnowiony został triumwirat między Cezarem, Pompejuszem i Krassusem w mieście Luka. Widocznem było, że Cezar i Pompejusz dążą do władzy nad państwem. Wtedy to Katullus złośliwemi wierszami, truces iambi, zaczął smagać „teścia i zięcia“, którzy trzęśli Rzymem i grozili Rzeczypospolitej śmiertelnem wstrząśnieniem¹⁾. Oprócz tego ścigał swą nienawiścią różne kreatury, a z pośród nich najbardziej rycerza rzymskiego Mamurrę, który służąc pod dowództwem Cezara w Gallji, dorobił się wielkiego majątku. Żalił się Cezar na te zaczepki, ale wreszcie Katullowi przebaczył przez wzgląd na jego ojca lub na talent poety. „Swetonjusz opowiada, że Cezar Katullusa przeprasającego tego samego dnia na ucztę zaprosił i gościnności ojca jego, jak przywykł, nadal używał“²⁾. Zgoda ta nastąpiła prawdopodobnie w r. 54. w Weronie, a dowód na to mamy w utw. 11, w którym poeta już w zaszczytny sposób wspomina o wyprawach Cezara³⁾. Wkrótce potem, w tymże roku 54. zakończył poeta swój młody żywot.

---

¹⁾ j. w. str. 347.

²⁾ j. w. str. 347.

³⁾ Jan Czubek, Poezje Katulla str. 16.

II.

Utwory Katulla.

Zbiór utworów Katulla¹⁾, jaki dzisiaj posiadamy, opiera się na rękopisach: paryskim (codex Sangermanensis) i oksfordzkim (Oxonienis) z XIV w., oraz berlińskim (Berolinensis) i weneckim (Venetus) z w. XV. Wszystkie te kodeksy są odpisami rękopisu weroneńskiego (c. Veronensis), o którego istnieniu jest wiadomość z r. 965, później zaś z pierwszej połowy XIV stulecia. Zbiór ten nie został ułożony ani wydany przez samego poetę. W dedykacji bowiem, skierowanej do Korneliusza Neposa, jest mowa o książeczce (libellus) i o zawartych w niej fraszkach (nugae). Taka dedykacja nie może się tedy odnosić do naszego zbioru poezyj, obejmującego 116 utworów w 2286 wierszach, utworów najrozmaitszych pod względem nastroju, treści i długości i rozrzuconych bez żadnego chronologicznego porządku. Z nich utwory 1—60 to drobiazgi (nugae, ineptiae), pisane w różnych miarach, jak hendekasyllabi, jamby, glikoneje, wiersze safickie, asklepiadejskie, 61—68 to utwory dłuższe, z których najdłuższy 64-ty liczy przeszło 400 wierszy, a wreszcie od 69 do końca to znowu krótsze utwory, pisane w dystychach elegijnych. Wobec tego należy przypuszczać, że Katullus ogłosił i dedykował Korneliuszowi Neposowi jakiś inny, mniejszy zbiorek swoich drobnych poezyj, większe zaś utwory ogłosił może jako osobne libelli. Ponieważ zaś poeta Marcjalis wspomina o zbiorze wierszy Katulla, który oznacza słowem Passer (wróbelek), nasuwa się przypuszczenie, że poeta ułożył też inny zbiór swych utworów, może treści miłosnej, na których czele stał Passer, wiersz do wróbelka. Wiersz ten jest drugim w dzisiejszym zbiorze. Trzeci utwór opiewa śmierć tegoż wróbelka, tak drogiego kochance poety. W kilku utworach następnych maluje poeta swoją gorącą miłość do Klodji, (w ich zaś serji za pierwszy można uważać utwór 51., napisany wierszem safickim i przerobiony z Safony), daje wyraz swemu szczęściu, lekceważy względy i sądy ludzi, którzy gorszyli się i tą miłością i opiewaniem jej w poezji. A po tem upojeniu poety, trwającym zresztą dosyć długo, przychodzi bolesne przebudzenie. Poeta przekonany się, że Klodja jest kobietą złą i przewrotną, że oprócz niego ma cały zastęp innych kochanków, z którymi zdradza go bezwstydnie. Tej swojej boleści, oraz nienawiści do rywali dał wyraz w całym szeregu utworów (np. 8, 38, 40, 58). Za ostatni w tej serji można uważać utwór 11, w którym poeta żegna swą miłość wierszem safickim, jak ją niegdyś wierszem safickim powitał. Z innych utworów drobnych zasługują na wzmiankę: utwór 4, w którym Katullus po powrocie z podróży w r. 56. śławi swój statek, 10-ty i 28-my zawierające przytyki do propretora Memmjusza, że nie dał poecie sposobności do wzbogacenia się w Bitynii, 29-ty z inwektywami na Mamurę, utwór 31-szy, w którym poeta wróciwszy z dalekich krajów, z radością wita półwysep Sirmio na jeziorze Benacus, 34-ty piękny hymn na cześć Diany, 46-ty opisujący wiosnę w Bitynii i malujący radość poety na myśl o bliskim powrocie do ojczyzny, 49-ty, w którym Katullus przesadnie i z widoczną ironją dziękuje za coś Cyceronowi, 53-ci sławiący dowcipnie talent oratorski Kalwusa, 57-my z inwektywami na Cezara i Mamurę. We wszystkich tych drobiazgach, jakkolwiek tu i ówdzie znaleźć można pewne wpływy poezji Safony, Archilocha, Hipponaksa, Anakreonta i poetów

¹⁾ Catulli Veronensis liber erkl. v. Gustav Friedrich, Leipzig 1908.

aleksandryjskich — jest Katullus przeważnie oryginalny. Są to bowiem utwory okolicznościowe, doraźne, łączące się z życiem, w których wzór nie stawał między natchnieniem a ujęciem natchnienia w poetyczne wyrazy.¹⁾

Nie można tego natomiast powiedzieć o utworach większych 61—68, napisanych pod wpływem poezji aleksandryjskiej i naśladowujących ściśle aleksandryjskie wzory. Utwór 61-szy i 62-gi są pieśniami weselnymi (epithalamia). Pierwsza z nich przeznaczona jest na wesele Manliusza Torkwata z Winją Aurunkuleją, napisana w strofach po pięć wierszy, z których cztery są glikonajami, piąty ferekratejem. Zaczyna się ta pieśń wezwaniem bożka Hymena, następnie przedstawione są w niej rzymskie zwyczaje weselne. Była ona zapewne rozłożona na dwa chóry: młodzieńców i dziewic, ale które części śpiewane były przez ten lub tamten chór, o tem zdania uczonych są podzielone.²⁾ Druga pieśń weselna jest zupełnie inna: napisana w heksametrach daktylicznych, przedstawia dwa rywalizujące ze sobą chóry, młodzieńców i dziewic, których każdy śpiew, obejmujący po kilka heksametrów, kończy się apostrofą do Hymena. W pierwszej z tych pieśni widać wpływy Safony i Aleksandryjczyków, druga „wygląda na przeróbkę według greckiego wzoru, przeróbkę swobodną, która nie cofała się przed domieszką rzymskich rysów. I myśli pojedyncze i układ wyrazów wykazują pewne punkty styczności z nielicznymi fragmentami Safony.“³⁾ Niezmiernie ciekawym jest utwór 63-ci, którego treść jest następująca: Młodzieniec grecki imieniem Attis ucieka z towarzyszami do Frygji, aby się poświęcić kultowi bogini Cybeli. Opanowany szałem rzeza się, poczem wzywa towarzyszy, aby wraz z nim pospieszili na górę Ida, do przybytku bogini, której kult wymownie im przedstawia. Cały orszak wyrusza na Idę, gdzie znużony zasypia. Po przebudzeniu się uprzytomnia sobie Attis skutki swego czynu, uczuwa tęsknotę za ojczyzną, domem rodzicielskim i palestrą i poczyna żałować tego, co zrobił. Słyszy to bogini Cybela. Wypuszcza więc jednego ze swych lwów, który Attisa na nowo podnieca do szału. Młodzieniec ucieka do gaju poświęconego bogini i zostaje na zawsze jej sługą. Wreszcie prosi poetę boginię, aby jego chroniła od takiego szału. Przy pisaniu tego utworu miał poeta przed oczyma niewątpliwie jakiś wzór aleksandryjski, może Kallimacha, ponieważ poeci owych czasów często na cześć Cybeli pisali poematy w metrum jońskim czyli galliambicznym. Katullus wprowadzając to metrum w swoim utworze, zwycięsko pokonał trudności metryczne i stworzył dzieło pod względem formy poprostu doskonałe. W treści utworu widoczne są luki, ale za to charakterystyka psychologiczna jest mistrzowska. Analiza religijnego szału jest nadzwyczaj subtelna, a także tęsknotę Attisa za dawnym życiem ujął poeta w śliczne wyrazy; przemawia z nich wielbiciel Lesbji, życia i piękności, przeciwko chorobliwym wschodu zbroczeniom i naleciałościom.⁴⁾

Utwór 64-ty, Wesele Peleusza i Tetydy, najdłuższy z utworów Katulla, jest to epyllion, opracowane ściśle według manieri aleksandryjskiej. Poeta opisuje, jak to podczas wyprawy Argonautów Peleusz zakochał się w bogini morskiej Tetydzie, a bogowie zgodzili się na ten związek małżeński. Następnie prowadzi nas do wspaniałego pałacu Peleusza, w którym powszechną uwagę zwraca łożo, okryte kobiercem z przedstawionem na nim podaniem o Tezeuszu i Arjadnie. W długim tym epizodzie, który zajmuje prawie połowę całego utworu, kreśli poeta stan duchowy opuszczonej przez Tezeusza na wyspie Naksos Arjadny. Dopiero w wierszu 265-tym wraca poeta do przerwanej opowiadania i opisuje przybycie bogów na ucztę weselną. Wraz z niebianami przybywają też Parki, które młodej parze przepowiadają przybycie na świat syna-bohatera, Achillesa.

1) j. w. str. 348.

2) M. Schanz, Geschichte der röm. Litteratur I, 2 str. 71.

3) Morawski, Hist. lit. rzym., I, str. 349.

4) Morawski j. w. str. 350.

Kończy się utwór porównaniem czasów dawnych, w których bogowie zstępowali na ziemię i przebywali między ludźmi, z czasami dzisiejszemi, które przez swoją zbrodniczość zamknęły niebianom drogę na ziemię.

Poemat ten mimo pewnych braków w kompozycji odznacza się nadzwyczajną pięknnością poszczególnych obrazów, skreślonych mistrzowską ręką. Co się tyczy wzorów, jakie Katullus w tym utworze naśladował, to nie dadzą się one dokładnie oznaczyć. Pochodzi to stąd, że przeważna część utworów epoki aleksandryjskiej zaginęła. Możliwą też jest rzeczą, że Katullus „od rozmaitych poetów przyjmował natchnienia, że więc całość nie była tłumaczeniem, ani przeróbką“.¹⁾

Utwory 65-ty i 66-ty łączą się ściśle ze sobą. W pierwszym z nich zwraca się poeta do mówcy Kwintusa Hortenzjusza Ortala, który go prosił o utwór poetycki, i przedstawivszy swój ciężki stan duchowy po śmierci brata, przesyła mu przetłumaczony poemat Kallimacha p. t. Coma Berenices (utw. 66). Jest to typowy przykład dworskiej poezji panegirycznej z czasów Ptolemeuszów. Poeta przedstawia w tym utworze, jak to królowa Berenice, żona Ptolemeusza III., ślubowała złożyć bogom w ofierze pukiel swych włosów, jeżeli młody małżonek szczęśliwie wróci z wyprawy wojennej. Po jego więc powrocie ślub swój wykonała, lecz pukiel za sprawą Wenery zabrany ze świątyni, zamieniony został w gwiazdozbiór, który odkrył na niebie astronom dworski Konon. Całe to opowiadanie wygłasza ten zamieniony w konstelację pukiel, dodając na końcu, że zrzekłby się chętnie zaszczytu, jaki go spotkał, byle mógł nadal zdobić głowę swej królowej.

Utwór 67-my jest rozmową poety z drzwiami, które opowiadają mu o brzydkich tajemnicach pani domu, utwór zaś 68-my jest wspaniałą elegją, w której poeta zwracając się do Manjusza Alljusa, powiada, że z powodu śmierci brata nie jest zdolny do pisania utworów miłosnych, jakich przyjaciel od niego żąda, przesyła mu zaś pochwałę i dzięki za to, że mu udzielał pomocy podczas jego miłostek z Lesbją. Wspomnienie tej miłości nasuwa mu porównanie jej z miłością Protezylausa i Laodamji, a to znowu przypomina mu Troję i grób brata. „Uczucie tak faluje przez cały utwór między wdzięcznością względem Alljusa, miłością dla Lesbji, podziwem i współczuciem dla Laodamji, tęsknotą za bratem, a wszystko wytwarza całość, która jest może pierwszą elegją w rzymskiej literaturze, ubraną w formę listu“.²⁾

Cztery ostatnie utwory napisane są w dystychach elegijnych. Tę samą formę mają wszystkie następne drobne utwory Katulla. Treść ich jest najrozmaitsza. Jedne odnoszą się do Lesbji (70, 72, 75, 76, 79, 83, 85, 86, 87, 92, 104, 107, 109), inne do przyjaciół (np. 95, 96) lub nieprzyjaciół (74, 78, 88, 91, 116), wśród których ze specjalną złośliwością rzuca się poeta na wspomnianego już Mamurrę (105, 114, 115), jeden zaś utwór (101) poświęcony jest pamięci zmarłego brata, którego grób na trojańskim wybrzeżu odwiedził Katullus w czasie swej podróży na Wschód.

Z powyższego przeglądu utworów Katulla widzimy, że twórczość jego była dwojaka: jako poety „szkoły“ i poety „życia“.³⁾ Jako poeta szkoły aleksandryjskiej przeniósł do literatury rzymskiej parę gatunków literackich, których dotychczas nie posiadała, a które zjednały mu zaszczytne wówczas miano „poeta doctus“. Utwory te tem większą mają wartość, że wzory, które Katullus naśladował, przeważnie zaginęły, na podstawie więc tych utworów rzymskiego poety można sobie o owych wzorach wyrobić pojęcie. Pod tym więc względem jest Katullus jednym

¹⁾ j. w. str. 350.

²⁾ j. w. str. 353.

³⁾ Schanz j. w. str. 77.

z wybitnych pionierów i kontynuatorów kultury greckiej na gruncie rzymskim. Nie mniejsze jest znaczenie Katulla, jako poety „życia“. A życie to skreślił w swoich „drobiazgach“. Wprawdzie i w nich zależny był od literatury greckiej, ale nie widzimy w nich przygniatającego piętna żadnej szkoły. Są to naprawdę dzieci jego ducha, pełne uczucia żywego i bezpośredniego; retoryka, to przekleństwo rzymskiej poezji, nie ma w nich miejsca.¹⁾ Szczególnie z wierszy do Lesbji bije subtelność i szczerść. Wielką różnorodnością nastrojów odznaczają się też utwory do przyjaciół: spotykamy w nich i czułość i gorącą miłość i delikatną ironję i żale i bolesne wyrzuty. W stosunku znowu do przeciwników politycznych i literackich wybucha poeta namiętną nienawiścią i nie przebierając w słowach, chłoszcze ich bez miłosierdzia. A uczucia te ubierał w najrozmaitsze formy wiersza i wyrażał w słowach mocnych, „bo lubił jędrne, dosadne wyrażenia, nie cofał się nawet przed barbaryzmami, zapożyczonymi z północnych Włoch, pierwotnie celtyckich; lubił dalej zdrobnienia, jak lubi je potoczny język.“²⁾ Także i pod względem formy ma Katullus w literaturze rzymskiej wielkie znaczenie, zwłaszcza jeżeli zważymy, że w utworach swoich wprowadził przeróżne miary, które znacznie udoskonalił w stosunku do swoich poprzedników. Niektóre zaś formy wierszy lirycznych on pierwszy do literatury rzymskiej wprowadził. Dzięki temu, oraz dzięki nadzwyczaj obszernej skali uczuć jest Katullus największym lirykiem z czasów republiki rzymskiej i godnym poprzednikiem Horacego.

* * *

Utwory Katulla, bardzo popularne za życia poety, cieszyły się wielkim uznaniem także u następnych pokoleń. Wpływ jego widoczny jest zwłaszcza u elegików, Propertjusza i Owidjusza. Z późniejszych poetów naśladował go Marcialis, a także — według relacji Plinjusza Młodsze — i inni poeci. Gramatycy i metrycy zajmowali się znów jego językiem i miarami wierszy. W średnich wiekach prawie zapomniano o Katullusie. Dopiero znowu od pierwszej połowy XIV w. zaczęto się żywiej zajmować jego utworami, w najnowszych zaś czasach poznano się całkowicie na ich wartości, ustalono tekst dzięki pracy najznakomitszych krytyków, a najwięksi znawcy sztuki z podziwem odnoszą się do utworów poety z Werony.

Nasze społeczeństwo nie okazało dotychczas większego zainteresowania dla Katulla, o czym świadczy brak wydań tego poety, prawie zupełne pomijanie jego utworów w szkołach średnich, oraz jeden tylko i to niezupełny, a miejscami nie odpowiadający oryginałowi przekład na język polski³⁾.

¹⁾ Schanz j. w. str. 81.

²⁾ Morawski j. w. str. 355.

³⁾ Poezje Katulla przekł. Jan Czubek Kraków 1898.

III.

Wyjątki z utworów Katulla.

(Przekład J. Zawirskiego).

---

1. (1.) Dedykacja.

Komuż poświęcę piękną tę książeczkę nową,
Co ma suchym pumeksem brzegi wygładzone...
Tobie, Korneli! nieraz bo uznania słowo
Wzięły od ciebie fraszki przeze mnie tworzone,
Jeszcze wówczas, gdyś pierwszy z italskiego ludu
Odważył się w trzech księgach skreślić dzieje całe,
Pełnych — na boga — wiedzy i wielkiego trudu...¹⁾
Więc przyjmij, jakiegokolwiek jest to dziełko małe,
A jakie jest, spraw jednak, dziewico łaskawa,²⁾
By dłużej, niż wiek jeden żyła jego sława.

2. (2.) Wróbelek Lesbji.

Wróbelku, mojej dziewczyny kochanie!
Na łonie-ć trzyma i z tobą się bawi
I chcąc twe gniewne wywołać dzióbanie,
Nieraz ci koniec paluszka nadstawi,
Gdy ma przejaska miłość w rozbawieniu
Z rozkoszą figle, nie wiem jakie stroi,
Aby mieć ulgę w serdecznym cierpieniu:
Co w niej, jak myślę, żar miłosny koi...
Obym mógł z tobą bawić się, jak ona,
I smutne troski precz wyrzucić z łona...

---

¹⁾ Korneljusz Nepos, dziejopisarz rzymski, napisał w tym czasie (r. 68/67.) dzieło p. t. Chronica w 3 księgach.

²⁾ Muza.

3. (3.) Śmierć wróbelka.

Płaczcie, Wenery oraz Kupidyny,
I jacy tylko czulsi są ziemianie...
Zakończył życie wróbelek dziewczyny,
Wróbelek, mojej dziewczyny kochanie —
Którego nad wzrok miłowała ona:

Albowiem była to luba ptaszyna,
Nie oddalała się nigdy z jej łona
I tak ją znała, jak matkę dziewczyna,
A tu i ówdzie podlatując za nią,
Ćwierkaniem swoją radowała panią...

A teraz idzie poprzez ciemne drogi
Tam, skąd powrotu każdemu wzbroniono...
Biada ci, mroku Orkusa złowrogi!
Wszystko, co piękne, pochłania twe łono:
Tyś mi też miłe ptaszę zabrał ninie...
O straszny łosie! o biedna ptaszyno!
Przez cię zapuchły oczka mej dziewczynie
I zczzerwieniały od łez, co z nich płyną...

4. (4.) O swojej łodzi.

Ta, którą tu widzicie, druhowie, łódź mała
Chwali się, że najszybszą z wszystkich statków była
I że nigdy ją żadna nawa nie zdołała
Przegnać w pędzie, czy w żagle dęta wiatru siła,

Czy też wiosła używać musiała w potrzebie...
Twierdzi, że Adrjatyku groźnego wybrzeże
Nie może temu przeczyć; sroga Tracjo, ciebie,
Sławny Rodus, Cyklady też na świadki bierze,

Propontydę³⁾ i ponckich wód okropne tonie,⁴⁾
Nał któremi to dawniej w zielonej koronie
Rostała ta łódź późniejsza: bowiem na Cytorze⁵⁾
Często drżały jej listki w szumnym rozhoworze...

3) Morze Marmara.

4) Morze Czarne.

5) Góra w Paflagonji.

Poncka Amastris⁶⁾ i ty, z bukszpanowych lasów
Sławny Cytorze, mówi łódź, że znakomicie
Tobie to jest i było znane: bo od czasów
Przedawnych — jak powiada — rośla na twym szczycie,

Potem zaś w twojem morzu zanurzała wiosła
I stać pana swojego przez tyle wód niosła⁷⁾
Rozhukanych, czy z lewej strony czyli z prawej
Pędził ją wiatr, czy oba Juppiter łaskawy

Razem wydymał żagle... I twierdzi, że wcale
Do ślubów dla lądowych bóstw nie była skora,
Aż dopiero niedawno rzuciwszy mórz fale,
Wpłynęła na przeczystą toń tego jeziora...⁸⁾

Tak było dawniej: teraz poświęca się tobie,
Kastorze i ty, bracie bliźniaczy Kastora,
I w ukryciu na starość odpoczywa sobie...

5. (7.) Do Lesbji.

Pytasz, Lesbjo, jak mnogie pocałunki twoje
Zdołałyby pragnienie zaspokoić moje?
Ile tam ziarenek piasku libijskiego leży
Na porosłej chwastami cyreńskiej rubieży⁹⁾
Między wyrocznią Zeusa, paloną przez skwary¹⁰⁾
A świętym grobem, w którym spoczął Battus stary,¹¹⁾
Albo ile w noc cichą gwiazd z niebios sklepienia
Patrzy na skryte ludzkie, miłosne cierpienia:
Taką właśnie całusów ilość gdy szalony
Weźmie od ciebie Katull, będzie nasycony...
A nikt z pośród ciekawych liczby ich nie zbada,
Ni złośliwym językiem uroków nie zada.

⁶⁾ Miasto w Paflagonji na brzegu morza Czarnego.

⁷⁾ Aluzja do wielkiej podróży poety w r. 57/56.

⁸⁾ Jezioro Benacus (dziś Garda), nad którym leży Weronia.

⁹⁾ Cyrene — kraina na półn. wybrzeżu Afryki na zachód od Egiptu.

¹⁰⁾ Wyrocznia Zeusa Ammona w oazie (dziś Siwah) na pustyni libijskiej.

¹¹⁾ Mityczny założyciel m. Cyreny w Libji.

6. (9.) Do Weranjusza.

Werani! coś mi ukochany więcej,
Niż innych druhów mych trzysta tysięcy!¹²⁾
Czy powróciłeś do domowych progów,
Do braci, matki siwej i swych bogów?...
Wróciłeś! ach co za radosne wieści!
Ujrzę cię w zdrowiu, o hibernskich wrogów!¹³⁾
Czynach i krajach posłucham powieści,
Jak zwykle, — ramię me drogą otoczy
Szyję, całować będę usta, oczy...
Iluż jest ludzi szczęśliwych, a przecie
Któż jak ja szczęśliw, oraz rad na świecie...

7. (26). Do Furjusza.

Nie groźny Auster twej willi przy mieście,
Ani Fawoni, mój Furjusz drogi,
Ni Afeljota, ni Boreasz srogi,¹⁴⁾
Lecz dług — piętnaście tysięcy i dwieście...
O, straszny to jest wicher i złowrogi.

8. (34.) Do Diany.

Diana w pieczy swej ma nas szczególnie,
Dzieweczki oraz chłopięta niewinne!
Dianie, chłopcy i dziewczęta, wspólnie
Pienie zanućmy powinne...

Córo Latony, ty potężne plemię
Jowisza, władcy najwyższego w niebie!
W cieniu ćelijskich oliwek na ziemię
Twa matka wydała ciebie,

Ażebyś panią była górskich zboczy
I tych wąwozów wśród gór utajonych,
Oraz rzek, których nurt z szumem się toczy,
Oraz tych lasów zielonych...

¹²⁾ Przesada poetycka.

¹³⁾ Mieszkańcy Hiszpanji.

¹⁴⁾ Auster — wiatr południowy, Fawoni — w. zachodni, Afeljota — w. wschodni, Boreasz — w. północny.

Ty bywasz jako Lucyna wzywana¹⁵⁾
Przez białogłową, gdy rodzi cierpiąca;
Tyś można Trywja, ty masz Luny miano,
Niewłasnym blaskiem świecąca...¹³⁾

Ty miesięcznemi, bogini, obiegi
Szlak przemierzając na rok wyznaczony,
Rolników śpichrze wypełniasz po brzegi,
Obfite dając im plony...

Pod jakimkolwiek zapragniesz imieniem,
Doznaj czci od nas, a twa piecza sławna
Nad Romulowem niechaj trwa plemieniem
Tak, jak to było oddawna.

9. (38.) Do Kornificjusza.

Zło padło, Kornificy, na twego Katulla...
Źle mi jest, źle i ciężko, ciężko — na Herkula!
I codzień, co godzinę wciąż gorzej się stawa...
Ty jednak, choć tak łatwa i drobna to sprawa,
Jakiż wyraz pociechy dałeś mi od siebie?
Takiś to mój przyjaciel? Gniewam się na ciebie...
Ach, żebyś choćby jakie błahe przysłał słowo,
Choć smutniejsze nad skargę, nad Symonidową.¹⁷⁾

10. (49.) Do Cyclerona.

Z wnuków Romula najwymowniejszy,
Z tych, Marku Tulli, co są i byli
I z tych, co będą po wiekach żyli:
Katull, z poetów najpośledniejszy,
Szczerze dziękczynne śle ci orędzie,
Tak najskromniejszy w poetów rzędzie,
Jak wśród rzeczników tyś najświetniejszy...¹⁸⁾

¹⁵⁾ Pod tem mianem doznawała czci także Junona.

¹⁶⁾ Trywja (Hekate) — bogini ciemności nocnych i podziemnych, zabobonów i czarów, identyfikowana z Dianą. Luna — Diana, jako bogini księżyca.

¹⁷⁾ Symonides, sławny poeta grecki z Keos, w pięknych i rzetelnych epigramach sławił bohaterów, poległych w walkach z Persami.

¹⁸⁾ W przesadnych superlatywach nietrudno się dopatrzeć ironji poety względem odznaczającego się próżnością Cyclerona.

11. (52.) Smutne czasy.

Przecz nie mrzesz, Katullusie, na co jeszcze czekasz?
Nonjusz z wolem na krześle kurulnem zasiada,
Watynjusz zaś przysięgi na konsulat składa¹⁹⁾
Fałszywie... Przecz Katullu, swoją śmierć odwlekasz?

12. (53.) O Kalwusie.

Naśmiałem się z jednego z pośród zgromadzenia,
Który — kiedy mój Kalwus w swojej świetnej mowie
Piętnował Watynjusza wszelkie przewinienia,
Wzniósł ręce i z podziwem te słowa wypowie:
„Jak wymowny ten pędrak,²⁰⁾ o wielcy bogowie!”

13. (64.) Wesele Peleusza i Tetydy.

Sosny, co na wyniosłym urosły Peljonie,²¹⁾
Ruszyły — jak wieść niesie — przez Neptuna tonie
Ku rzece Fazis i do Eeta rubieży,²²⁾
Kiedy to kwiat wybranej argiwskiej młodzieży,
Pragnąc złociste runo unieść z Kolchów ziemi,
Puścił się w szybkiej nawie szlakami słonemi,
Jodłowemi wiosłami prując modre wody...
Sama bogini, która dzierży niebios grody,²³⁾
Zbiwszy sosnowe tramy w korab zakrzywiony,²⁴⁾
Pojazd im zbudowała, wiatrami pędzony,
Co w pierwszym biegu dotknął Amfitryty łona...²⁵⁾
Kiedy się toń spieniła wiosłem uderzona
I okręt zaczął dzióbem pruć falę burzliwą,
Boginki morskie, pragnąc zobaczyć to dziwo,
Wychyliły swe głowy z sinej wód topieli...
W tym dniu — a nigdy przedtem — śmiertelni ujrzeli
Oczyma swemi nagie morskich bogiń ciała,
Bo każda aż do piersi z fal się wynurzała.

¹⁹⁾ Nonjusz i Watynjusz — kreatory Cezara.

²⁰⁾ Żartobliwy przytyk do małego wzrostu Kalwusa.

²¹⁾ Góra w Tessalji.

²²⁾ Fazis — rzeka na granicy M. Azji i Kolchidy. Eetes (Aietes) — król Kolchidy.

²³⁾ Pallas Atena.

²⁴⁾ Okręt Argo, od którego otrzymali nazwę Argonauci.

²⁵⁾ Żona Posejdona, bogini mórz.

Wówczas w sercu Peleusza miłość się wzburzyła²⁶⁾
Ku Tetydzie, a Tetys związką nie wzgardziła
Z człowiekiem, sam zaś Ojciec²⁷⁾ dał nań zezwolenie.
O cześć wam, bohaterzy, bogów pokolenie!
Cześć wam, cześć wam raz jeszcze, wy przesławne dzieci
Swych matek, wśród szczęśliwych zrodzone stuleci!
Jeszcze ja was w swej pieśni wystawię niemało,
Zwłaszcza ciebie, Peleusie, ty Tessalji chwało,
Sławny świetnym małżeństwem, co ci bez wahania
Sam rodzic bogów swego ustąpił kochania..
Ciebie-ż to Neptunówna przepiękna podbiła?
Tobie-ż to pojąć wnuczkę Tetys²⁸⁾ pozwoliła
I Ocean, co wodą ogarnia świat cały?...
Gdy upragnione z biegiem czasu dni nastąpiły,
Na dwór cała Tessalja gromadnie przybywa
I wesołe zebranie w poćwoje napływa...
Niosą dary, radością lica rozjaśnione...
Rzucają ftyjską Tempe, stoją opuszczone
Mury Laryssy, Scyros i Krannon, bo rzesza
Do Farsalji, do zamku w Farsalji pospiesza...²⁹⁾

Z przedmiotów, znajdujących się w pałacu nowożeńców, zwraca szczególną uwagę makata, na której jest przedstawione podanie o Tezeuszu i Arjadnie. To daje poecie sposobność do wtrącenia długiego epizodu o tej sprawie. Następnie opisuje poeta przybycie na wesele bogów, dary złożone przez nich nowożeńcom, przytacza pełną wróżb pieśń Park, a wreszcie tak kończy ten poemat:

Tak to niegdyś szczęśliwe Peleuszowi losy
Głosiły wieszczki Parki niebiańskimi głosy...
Bo w dawnych wiekach zacne bohaterów domy
Odwiedzali niebianie w postaci widomej,
Gdy jeszcze nie zginęła pobożności cnota.
Nieraz bóstw rodzic schodząc w jasnych świątyni wrota,
Kiedy nastał czas ofiar dorocznych w dniach świętych,
Widywał sto na ziemi byków rozciągniętych...
Nieraz też tułacz Bakchus ze szczytu Parnasu
Pędził wśród szalonego Tyjady hałasu³⁰⁾
Z włosy rozwichrzonemi, a lud z Delf wesoło
Witał boga, ołtarze zapalając wkoło...

²⁶⁾ Peleusz, syn Eaka, pojął za żonę Tetydę, boginkę morską, która zrodziła Achillesa.

²⁷⁾ Jowisz.

²⁸⁾ Tetys — żona Okeanosa.

²⁹⁾ Ftyjska — tessalska. Tempe — często przez poetów wymieniana dolina nad Penejosem w Tessalji. Laryssa, Krannon, Farsalja (Farsalos) — miasta w Tessalji. Scyros — wyspa w półn. części morza Egejskiego.

³⁰⁾ Ogarnięte szalem czcicielki Bakchusa.

Nieraz — bywało — Mawors do boju zagrzewa³¹⁾
Zbrojne zastępy ludzkie, lub Ramnuska dziewa,³²⁾
Albo Trytonu pani męstwo w serca wlewa...³³⁾
Lecz gdy niecna zbrodniczość ogarnęła ziemię,
Gdy prawość z grzesznych dusz wyгнаło ludzkie plemię,
Bracia skalali ręce przelaną krwią brata,
Syna przestała smucić rodzicieli strata,
Śmierci młodego syna pragnie pokryjomu
Ojciec, aby macochę młodą mógł mieć w domu,
Matka zbrodniarka z synem niewinnym się kazi,
Nie bojąc się, że bóstwa domowe obrazi:
Zmieszana w szale wszelka zbrodnia i godziwość
Odwróciły od ziemian niebianów życzliwość...
Więc ani takich zebrań nawiedzać nie raczą,
Ani ich w jasnych blaskach ludzie nie zobaczą.

14. (65.) Do Hortenzjusza Ortalu.

Choć mnie troska i boleść wciąż nieukojo
Dzieli, Ortalu, oś uczonych dziewic grona
I miłego Muz płodu nie potrafię z duszy
Wydobyć, w takiej ciężkiej dręczy się katuszy:
[Bo fala, co na wodach Letejskich się zrywa,
Już blade stopy brata mojego obmywa,
Którego na retejskiem wybrzeżu pokryła³⁴⁾
Porwanego mym oczom trojańska mogiła...
Już ja nigdy nie będę wiódł z tobą rozmowy,
Nie ucieszę się twemi o czynach twych słowy,
Nie ujrę cię — lecz wciąż, nad życie miłszy bracie,
Kochać będę i smutno śpiewać po twej stracie:
Jak ptak daulijski kwiląc w gęstych krzaków cieniu,
Straconego Itysa żałuje w swem pieniu.³⁵⁾]
Lecz chociaż mnie, Ortalu, taki smutek zjada,
Słę ci ten przełożony utwór Battiada,³⁶⁾
Byś nie sądził, że prośby przez cię wyrażone,
Wypadły mi z pamięci, wiatrom poruczone,
Jak przez chłopca tajemnie przysłane jabłuszko
Dziewczynie, pod niewinne schowane serduszko,

³¹⁾ Mawors — Mars.

³²⁾ Nemezis — bogini kary i zemsty, tak nazwana od attyckiej miejscowości Ramnus, gdzie szczególnej czci doznawała.

³³⁾ Pallas Atena, zwana Tritonis, Tritogeneia od rzeki Tryton, wpadającej do jeziora Kopais w Beocji.

³⁴⁾ Retejskie wybrzeże — tak nazwane od przylądka Rhoeteum w Troadzie.

³⁵⁾ Daulijski ptak — słowik, w którego została zamieniona Prokne, żona Tereusa z Daulis, po zamordowaniu synka swego Itysa, czem chciała się zemścić na mężu za niewierność.

³⁶⁾ Potomek Battusa (porów. utwór 5 [7]) Kallimach z Cyreny, największy uczony i poeta z czasów Aleksandryjskich.

Wskutek jej zapomnienia z pod szaty wypada,
Gdy biedna na przybycie matki biegnie rada:
To spadłszy na dół, szybko po ziemi się toczy,
Jej zaś smutnej zchradziecki rumieniec twarz mroczy.

15. (66.) Warkocz Bereniki.

Ten, co wszystkie rozpoznał na niebiosach znaki,
Zbadał, gdzie wschód i zachód jest gwiazdy wszelakiej,
I jak to blask płomienny słońca ginie w mroku
I jak gwiazdy znikają w pewnych porach roku,
Jak słodka miłość Trywję ściągając tajemnie³⁷⁾
Z powietrznych wzywa szlaków w grot latmijskich ciemnie:
Tenże sam Konon³⁸⁾ między gwiezdami płomyki
Mnie też dostrzegł, mnie warkocz z głowy Bereniki,³⁹⁾
Świecący jasno, który licznym z bogiń ona
Przyrzekła, wznosząc słabe ku niebu ramiona,
Kiedy to król szczęśliwy przez małżeństwo świeże
Wyruszył asyryjskie pustoszyć rubieże,
Unosząc z sobą jeszcze owe słodkie ślady
Stoczonej o dziewiczy wianek nocnej zwady...
Wstrętną-ż jest młodym żonkom Wenus? czy jedynie,
By mieć radość ojców, potok tych łez płynie
Kłamanych, co zlewają niemi łożnic progi?...
Łzy to nieszczere! niech mnie tak wspierają bogi.
Z rzewnych skarg mej królowej mam na to dowody,
Kiedy na srogie boje wyruszał mąż młody...
Lecz tyś opłakiwała z drogim bratem może
Rozłąkę, nie samotna opuszczone łoże...
Jak to wtedy do szpiku kości cię przeżarła
Rózpacz! jak znieczuliwszy ci zmysły, wydarła
Przytomność z serca!... Boć o tobie, jako młodej
Dziewicy wiem, żeś dała dzielności dowody...
Pomnisz czyn, że na śmielszy nikt się nie odważył,
Czyn świetny, co małżeństwo twe z królem skojarzył?...⁴⁰⁾
Lecz wtedy smutna, ręką oczka ileż razy
Tarłaś, jakież — śląc męża — szeptałaś wyrazy!
Jakiż cię bóg odmienił? i przez kochankowie
Pragną zawsze być blisko przy kochanej głowie?...

³⁷⁾ Trywja — Selene, bogini księżycy. Według podania kochała ona pięknego młodzieńca Endymjona, pogrążonego we śnie w grocie góry Latmos w Karji i co noc do niego z nieba zstępowała..

³⁸⁾ Konon z wyspy Samos, astronom i matematyk w 3. w. prz. Chr.

³⁹⁾ Berenike, córka Magasa króla Cyreny, żona króla egipskiego Ptolemeusza III. z przydomkiem Euergetes.

⁴⁰⁾ Berenike, uknuła spisek przeciw swej matce Arsinoe i jej kochankowi, a swemu mężowi Demetrjuszowi, którego kazała zamordować, a matkę oszczędzić, poczem zaślubiła Ptolemeusza.

Wtedyś to z bydłat bóstwom krwawą dań składała
I mnie też za drogiego męża-ś obiecała,
Gdyby wrócił... Toż w krótkim czasie król w granice
Egiptu włączył Azji podbite ziemice,
Za co ja, do niebieskich gwiazd teraz wliczony,
Jako ofiara ślub spełniłem uczyniony...
Niechętnie-m się z twą głową rozstał, o królowo!
Niechętnie — klnę się tobą oraz twoją głową...
Kto przysiągł krzywo, kary niech dozna odrazu!
Lecz któż wymaga, aby dorównać żelazu?
Ono górę, nad którą najwyższą na świecie
Jeździ jasny syn Tyi,⁴¹⁾ pokruszyło przecie,
Gdy Med nowe otworzył morze, a oddziały
Barbarzyńskie przez środek Atos przepływały...⁴²⁾
Co znaczy włos, gdy taką moc żelazo złamie?
Jowiszu! niech Chalibów ród zniszczy twe ramię,⁴³⁾
Oraz tych, co zaczęli pierwsi w ziemi łonie
Szukać kruszców i twarde żelazo brać w dłonie!
Bratnie włosy bolały jeszcze wskutek straty
Odciętego warkocza, gdy jasny skrzydlaty
Brat czarnego Memnona, poseł Arsynoi,⁴⁴⁾
Zleciawszy przez powietrze, już naćemną stoi...
Ten niosąc mnie, ulata przez mroczne etery
I składa mnie na łonie przeczystem Wenery...
Sama posłała sługę Zefiryjska pani,⁴⁵⁾
Z krwi Greków kanopejskiej mieszkanka przystani,⁴⁶⁾
I by na jasnym niebie wśród gwiazd różnych koła
Nie świecił jeno złoty z Aryjadny czoła⁴⁷⁾
Diadem, lecz bym także ja zdołał niebiosy,
Obcięty na ofiarę z głowy jasnowłosej:
Gdym zroszon łzami zdążał do niebios, bogini
Pośród gwiazd mnie dawniejszych nową gwiazdą czyni.
Znajduję się przy Pannie, w sąsiedztwie Kallisty,
Córy Likaonowej, obok Lew ognisty,
Przed leniwym Wolarzem ku zachodniej stronie,
Który się późno kryje w Oceanu tonie.⁴⁸⁾

⁴⁰⁾ Tyja — Theia, matka Heljosa.

⁴¹⁾ Aluzja do przekopania półwyspu Atos przez Kserksesa podczas wyprawy na Grecję w r. 480.

⁴²⁾ Chalibowie - lud mieszkający we wschodniej części Pontu, miał się trudnić górnictwem i obrabianiem kruszców

⁴³⁾ Chalibowie - lud mieszkający we wschodniej części Pontu, miał się trudnić górnictwem i obrabianiem kruszców

⁴⁴⁾ Brat Memnona — Zephyros, syn bogini Eos. Arsynoe — siostra i żona Ptolemeusza II. Philadelphos, po śmierci czczona jako bogini, identyfikowana z Afrodytą.

⁴⁵⁾ Arsynoe-Afrodyta.

⁴⁶⁾ Kanopos - miasto nad jednym z ujść Nilu, założone przez Greków, gdzie Arsynoe-Afrodyta miała świątynię.

⁴⁷⁾ Arjadna, córka Minosa, opuszczona przez Tezeusza na wyspie Naksos, poślubiona została przez Bakchusa, który jej diadem zamienił w gwiazdozbiór.

⁴⁸⁾ Panna, Lew, Wolarz — gwiazdozbiory. Kallisto, córka Likaona, bezbożnego króla Arkadii, zamieniona przez Zeusa w konstelację Niedźwiedzicy.

Lecz choć w nocy mnie depcą swą stopą niebianie,
Dzień zaś w sine pograża Tetydy otchłanie,
(Bez twej złości, Ramnuska, niech zdanie wyjawię,
Bo nie mogę skryć prawdy, uległszy obawie;
Choć mnie nawet spotkają od gwiazd przykre słowa,
Jednak wypowiem szczerze, co się w sercu chowa:)
Nie tyle mnie to cieszy, ile tem się smucę,
Ze już nigdy na głowę mej pani nie wrócę,
Która mi pić dawała olejki pachnące,
Co ich, gdy panną była, miewała tysiące...
Dziś wy, które złączyła światłem upragniona
Pochodnia, mężom swoim nie pierwej swe łona
Oddajcie, zdjawszy z piersi kryjącą je szatę,
Aż miłą ze słoików otrzymam obiatę
Od was, które w małżeństwie czystym czcicie prawo...
Ale która się skala rozpustą plugawą,
Od tej niech proń się naje ofiar wstrętnych, marnych:
Od niegodnych ja darów nie pragnę ofiarnych...
Lecz raczej niech, mężatki, zgoda ciągle gości
W waszych domach, niech trwałej nie braknie miłości...
Ty zaś kiećy w dni święte Wenerze bogini
Złożysz ofiarę, patrząc ku gwiazdom, władczyni,
I mnie też, com jest twoim, bez wonnej ofiary
Nie zostaw, lecz tem bardziej złóż mi hojne dary.
Niech runą gwiazdy: świeć Wodniku przy Orjonie,⁴⁹⁾
A ja — warkocz niech wrócę na królowej skronie...

16. (70.) Przyrzeczenia kochanki.

Choćby się o nią starał Jowisz — mówi stale
Ma luba — to nikogo prócz mnie nie chce wcale...
Ale co kochankowi dziewczyna przyrzeka,
Pisz na wietrze, lub fali, co wartko ucieka.

17. (84.) O Arrjusz.

Gdy chciał „korzyść” wymówić, Arrjusz „khorzyść” mawiał,
Zaś na „hintrygę” intrygę poprawiał,
I w poprawność wymowy swojej wierzył święcie,
Gdy swe „hintrygi” wymawiał zawzięcie...

⁴⁹⁾ Wodnik i Orjon — konstelacje.

Tak matka, tak wuj mówił wolno urodzony,
Tak babka, oraz dziad z matczynej strony.
Ruszył do Syrii: uszy więc miały wytchnienie,
Słyszac łagodne, miękkie tych słów brzmienie,
I już się takich dźwięków nie bały w przyszłości...
Aż nagle straszne przysły wiadomości,
Że morze Jońskie już się nie „jońskim“ nazywa,
Lecz „hjońskim“ — odkał Arrjusz tam przebywa.

18. (85.) Do Lesbji.

Gardzę i kocham... Pytasz, czemu tak się dzieje?
Ja nie wiem, lecz to czuję — i z bólu szaleję...

19. (86.) Uroda Lesbji.

Kwincję wielu zwie piękną: ja gładkość przyznaję,
Wzrost, wysmukłość... Choć słuszność szczegółom oddaję,
Całej piękną nie nazwę: bo wdzięku nie krztyny,
W roślem ciele powabu nie ma odrobiny.
Lesbja to piękność: bowiem i przecudna cała
I wszelkie wdzięki wszystkim niewiastom zabrała...

20. (87.) Do Lesbji.

Żadna dziewczyna pewnie nie powie o sobie,
Że takiej, jak ma Lesbja, miłości doznała;
W żadnym stosunku wierność nie była tak stała,
Jak moja wierność, Lesbjo, w miłości ku tobie...

21. (93.) Do Cezara.

Nie staram się, Cezarze, zbyt o względy twoje,
I czyś biały, czy czarny — o to też nie stoję...

22. (96.) Do Kalwusa.

Jeśli kiedy pociechy jakiej nieme groby
Doznawać mogą z naszej, Kalwusie, żałoby,⁵⁰⁾
W której przypominamy i miłość minioną
I łzami oblewamy przyjaźń pogrzebioną:
To pewnie tak Kwintylja na wczesną śmierć swoją
Nie narzeka, jak cieszy się wiernością twoją...

23. (101.) Do brata.

Przebywszy wiele krain, wielu mórz obszary,
Przychodzę złożyć te nieszczęsne dary,
Obiady ofiarować pośmiertne, ostatnie,
Oraz pozdrowić ciche prochy bratnie,
Skoro cię, biedny bracie, Fortuna zabrała
I tak bezwzględnie mi ciebie porwała...
Więc złożoną, jak ojców zwyczaję chcą stare,
Przyjmij tę smutną nagrobną ofiarę,
Strumieniem łez braterskich zlaną po twej stracie
I żegnaj, żegnaj mi na wieki, bracie!

24. (103.) Do Sylona.

Albo dziesięć sesterców oddajże mi, proszę,
I bądź potem, Sylonie, złośnikiem i gburem;
Albo też jeśli ci się podobają grosze,
Prześtań już być prostakiem, złym oraz rajfurem.

25. (105.) Mamurra poeta.

Mamurra⁵¹⁾ na Piplejski szczyt gwałtem się wdziera:
Lecz go z góry wiłkami orszak Muz wypiera...

26. (108.) Do Kominjusza.

Gdy kiedyś, Kominjuszu, wedle życzeń ludu
Skończysz sędziwy żywot wśród hańby i brudu,

⁵⁰⁾ Kalwus — znany z utworu 12 (53).

⁵¹⁾ Mamurra, rycerz rzymski, brał udział w wojnie z Gallami pod dowództwem Cezara. Katullus w kilku utworach bez litości go wychłostał pod bardzo nieprzyzwoitem przezwiskiem.

Nie wątpię, że twój język przeciwny dobremu
Na żer będzie wyrwany sępowi chciwemu,
Wydarte oczy pożre kruk z gardzielią czarną,
Psy trzewia, resztę członków wilczyska zagarną.

27. (109.) Do Lesbji.

Miłe mi, moje życie, składasz przyrzeczenie,
Że miłość nasza wieki przetrwa niewzruszenie...
Sprawcie, wielcy bogowie, niech szczerą, prawdziwą
Będzie ta obietnica i z duszy wypływa,
Iż tej świętej miłości związek zawsze trwały
Łączyć nas będzie z sobą przez żywot nasz cały.

28. (114.) Dostatki Mamurry.

Mamurra — mówią — bogacz, firmańskie obszary⁵²⁾
Posiada, w których skarbów wszelkich jest bez miary:
Niwę, łąki, zwierzyna, ryby, ptactwa stada —
Lecz trudno, gdy dochody wszelkie rozchód zjada.
Niech więc będzie bogaczem, gdy mu nie dostaje
Wszystkiego — i wieś chwalmy, gdy zysku nie daje.

29. (116.) Do Gelljusza.

Często się siląc z gorliwym zapałem,
Wierszyki Kallimacha tobie posyłałem,
Aby cię zjednać i aby twe strzały
Wrogie na moją głowę więcej nie padały...
Ale, Gelljusz, widzę, że starania
Moje daremne były i próżne błagania...⁵³⁾
Lecz te pociski twe jam odcbić gotów
Swym płaszczem, ty zaś od mych śmierć poniesiesz grotów.

---

⁵²⁾ Tak nazwane od miasta Firmum, położonego w Picenum.

⁵³⁾ Gelljusz Poplicola, przyjaciel osławionego trybuna Klodjusza, w kilku utworach przez Katulla wyszydzony.

Tabela statystyczna

ilości godzin nauki tygodniowej w roku szkolnym 1926/27.

Przedmiot nauki	VI ^a	VI ^b	V ^a	V ^b	IV ^a	IV ^b	III ^N _a	III ^N _b	III ^W _a	III ^W _b	II ^N	II ^W	I ^N	I ^W	Razem
Religia	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	30
Język polski	6	6	6	6	5	5	4	4	4	4	4	4	4	4	66
„ niemiecki	5	5	5	5	4	4	3	3	3	3	3	3	3	3	52
„ łaciński	—	—	—	—	—	—	8	8	6	6	6	6	6	6	52
„ angielski	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	4	4	3	3	22
„ grecki	—	—	—	—	—	—	—	—	6 *		—	6 *	5 *	5 *	22
Historja	—	—	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	32
Geografja	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	25
Matematyka	5	5	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	58
Przyroda	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	przyr. 1 chem. 1	—	—	—	22
Fizyka	—	—	2	2	3	3	—	—	—	—	—	4	4	4	22
Rysunki	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2		26
Kaligrafja	2	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
Gimnastyka	2	2	2	2	3	3	2	2	2	2	2	2	2		28
Śpiew	2	2	2	2	śpiew chórowy										10
					2										
Razem	31	31	32	32	31	31	34	34	36	36	36	36	36	36	473
Język francuski jako przedmiot nadobowiązkowy	—	—	3	3	3	3	3		3		3			21	

*) Kto pobiera naukę j. greckiego, nie jest obowiązany do nauki rysunków.

Skład grona nauczycielskiego

z końcem roku szkolnego 1926/7.

1. **Augustyński Jan**, dyrektor zakładu, urlop. dyrektor państwowego gimnazjum klasycznego w Grudziądzu, uczył j. łac. w III^W_a; 6 godz. tyg.
2. **Behrendt Erwin**, urlop. prof. państw. gimnazjum w Wejherowie, opiekun II^W, sekretarz i skarbnik Koła Rodzicielskiego, uczył: j. łac. II^W₆, I^W₆, j. grec. III^W_{a b 6}, I^W₅; 23 godz. tyg.
3. **Dr. Dragan Marcin**, urlop. profesor państw. gimn. w Toruniu, opiekun V^a, uczył: hist. V_{a+b 4}, III^N_{a+b 6}, III^W_{a+b 6}, II^N₃, II^W₃, I^N₃, I^W₃, gf. V_{a 2}; 30 godz. tyg.
4. **Gaweł Bronisław**, urlop. profesor państw. Sem. naucz. męsk. w Lesznie, zawiadowca gabinetu przyrodn., opiekun III^N_a, uczył: przyr. VI_a—II^N; w I półr. 22 godzin tyg.; w II półr. 21 godz. tyg.
5. **Giżyński Kazimierz**, urlop. profesor państw. gimn. w Trzemesznie, opiekun III^N_b, uczył: j. łac. III^N_{a+b 16}, j. gr. II^W₅; 21 godz. tyg.
6. **Dr. Jeż Piotr**, urlop. nauczyciel państw. gimn. human. w Bydgoszczy, zawiadowca gabinetu fizykal.-chemicz., uczył: fiz. V_{a b 4}, IV_{a b 6}, II^W₄, I^N₄, I^W₄, nadto w II półr. chemji w II^N₁; 23 godz. tyg.
7. **Dr. Jeżowa Kazimiera**, urlop. prof. państw. gimn. w Starogardzie, zawiadowczyni zbiorów geograf.-histor., opiekunka III^W_a, uczyła: hist. IV_{a 2}, gf. VI_{a b 4}, V_{b 2}, IV_{a b 4}, III^N_{a+b 4}, III^W_{a+b 4}, II^N₂, II^W₁, I^N₁, I^W₁, 25 godz. tyg.
8. **Koneczny Gustaw**, urlop. prof. państw. gimn. klas. w Grudziądzu, opiekun I^N, uczył: mat. VI_{a 5}, II^N₄, II^W₄, I^N₄, I^W₄; 21 godz. tyg.
9. **Kozanecki Florjan**, urlop. prof. państw. gimn. human. w Bydgoszczy, zawiadowca niem. biblj. uczniów, opiekun I^W, uczył: j. niem.: II^N₃, II^W₃, I^N₃, I^W₃, nadto j. franc. jako nadob.: V_{b 3}, IV_{b 3}, III^N_{a+b 3}, III^W_{a+b} + II^N₃, II^W + I^N + I^W₃, razem 27 godz. tyg.
10. **Matulewicz Konstanty**, urlop. prof. państw. gimn. im. Lelewela w Wilnie, uczył: mat. IV_{b 4}, III^N_{a+b 8}, III^W_{a+b 8}; 20 godz. tyg.
11. **Ks. Miszewski Leon**, urlop. prefekt państw. gimn. męsk. w Toruniu, uczył: rel. rz.-kat. od VI_a—I^W; 30 godz. tyg.
12. **Nadrowski Franciszek**, urlop. naucz. państw. gimn. mat.-przyr. w Grudziądzu, uczył: rys. VI_a—I^W₂₆, nadto kal. V_{a+b 4}, V_{a 1}; 31 godz. tyg.
13. **Dr. Pniewski Władysław**, urlop. prof. państw. gimn. im. Bergera w Poznaniu, zawiadowca biblioteki, opiekun III^W_b, uczył: j. pol. V_{a 6}, III^N_{a 4}, III^W_{b 4}, II^W₄, I^W₄, hist. IV_{b 2}; 24 godz. tyg.
14. **Romatowski Leon**, urlop. naucz. państw. gimn. w Chełmży, opiekun VI^b, uczył: mat. VI^b₅, V^{a b}₈, IV^{a 4}, śpiewu: VI^{a b}₄, V^{a b}₄, śpiewu chór.: IV^a—I^W₃, kal. V^b₁; 29 godz. tyg.
15. **Urbanek Michał**, urlop. profesor państw. gimn. w Wejherowie, opiekun VI^a, uczył: j. pol. VI^{a+b}₁₂, IV^b₅, II^N₄; 21 godz. tyg.

16. *Weber Alfons*, urlop. naucz. państw. gimn. klas. w Grudziądzu, uczył gimn. od VI^a—I^w, 28 godz. tyg.; nadto kierował zabawami ruch. w 9 godz. tyg.
17. *Wiakowski Kazimierz*, urlop. profesor państw. gimn. I. im. W. Pola w Tarnopolu, opiekun V^b, uczył: j. pol. V^b₆, IV^a₅, III^N_b₄, III^w_a₄, I^N₄; 23 godz. tyg.
18. *Witkowski Marjan*, urlopowany naucz. państw. gimn. w Inowrocławiu, opiekun IV^b, uczył: j. niem. VI^b₅, V^b₅, IV^b₄, III^N_b₃, III^w_{a+b}₆; 23 godz. tyg.
19. *Wojtaszewski Leon*, urlop. naucz. państw. progimn. w Lubawie, uczył: j. ang. III^w_{a+b}, II^N₄, II^w₄, I^N₃, I^w₃; 22 godz. tyg.
20. *Zawirowski Józef*, urlop. profesor państw. gimn. męsk. w Toruniu, opiekun II^N, uczył: j. łac. III^w_b₆, II^N₆, I^N₆, j. grec. I^N₅; 23 godz. tyg.
21. *Żelewska Helena*, urlopowana nauczycielka państw. gimn. im. St. Wyspiańskiego w Mławie, opiekunka IV^a, uczyła: j. niem. VI^a₅, V^a₅, IV^a₄, III^N_a₃; 17 godz. tyg., nadto j. franc. jako nadobowiązkowego: V^a₃, IV^a₃; razem 23 godz. tyg.

Służba zakładu.

Porządkowy: *Nadolny Leonard*.

3 siły pomocnicze.

Zmiany w gronie nauczycielskiem

w ciągu roku szkolnego 1926/27.

Ubyli z grona :

1. Jabłoński Stanisław, od 1. sierpnia 1926.
2. Kozlikowska Helena, od 1. września 1926.
3. Suchanek Jan, od 1. sierpnia 1926.
4. Wojanowski Konrad, od 1. września 1926.

Przybyli do grona :

1. Koneczny Gustaw, od 1. kwietnia 1926.
  2. Witkowski Marjan, od 1. kwietnia 1926.
  3. Dr. Jeż Piotr, od 1. sierpnia 1926.
  4. Giżyński Kazimierz, od 1. sierpnia 1926.
  5. Matulewicz Konstanty, od 15. sierpnia 1926.
  6. Urbanek Michał, od 1. września 1926.
  7. Weber Alfons, od 1. września 1926.
  8. Kozanecki Florjan, od 15. września 1926.
-

Statystyka zakładu

A. Liczba uczniów:

Z końcem roku szkolnego 1922/3 było klas 5, oddz. 7, uczniów 199
 " " " " 1923/4 " " 6, " 9, " 265
 " " " " 1924/5 " " 7, " 10, " 325
 " " " " 1925/6 " " 8, " 12, " 366

Liczba uczniów w roku szkolnym 1926/27:
 (9 klas w 14 oddziałach.)

K l a s a		VI ^a	VI ^b	V ^a	V ^b	IV ^a	IV ^b	III ^N _a	III ^N _b	III ^W _a	III ^W _b	II ^N	II ^W	I ^N	I ^W	Razem
Liczba uczniów z początkiem roku szkolnego 1926/7:	uczniów	—	47	—	45	—	37	—	44	29	32	22	13	8	7	255
	uczennic	31	—	29	—	42	—	34	—	—	—	8	8	1	1	183
	Razem	31	47	29	45	42	37	34	44	29	32	30	21	9	8	438
W ciągu roku przyjęto:	uczniów	—	4	—	3	—	5	—	4	—	—	1	3	—	—	20
	uczennic	1	—	5	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	8
	Razem	1	4	5	3	1	5	—	4	—	—	2	3	—	—	28
W ciągu roku wystąpiło	uczniów	—	3	—	2	—	3	—	3	—	3	1	2	—	1	18
	uczennic	—	—	1	—	2	—	1	—	3	—	—	—	—	—	7
	Razem	—	3	1	2	2	3	1	3	3	3	1	2	—	1	25
Liczba uczniów z końcem roku szkolnego 1926/7:	uczniów	—	48	—	46	—	39	—	45	—	29	22	14	8	6	257
	uczennic	32	—	33	—	41	—	33	—	26	—	9	8	1	1	184
	Razem	32	48	33	46	41	39	33	45	26	29	31	22	9	7	441
B. Przeciętny wiek uczniów (1 marca 1927.)		11,7	11,57	11,86	12,1	13,87	13,7	14,95	14,67	16	15,42	17,03	17,83	19,4	19,55	

C. Obywatelstwo państwowe rodziców:

K l a s a		VI ^a	VI ^b	V ^a	V ^b	IV ^a	IV ^b	III ^N _a	III ^N _b	III ^W _a	III ^W _b	II ^N	II ^W	I ^N	I ^W	Razem
gdańskie	uczniów	—	34	—	38	—	26	—	29	—	12	13	5	5	4	166
	uczennic	18	—	26	—	29	—	22	—	15	—	4	1	1	1	117
polskie	uczniów	—	14	—	8	—	13	—	16	—	17	9	9	3	2	91
	uczennic	14	—	7	—	12	—	11	—	11	—	5	7	—	—	67
Razem		32	48	33	46	41	39	33	45	26	29	31	22	9	7	441

D. Miejsce urodzenia uczniów.

K l a s a	VI ^a	VI ^b	V ^a	V ^b	IV ^a	IV ^b	III ^{N_a}	III ^{N_b}	III ^{W_a}	III ^{W_b}	II ^N	II ^W	I ^N	I ^W	Razem
W. M. Gdańsk i obszar W. M.	17	32	21	34	28	21	16	22	12	7	9	1	4	2	226
Pomorze	6	9	3	5	5	10	6	9	3	10	9	3	2	2	82
Poznańskie	2	1	1	2	1	2	2	2	4	1	2	1	—	1	22
Śląsk polski	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
B. Królestwo Kongresowe	2	—	1	1	1	1	2	1	2	2	—	5	—	—	18
Małopolska	—	2	—	2	3	3	2	2	—	4	6	4	—	1	29
Niemcy	1	3	5	—	3	1	3	4	2	2	2	2	3	1	32
Inne kraje	3	1	2	2	—	1	2	5	3	3	3	6	—	—	31
Razem	32	48	33	46	41	39	33	45	26	29	31	22	9	7	441

E. Mieszkanie uczniów.

K l a s a	VI ^a	VI ^b	V ^a	V ^b	IV ^a	IV ^b	III ^{N_a}	III ^{N_b}	III ^{W_a}	III ^{W_b}	II ^N	II ^W	I ^N	I ^W	Razem
Mieszkało w Gdańsku:	19	14	22	28	27	27	14	24	11	20	16	13	4	2	241
Dojeżdżało z Wrzeszcza:	7	11	6	12	8	4	11	10	9	5	3	4	2	5	97
Dojeżdżało z Oliwy:	2	2	1	1	2	2	2	4	1	1	5	—	1	—	24
Dojeżdżało z Sopotu:	—	6	3	2	—	2	2	4	—	3	5	3	1	—	31
Dojeżdżało z Nowego Portu	3	8	1	2	2	2	2	1	2	—	1	1	1	—	26
Dojeżdżało z innych przedmieść (Orunia, Sidlice)	1	7	—	1	2	2	2	2	3	—	1	1	—	—	22
Razem dojeżdżało:	13	34	11	18	14	12	19	21	15	9	15	9	5	5	200

F. Zawód rodziców.

Dzieci:	VI ^a	VI ^b	V ^a	V ^b	IV ^a	IV ^b	III ^N _a	III ^N _b	III ^W _a	III ^W _b	II ^N	II ^W	I ^N	I ^W	Ra- zem
urzędników państw. polskich	19	16	8	14	18	9	10	19	16	15	13	11	4	—	172
urzęd. gdańskich	1	—	1	1	5	7	2	3	1	1	1	1	1	1	26
„ prywatn.	1	3	3	2	1	1	2	6	—	—	3	4	1	1	28
kupców	1	6	6	6	4	5	4	6	—	6	6	4	1	2	57
rzemieślników	5	8	12	10	4	9	6	8	8	4	3	1	—	1	79
przemysłowców	—	—	—	2	1	—	4	—	—	1	2	—	1	—	11
inteligencji zawodowej	—	—	1	3	1	2	1	1	—	—	2	1	—	—	12
obywateli ziemskich	—	—	—	1	2	—	2	1	—	—	1	—	1	2	10
włościan	1	4	—	—	—	2	1	1	1	1	—	—	—	—	11
robotników	4	11	2	7	5	4	1	—	—	1	—	—	—	—	35
Razem	32	48	33	46	41	39	33	45	26	29	31	22	9	7	441

Według wyznania było 424 uczniów i uczennic wyznania rzym.-katol., 6 uczniów i uczennic wyznania ewangelickiego, 2 uczniów i 1 uczennica wyznania prawosławnego, 3 uczniów i 5 uczennic wyznania mojżeszowego.

G. Wynik klasyfikacji uczniów z końcem roku szkolnego 1926/7.

Klasa	VI ^a	VI ^b	V ^a	V ^b	IV ^a	IV ^b	III ^N _a	III ^N _b	III ^W _a	III ^W _b	II ^N	II ^W	I ^N	I ^W	Ra- zem	
Otrzymało promocję z nagrodą lub pochwałą	uczniów	—	—	—	2	—	1	—	1	—	2	—	1	—	7	
	uczennic	—	—	3	—	2	—	2	—	—	—	1	2	—	10	
Otrzymało promocję	uczniów	—	41	—	33	—	29	—	29	—	20	17	9	7	6	191
	uczennic	31	—	27	—	32	—	20	—	19	—	8	8	1	1	147
Nie otrzymało promocji	uczniów	—	7	—	11	—	9	—	15	—	7	3	1	—	—	54
	uczennic	1	—	3	—	6	—	11	—	6	—	1	—	—	—	28
Nie klasyfikowano	uczniów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	2
	uczennic	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2
Razem	uczniów	—	48	—	46	—	39	—	45	—	29	21	12	8	6	254
	uczennic	32	—	33	—	41	—	33	—	26	—	10	10	1	1	187

Materiał naukowy, przerobiony w roku szkolnym 1926/27.

Seksta a i b.

- Religia:** 3 godz. tyg. a) Historia bibl.: Dzieje objawienia Bożego od stworzenia świata do Abrahama, od Abrahama do Mojżesza, od Mojżesza do Saula. Dawid. Salomon. Podział królestwa. Prorocy. Niewola Babilońska. Daniel. Machabeusze.
b) Katechizm: Bóg, modlitwa, dekalog.
c) Najważniejsze pieśni w stosunku do roku kościelnego.
- Język polski:** 6 godz. tyg. Czytanie, objaśnianie i opowiadanie wybranych ustępów, (Druga książka do czytania Boguckiej i Niewiadomskiej). Ćwiczenia w układaniu planów. Opisy obrazów. Wygłaszanie estetyczne i pamięciowe wierszy — zbiorowe lub jednostkowe: Pieśń poranna, Kochajmy się, Odlot skowronka, Pszczołka i gołębek, Czapla, ryby i rak, Małpa w kąpielu, Śmiało, Żydek, Pieśń wieczorna, Powrót taty, Wisła, Leszek Biały, Ziemia rodzinna.
Gramatyka według Niewiadomskiej (Pierwszy rok gramatyki) głoski i zgłoski, wyrazy, rzeczownik, przymiotnik, czasownik; zdanie pojedyncze: podmiot i orzeczenie. Ćwiczenia ortograficzne. Co 2 tyg. zadanie szkolne (odpowiedzi na pytania, opowiadania, opisy).
- Język niemiecki:** 5 godz. tyg. Czytanie i opowiadanie według wypisów: J. Jakóbiec i St. Leonhard II książka. Ćwiczenia ustne i pisemne. Prawidła pisowni na podstawie: Regeln für die deutsche Rechtschreibung. Wygłaszanie pamięciowe wierszy: Lob des Frühlings, Des Knaben Berglied, Der Tannenbaum, Lob des Winters.
Gramatyka: Wiadomości o głoskach i zgłoskach, rodzajnik, rzeczownik, przymiotnik, czasownik, zdanie proste. Co kwartał 3 zadania pisemne.
- Geografia:** 2 godz. tyg. Zapoznanie uczniów z bliższą okolicą, celem wprowadzenia ich w zrozumienie prostych zjawisk geograficznych. Krajobrazy Polski. Krótki pogląd na Europę i całą ziemię. Globus jako środek poglądowy. — Pierwsze zapoznanie uczniów z mapą przez rysunek planów sali szkolnej i dziedzińca. Pojęcie podziałki. Orjentacja na horyzoncie podług słońca i busoli. Osiem stron świata.
- Matematyka:** 5 godz. tyg. Cztery działania na liczbach całych niemianowanych i mianowanych. Miary, wagi i monety z ćwiczeniami w sposobie pisania decymalnym.
Poglądowa nauka geometrii przy użyciu cyrkla, trójkąta i linijki: proste, kąty, kwadrat, prostokąt, trójkąt; sześciąt, prostopadłościąt, czworoboków foremnych, modele tych brył geometrycznych — sporządzone przez uczniów. Ćwiczenia domowe i zadania szkolne.
- Przyroda:** 2 godz. tyg. Zaznajomienie z najważniejszymi roślinami kwiatowymi i zwierzętami kręgowymi. Podstawy zrozumienia zależności między budową ciała a sposobem życia roślin i zwierząt.
- Rysunki:** 2 godz. tyg. Rysowanie przedmiotów płaskich, niezbyt trudnych. Rysowanie z pamięci i fantazji (ilustracja własnych przeżyć, czytanek, bajek, pogadanek). Rysunek z przypomnienia. Rysunek zdobniczy: prymitywne próby zdobienia. Ćwiczenia rozmachowe. Rysunek techniczny: ćwiczenia w używaniu lineалу, cyrkla i t. d.

Kaligrafja: 2 godz. tyg. Ćwiczenia w pisaniu alfabetem łacińskim i niemieckim: litery małe i duże. Cyfry rzymskie i arabskie. Znaki pisarskie.

Śpiew: 2 godz. tyg. Nauka o tonach i nutach. Nazwy nut. Trafianie nut stopniowo do oktawy. Gama C-dur. Wartość nut i odpowiednich pauz do ósemki włącznie. Ćwiczenia oddechowe przy śpiewie. Podstawowe reguły dynamiki i rytmiki. Piosenki jednogłosowe ludowe, narodowe i kościelne.

Gimnastyka: 2 godz. tyg. Ćwiczenia szwedzkie, ćwiczenia zabawowe. Gry: graniczna, dzień i noc, wyścigi piłek, sztafety, palant, niedźwiedź, labirynt, we 2 ognie.

Kwinta a i b.

Religja: 2 godz. tyg. Nowy Testament aż do Wniebowstąpienia.

Katechizm: Dzieło odkupienia. Na tle biblijnem odpowiednie nauki katechizmowe.

Język polski: 6 godz. tyg. Przeczytano i przerobiono 44 ustępy z „Wypisów polskich“ na kl. I Boguckiej-Niewiadomskiej. Rozbiór ustępów na części, układanie dyspozycji, tworzenie samodzielnych opowiadań, próby sprawozdań i dialogów. Uczono się na pamięć: W. Pol: Wezwanie, Fredro: Paweł i Gaweł, Mickiewicz: Pani Twardowska, Pol: Polska, Konopnicka: Lny nam kwitną, Mickiewicz: Lis i kozioł, Bełza: Kochajmy się bracia, Tetmajer: Pozdrowienie, Bałucki: Góral, Niemcewicz: Pogrzeb ks. Józefa.

Gramatyka: Przerobiono Niewiadomskiej: Drugi rok gramatyki.

Co trzy tygodnie wypracowanie pisemne szkolne.

Język niemiecki: 5 godz. tyg. Czytanie i opowiadanie ustępów prozaicznych z wypisów: Liermann, Deutsches Lesebuch für Quinta. Ćwiczenia stylowe ustne i pisemne. Wygłaszanie pamięciowe wierszy. Vogl: Ein Friedhofsgang; Goethe: Der getreue Eckart; Kerner: Der reichste Fürst; Müller: Schwert und Pflug; Gerock: Was hab' ich dir getan.

Gramatyka: Rzeczownik, odmiana mocna i słaba; czasownik, odmiana mocna i słaba, stopniowanie przymiotnika i przysłówka. Zdanie proste i rozwinięte. Co dwa tygodnie zadanie szkolne, dyktat lub wypracowanie.

Historja: 2 godz. tyg. Opowiadania z dziejów ojczyźtych od czasów pogańskich do wskrzeszenia państwa polskiego w XX w.

Geografja: 2 godz. tyg. Polska i polskie kraje w obrazach. Rozwinięcie stosunków topograficznych za pomocą atlasu i map. Podział państwowy środkowej Europy, szczególnie Polski. Nasi najbliżsi sąsiedzi. Obrazki z krajów polskich granicznych.

Matematyka: 4 godz. tyg. Podzielność liczb, rozkładanie na czynniki pierwsze, największy wspólny dzielnik, najmniejsza wspólna wielokrotność, ułamki zwyczajne. Reguła trzech, zależności proste i odwrotne.

Propedeutyczna pogładowa nauka geometrii. Dalsze ćwiczenia w używaniu trójkątów, cyrkla, kątomierza. Działania na liniach prostych i kątach. Wykreślanie równoległych, prostopadłych, figur płaskich z danych elementów. Obliczanie powierzchni tych figur.

Przyroda: 2 godz. tyg. Opis roślin kwiatowych o niezbyt trudnej budowie kwiatów (n. p. Migdałowate, Jabłkowate, Różowate i t. p.) Ćwiczenia w oznaczaniu roślin. Budowa ciała człowieka. Układ kostny, układ mięśniowy, układ nerwowy. Higjena układu mięśniowego; układ oddechowy, higjena układu oddechowego.

- Rysunki:** 2 godz. tyg. Rysowanie trudniejszych przedmiotów w płaskim ujęciu. Rysowanie z pamięci na dowolne i zadane tematy. Poglądowe wprowadzenie w rys. w przestrzeni. Rysowanie łatwych przedmiotów trójwymiarowych. Pierwsze ćwiczenia pendzlem. Malowanie niezbyt trudnych przedmiotów w płaskim ujęciu. Rysunek zdobniczy. Zestrajanie barw w rysunku zdobniczym. Ćwiczenia rozmachowe. Rysunek techniczny: Różne siatki.
- Kaligrafja:** 1 godz. tyg. Rozszerzenie materiału kl. VI. Pisanie całych zdań i ustępów. Ćwiczenia w pisaniu adresów, listów, rachunków, kwitów i t. p.
- Spiew:** 2 godz. tyg. Rozszerzenie materiału kl. VI. Ćwiczenia oddechowe, słuchowe, rytmiczne, znaki chromatyczne. Gama majorowa, minorowa. Gamy majorowe do 3 znaków włącznie. Dyktanda dźwiękowe i rytmiczne. Kanon dwu- i trzygłosowy. Pieśni narodowe, ludowe i kościelne.
- Gimnastyka:** 2 godz. tyg. Ćwiczenia szwedzkie, zabawowe, obrazowe. Gry: We dwa ognie, graniczna, wyścigi piłek, szeregów, sztafety, gonitwy w ślad, palant, koszykówka piętówka.
- Dla dziewcząt płasy: szewczyk, klappdans, taniec węgierski, taniec z ukłonami.

Kwarta a i b.

- Religja:** 2 godz. tyg. Dzieje apostołskie począwszy od zesłania Ducha św. Katechizm: O wierze.
- Język polski:** 5 godz. tyg. Z „Czytań polskich“ t. III. Dr. M. Reitera przeczytano i objaśniono 36 ust. Uczono się na pamięć: Pol: Wstęp do „Pieśni o ziemi naszej“, Mickiewicz: Świtez, Konopnicka: Poszłabym ja . . ., Asnyk: Siedzi ptaszek na drzewie, Gliński: Stary rybak, Mickiewicz: Puszcze litewskie, Śmierć pułkownika, Alpuhara.
- Język niemiecki:** 4 godz. tyg. Czytanie ustępów prozaicznych z wypisów: Liermann, Deutsches Lesebuch für Quarta. Wygłaszanie pamięciowe wierszy: Bürger: Das Lied vom braven Mann; Schiller: Der Ring des Polykrates, der Alpenjäger; Goethe: Legende vom Hufeisen, Johanna Sebus; Heine: Belsazer.
- Gramatyka: zdanie proste i rozwinięte; zdanie złożone. Co kwartał 2 zadania szkolne.
- Historja:** 2 godz. tyg. Historja Polski porobiorowej. Historja starożytna aż do wojen perskich.
- Geografja:** 2 godz. tyg. Europa z wyjątkiem Polski. Przegląd pozaeuropejskich kolonij polskich (Brazylja, Parana, Kanada, Stany Zjednoczone). Pojęcia z geografji ogólnej: fiord, wulkan, step kulturalny. Niektóre wiadomości z astronomji: Róża stron świata. Miary oddalenia.
- Matematyka:** 4 godz. tyg. Cztery działania na ułamkach dziesiętnych. Reguła trzech złożona z użyciem liczb całych i ułamkowych. Obliczanie odsetek, zysku, straty. Rachunki kupieckie. Planimetrja: Nauka o prostych, kątach i trójkątach. Koło. Zagadnienia konstrukcyjne. Ćwiczenia domowe i zadania szkolne.
- Przyroda:** 2 godz. tyg. Rozszerzenie wiadomości z botaniki przez zapoznanie z roślinami kwiatowymi o trudniejszej budowie kwiatów (n. p. Psinkowate, Wargowe, Złożone) Najważniejsze drzewa krajowe liściaste, w szczególności kotkowe. Budowa ciała człowieka: Układ kostny, układ mięśniowy, układ nerwowy.

Fizyka: 3 godz. tyg. O ciepłe. Podstawowe pojęcia z elektrostatyki i elektrodynamiki. Początki chemii, kwasy, zasady, sole. Ważniejsze metaloidy i metale.

Rysunki: 2 godz. tyg. Dalsze ćwiczenia z zakresu perspektywy pogładowej. Rysowanie kształtów o trudnym, skomplikowanym konturze w płaskim ujęciu. Rysowanie przedmiotów trójwymiarowych i brył geometrycznych z uwzględnieniem światłocienia. Ćwiczenia pendzlem jak w V w rozszerzonym zakresie. Ćwiczenia dekoracyjne z rozszerzeniem programu. Rysunki z pamięci na dowolne i zadane tematy. Litery antykiw rzymskiej i współczesnej. Ćwiczenia rozmachowe. Rysunek techniczny: różne siatki i plany.

Gimnastyka: 2 godz. tyg. Ćwiczenia szwedzkie, ćwiczenia zabawowe, obrazowe. Ćwiczenia przygotowawcze do lekkiej atletyki. Gry: koszykówka, siatkówka, ręczna, piętówka, tamburino, wyścigi piłek, sztafety, we 2 ognie i t. p.

Lekka atletyka: skoki, biegi, ćwiczenia przygotowawcze do rzutów dyskiem, oszczepem, kulą; dla dziewcząt płasy: szewczyk, klappdans, taniec węgierski, taniec z ukłonami.

Tercja niższa a i b.

Religia: 2 godz. tyg. Liturgia: Nauki liturgiczne w związku z rokiem kościelnym.

Język polski: 4 godz. tyg. Gramatyka według Niewiadomskiej (Czwarty rok gramatyki). Czytanie i omawianie wybranych ustępów z Wypisów polskich (Galle na kl. III) oraz celniejszych nowel. Opisy obrazów. Zaznajamianie z budową wiersza, z ważniejszymi zjawiskami stylistycznymi i językowymi. Ćwiczenia w układaniu dyspozycji. Ćwiczenia stylowe i sprawozdania z lektury domowej w osobnych zeszytach. Co miesiąc jedno wypracowanie szkolne lub domowe.

Wygłaszanie estetyczne i pamięciowe wierszy: a) A jak poszedł król na wojnę (Konopnicka), Tęsknota (Żmichowska), Nie ja śpiewam (Kondratowicz), Dziewczyna (Lenartowicz), Śmierć pułkownika (Mickiewicz). b) A jak poszedł król na wojnę (Konopnicka), Dzwony w miasteczku (Gomulicki), Golono, strzyżono (Mickiewicz), Wyjazd bez powrotu (Zaleski), Zdaleka (Rydel), Bonaparte (Or-Ot), Napoleonista (Kondratowicz), Krakusy (W. Pol).

Język niemiecki: 3 godz. tyg. Czytanie i opowiadanie ustępów prozaicznych według wypisów: Liermann, Deutsches Lesebuch für Untertertia. Wygłaszanie pamięciowe wierszy: Schiller: Der Graf von Habsburg, der Taucher (wyjątki), der Kampf mit dem Drachen (wyjątki); Uhland: Tallefer, des Sängers Fluch, das Glück von Edenhall; Goethe: Der Sänger; Platen: Das Grab im Busento.

Gramatyka: Powtórzenie wiadomości z klas poprzednich.

Co kwartał 2 zadania pisemne.

Język łaciński: 8 godz. tyg. Według podręcznika Lewickiego cz. I i II do ustępu 24; deklinacje, konjugacje; części zdania; spójniki i przyimki; stopniowanie przymiotników i przysłówków.

Wiadomości z mitologii, z życia publicznego i prywatnego Rzymian w związku z treścią czytanych ustępów.

Co dwa tygodnie zadanie szkolne.

Historja: 3 godz. tyg. Kurs niższy. Opowiadania z dziejów starożytnych i średniowiecza ze szczególnem uwzględnieniem początków i średniowiecza Polski (do Kazimierza Jagiellończyka wł.).

Geografia: 2 godz. tyg. Części ziemi na półkuli wschodniej: Azja, Afryka, Australia z Oceanją. Znaczenie Polaków na półkuli wschodniej. Ważne zdarzenia; ludzie najbardziej zasłużeni w odkryciu półkuli wschodniej (Benedykt Polak, Jan Plano Carpini; uczeni wśród zesłańców syberyjskich). O religjach świata. Niektóre fakty z etnografji i etnologji.

Matematyka: 4 godz. tyg. Algebra: Liczby ogólne i względne. Działania na jednomianach i wielomianach. Ułamki algebraiczne. Prostsze równania stopnia 1-go o jednej niewiadomej.

Geometria: Rozszerzenie nauki o trójkącie. Punkty osobliwe trójkąta. Cięciwy i kąty w kole. Czworokąty. Zagadnienia konstrukcyjne równobieżnie z materiałem naukowym z uwzględnieniem metod i figur pomocniczych i miejsc geometrycznych.

Przyroda: 2 godz. tyg. Komórka roślinna, jej życie i rozwój. Glony. Grzyby. Drożdże. Bakterje. Porosty. Mszaki. Układ naturalny roślin kwiatowych. Ćwiczenia w oznaczaniu roślin. Anatomja kręgowców, stawonogów, mięczaków.

Rysunki: 2 godz. tyg. Rysunki z natury i modelu. Rysunki brył geometrycznych w różnych położeniach. Rysunki i malowanie nieskomplikowanych przedmiotów z otoczenia, form roślinnych, ornamentów. Stylizowanie. Rysunki i malowanie z pamięci na dowolne i zadane tematy. Ćwiczenia dekoracyjne, wykonane pendzlem. Pisanie sączkiem i patykiem. Ćwiczenia rozmachowe.

Gimnastyka: Ćwiczenia jak w IV. z programem rozszerzonym i z większym natężeniem.

Tercja wyższa a i b.

Religia: 2 godz. tyg. Historia kościelna do czasów Lutera.

Język polski: 4 godz. tyg. Czytanie i objaśnianie wybranych utworów prozaicznych i poetycznych według Wypisów Próchnickiego i Wojciechowskiego t. IV. pod względem rzeczowym, literacko-estetycznym i językowym. Z poezyj przeczytano: „Hymn do Boga“ Kochanowskiego (również na pam.) „Wiesława“ Brodzińskiego, „Grażynę“ Mickiewicza, „Maraton“ Ujejskiego (częściowo na pam.), „Szkolne czasy Jana Dębora“ Kondratowicza, „Echo kołyski“ Asnyka.

Większą część roku zajęło czytanie i omawianie powieści pt. „Ogniem i Mieczem“ H. Sienkiewicza. Uwzględniano pozatem domową lekturę uzupełniającą. Prócz ustnych i piśmiennych ćwiczeń językowych, stylowych, ćwiczeń w układaniu dyspozycji i sprawozdań z lektury domowej pisano co miesiąc jedno wypracowanie domowe lub szkolne.

Język niemiecki: 3 godz. tyg. Ustępny prozaiczne z wypisów: Liermann: Deutsches Lesebuch für Obertertia. Utwory poetyckie: Schiller: Die Bürgschaft, die Kraniche des Ibykus; Goethe: Der Fischer, Erbkönig, der Zauberlehrling; Uhland: Bertran de Born. Utwory dramatyczne: Uhland: Ernst Herzog von Schwaben; Körner: Zriny.

Gramatyka: Die Entwicklung der deutschen Sprache. Fremdwort, Lehnwort; Besonderheiten und Schwankungen in der Flexion; Wortbedeutung. Co kwartał 2 zadania (domowe lub szkolne).

Język łaciński: 6 godz. tyg. Na podstawie podręcznika Lewickiego cz. II powtarzanie i utrwalanie nauki o formach regularnych, nieprawidłowości deklinacji i konjugacji, verba deponentia i semideponentia, acc. c. inf., nom. c. inf., gerundium, gerundivum, ablat. abs., partic. coniunct., najważniejsze zdania poboczne.

Nauka o podmiocie, orzeczeniu, przydawce i dopowiedzeniu. Nauka o przypadkach: nominativus. Caesar, Comment. de bello Gall. I, 1—29, IV, 20—27. Opowiadania z mitologii Greków i Rzymian (wyjątki z podręcznika Zippera).

Co 2 tygodnie zadanie szkolne.

Język grecki: 6 godz. tyg. Na podstawie podręcznika Winkowskiego i Taborskiego nauka o formach regularnych deklinacji i konjugacji aż do verba liquida. Co 2 tygodnie zadanie szkolne.

Język angielski: 4 godz. tyg. Podstawy fonetyki języka angielskiego. Lektura i gramatyka na podstawie podręcznika Dr. Jadwigi Knapczykówny: Początki języka angielskiego. Konwersacja w języku angielskim.

Co 2 tygodnie zadanie szkolne.

Historja (kurs niższy): 3 godz. tyg. Historja powszechna: czasy nowożytne (od początku XV. w. po schyłek XVIII. w.). Dzieje Polski nowożytnej od Kazimierza Jagiellończyka do elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego.

Geografja: 2 godz. tyg. Kraje półkuli zachodniej: Ameryka północna i południowa. Kraje arktyczne i antarktyczne. Polacy w Ameryce. Ogólny pogląd na ilość Polaków na ziemi. Niektóre wiadomości z geografji ogólnej: ruch ciał niebieskich. Początek wiosny. Kierunek osi ziemskiej i powstanie pór roku. Czas słoneczny i średni. Zmiana daty na południku 180°.

Matematyka: Algebra: Działania na potęgach i pierwiastkach; podnoszenie do kwadratu wielomianów i liczb szczegółowych; obliczanie pierwiastka kwadratowego z liczb szczegółowych; stosunki i proporcje z zastosowaniami. Układy równań stopnia 1-go o 2 niewiadomych. Zestawianie równań. Wykres funkcji linijowej.

Geometria: Pola figur płaskich; zamiana i dzielenie figur. Obliczanie powierzchni figur. Twierdzenie Pitagorasa z zastosowaniami. Stosunek i proporcjonalność odcinków. Twierdzenie Talesa z zastosowaniami. Figury jednokładne. Położenie perspektywiczne figur płaskich. Zagadnienia konstrukcyjne i rachunkowe.

Przyroda: 2 godz. tyg. Paprotniki, mszaki, grzyby i ich znaczenie w gospodarstwie przyrody. Zestawienie świata roślinnego według układu naturalnego. Ćwiczenia w oznaczaniu roślin. Fizjologia roślin. Anatomja kręgowców, stawonogów, mięczaków i jamochłonów.

Rysunki: 2 godz. tyg. Studja z natury i modelu: Rysowanie i malowanie przedmiotów z otoczenia, przeważnie wytworów przemysłu artystycznego. Ćwiczenia w samodzielnym układaniu martwej natury. Studja dekoracyjne i ornamentacyjne: skomponowanie wzoru na okładkę, program, afisz. Rysowanie i malowanie z pamięci na zadane i dowolne tematy. Rysunek techniczno-konstrukcyjny. Technika kreślenia. Symetria figur. Zastosowanie praktyczne. Pismo piórkowe.

Gimnastyka: 2 godz. tyg. Ćwiczenia, jak w klasie poprzedniej.

Sekunda niższa.

Religia: 2 godz. tyg. Historia Kościoła do pokoju westfalskiego.

Język polski: 4 godz. tyg. Omawianie i objaśnianie ważniejszych zjawisk językowych i stylistycznych. Z wypisów polskich Wojciechowskiego t. V. czytano i rozbiegano: Odysseję Homera (urywki), O miłości ku ojczyźnie Skargi, Słowackiego: Jana Bieleckiego i Ojca zadumionych, Mickiewicza: Lilje i Farysa, Prusa: Nawrócony; nadto kilka pieśni ludowych. Ośrodkiem lektury był Pan Tadeusz Mickiewicza. Prócz tego przerobiono Zemstę Fredry, tudzież jako obowiązkowe lektury domowe: Prusa: Placówkę, Żeromskiego: Syzyfowe prace, Korzeniowskiego: Kollokację, Szekspira: Makbeta. Na pamięć wygłaszano urywki z Pana Tadeusza.

Sześć zadań szkolnych i cztery domowe.

Język niemiecki: 3 godz. tyg. Friedrich Schiller: Die Jungfrau von Orleans, Wilhelm Tell, Maria Stuart, Das Lied von der Glocke. W związku z tem ćwiczenia w ustnem samodzielnem sprawozdaniu, ćwiczenia ustne i pisemne w rozbiórce materiału. Zwięzła charakterystyka okresu Schillera, dzieł i życia tego poety.

Co miesiąc zadanie, naprzemian szkolne i domowe.

Język łaciński: 6 godz. tyg. Gramatyka: Nauka o podmiocie i orzeczeniu, przydawce, dopowiedzeniu. Przypadki. Czasy i tryby w zdaniach głównych. Consecutio temporum. Prozodja, heksametr daktyliczny, dystych elegijny.

Lektura: Cezar, Pamiętn. o wojnie gall. II, 1—13. IV, 20—38. Dziesięć dowolnych rozdziałów z Cezara jako obow. lektura domowa. Owidjusz: Przemiany: Wstęp, Cztery wieki ludzkości, Bunt Gigantów, Potop, Faeton, Niobe, Dedal i Ikar, Filemon i Baucyda. Kalendarz: Zdobycie Gabjów. Żale: Autobiografia. Liwjuż: Ks. I. (wyjątki).

Co cztery tygodnie zadanie szkolne.

Język angielski: 4 godz. tyg. Uzupełnienie i systematyczne ujęcie wiadomości gramat. w zakresie morfologii. Główne zasady składni. Ćwiczenia w zakresie synonimiki. Konwersacja wyłącznie w języku angielskim na podstawie czytanek Benni'ego.

Nowele O. Wilde'a: The Happy Prince, The Selfish Giant. Bajki: Briar Rose, Blue Beard, Cinderella. Nowela M. Engeworth: The Grateful Negro.

Co 2 tygodnie zadanie szkolne.

Historja: 3 godz. tyg. Kurs niższy: Historia nowoczesna (od wielkiej rewolucji francuskiej do czasów dzisiejszych) ze szczególnem uwzględnieniem dziejów rozbiorowych i porozbiorowych Polski po chwilę obecną.

Geografia: 2 godz. tyg. Geografia Polski ze szczególnem uwzględnieniem związku między przyrodą a kulturą. Ćwiczenia na mapach szczegółowych. Pogląd na geologję Polski; mapa geologiczna Polski.

System geocentryczny i heljocentryczny. Dzienny i roczny ruch ziemi. Dowody na obrót ziemi naokoło osi (przedmioty spadające, wahadło Foucaulta). Powstawanie zaćmień. Przyływ i odpływ morza. Słońce i planety.

Matematyka: 4 godz. tyg. Algebra: Logarytmy, tablice logarytmów. Zastosowanie. Równania kwadratowe o 1-ej niewiadomej. Wykres funkcji kwadratowej. Wyróżnik równania 2-go stopnia. Własności pierwiastków. Trójmian 2-go stopnia i jego dyskusja pod względem znaku i wartości. Funkcje: X^n (dla $n=2$ i $n=-1$), a^x , $\log x$ i ich wykresy. Wyrażenia niewymierne i równania niewymierne.

Geometria: Podobieństwo figur z zastosowaniem do trójkąta, wielokątów i kół. Proporcjonalność odcinków w kole. Zagadnienia konstrukcyjne. Zastosowanie analizy algebr. do geometrii. Trójkąty i wieloboki foremne w koło wpisane i na kole opisane. Obwód i powierzchnia koła. Powierzchnia wycinka, odcinka koła i pierścienia. Najważniejsze twierdzenia o wzajemnym położeniu punktów, prostych i płaszczyzn w przestrzeni; powierzchnia i objętość najprostszych brył. Ćwiczenia domowe i zadania szkolne.

Przyroda: 2 godz. tyg. w I. półr., a w II. 1 godz. tyg. Budowa ciała człowieka (narządy człowieka traktowane przeważnie ze stanowiska fizjologicznego). Wskazówki higieniczne: szkodliwość alkoholu, nikotyny i innych używek, znaczenie gimnastyki, sportów, gier, zabaw i t. p.

Chemja: 1 godz. tyg. (w II. półr.). Podstawowe pojęcia. Znakowanie chemiczne. Wodór. Tlen.

Rysunki: 2 godz. tyg. Studja z natury i modelu. Rysowanie i malowanie przedmiotów majolikowych, metalowych, szklanych i t. p. Studja dekoracyjne i ornamentacyjne, jak w III^w wykonywane urozmaiconą techniką. Rysowanie i malowanie z pamięci na zadane i dowolne tematy. Rysunek techniczny: kreślenie brył w różnych położeniach. Rzuty. Pismo ozdobne.

Gimnastyka: 2 godz. tyg. Ćwiczenia jak w poprzedniej klasie z rozszerzeniem programu.

Sekunda wyższa.

Religia: 2 godz. tyg. Dzieje Kościoła Katol. — Czasy najnowsze. — Dogmatyka: Źródło wiary, Bóg, Trójca, Łaska, Sakramenty św., Eschatologia, Ewangelja św. Jana.

Język polski: 4 godz. tyg. Omawianie niektórych współczesnych zjawisk językowych, wyjaśnianie rozwoju języka polskiego i stylu pisarzy, objaśnianie wyrazów i form staro-polskich. — Literatura polska od kronikarzy do r. 1820 według Wypisów polskich t. I. Chrzanowskiego i Wojciechowskiego. Poza wypisami czytano „Odprawę posłów greckich“ i „Treny“ Kochanowskiego. Z obowiązkowej lektury domowej omawiano „Myszeidę“ i „Przypadki M. Doświadczyńskiego“ Krasickiego, „Sarmatyzm“ Zabłockiego, „Powrót posła“ Niemcewicza „Barbarę Radziwiłłównę“ Felińskiego. Zdawano też sprawę z lektury uzupełniającej w osobnych zeszytach.

Co miesiąc naprzemian zadanie szkolne lub domowe.

Język niemiecki: 3 godz. tyg. Wolfgang von Goethe „Hermann und Dorothea.“ Mittelhochdeutsche Dichtungen in Auswahl von Dr. M. Gorges: „Das Nibelungenlied“, „das Gudrunlied“, Hartmann: „Der arme Heinrich“, Wolfram: „Parzival“, Gottfried: „Tristan und Isolde“, der von Kurenberg, Spervogel, Dietmar von Aist, Heinrich von Morungen, Walter von der Vogelweide, Friedrich Hebbel: „Nibelungenlied (lektura kursoryczna w celach porównawczych). — Ćwiczenia w samodzielnym, ustnym sprawozdaniu. W związku z lekturą charakterystyka niemieckiej literatury średniowiecznej oraz rozwoju gramatycznego języka staro- i średnio niemieckiego.

Co miesiąc naprzemian zadanie domowe lub szkolne.

Język łaciński: 6 godz. tyg. Z zakresu stylistyki figury i tropy. Lektura: Cicero: In Catilinam I, De imperio Cn. Pompei. — Vergilius: Aeneis: I, II, VI, IX (wybór) Ecl. I, IX. — Sallustius: Bellum Iugurthinum (1 godz. tyg.) cap. 1—45.

Starożytności: Na podstawie Terlikowskiego: Rzym za czasów republiki.

Co miesiąc zadanie szkolne.

Język grecki: 5 godz. tyg. Gramatyka: Powtórzenie materiału z klas poprzednich; nauka o przypadkach, najważniejsze wiadomości z zakresu składni. — Lektura: Ksenofont; Hellenika I, II, IV, V (wybór). Homer: Odyssea I, VI, VIII, IX (wybór).

Starożytności: Na podstawie Terlikowskiego: Życie publiczne i prywatne Greków, ich religja i uroczystości: poezja epicka.

Co miesiąc zadanie szkolne.

Język angielski: 4 godz. tyg. Pogłębiane wiadomości z gramatyki i składni. Synonimika i frazeologia. Zarys historii języka angielskiego. Życiorysy najslawniejszych poetów angielskich. — Lektura: O. Goldsmith; The Vicar of Wakefield, Rudyard Kipling: Stories from the Jungk Book.

Co 3 tygodnie zadanie szkolne.

Historja: 3 godz. tyg. Historja nowoczesna do chwili bieżącej ze szczególnem uwzględnieniem porozbiorowych dziejów Polski. — Wstęp krytyczny do nauki historii. Dzieje starożytnego Wschodu, Grecji i Rzymu ze szczególnem uwzględnieniem rozwoju organizacji społeczeństwa i państwa.

Geografja: 1 godz. tyg. Formy powierzchni ziemi w związku z budową geologiczną; oddziaływanie sił przyrody. Hydrosfera i atmosfera; flora i fauna, krajobrazy powierzchni ziemi i ich znaczenie dla geografji kultury. Wiadomości z antropogeografji. Rozwój i rozmieszczenie człowieka; rasy ludzkie i ich rozmieszczenie. Stopnie kultury. Życie człowieka i jego zależność od warunków naturalnych miejsc zamieszkania. Powtórzenie geografji Europy. Ziemia jako kula, geoid, sferoid.

Matematyka: 4 godz. tyg. Algebra: Równania kwadratowe o 2 niewiadomych; równania stopni wyższych, dające się rozwiązać zapomocą równań kwadratowych. Postępy arytm. i geometr. i zastosowania do rachunku odsetek składanych, amortyzacji długów i rent. Geometria: Obliczanie powierzchni i objętości graniastosłupów, ostrosłupów, stożków, walców i kuli. Gonjometria: równania gonjometryczne. Wzory trygonometryczne. Rozwiązywanie trójkątów ukośnokątowych w czterech głównych przypadkach. Zastosowania praktyczne. Ćwiczenia domowe i zadania szkolne.

Fizyka: 3 godz. tyg. O cieple. Termometrja. Rozszerzalność cieplna. Kalorymetrja. Mechaniczna teoria ciepła. Topnienie. O parach nasyconych i o wrzeniu. Pary przegrzane i gęstość pary. Hygrometrja. Temperatura krytyczna i kondensacja gazu. Silniki termodynamiczne. Rozchodzenie się ciepła. Początki mechaniki. Kinematyka. Dynamika.

Chemja: 1 godz. tyg. Początki z chemji fizycznej. Metaloidy. Metale.

Rysunki: 2 godz. tyg. Studja z natury i modelu: Rysowanie i malowanie martwej natury w grupach, ułożonych przez uczniów samodzielnie. Rysowanie i szkicowanie żywych zwierząt w ruchu, tudzież głowy i postaci ludzkiej. Croquis. Ćwiczenia dekoracyjne, wykonywane rozmaita techniką. Pismo użytkowne. O dziejach pisma. Rysowanie geometryczno-konstr.: kwadrat, sześciąt, koło itd. w perspektywie. Rysowanie i malowanie z pamięci na zadane i dowolne tematy. Nauka o stylach.

Gimnastyka: 2 godz. tyg. Ćwiczenia szwedzkie. Ćwiczenia lekkoatletyczne: biegi, dysk, kula oszczep, skoki. Gry sportowe: piętówka, koszykówka, siatkówka, piłka ręczna, nożna, tamburino.

Pryma niższa.

Religja: 2 godz. tyg. Etyka katolicka.

Język polski: 4 godz. tyg. Romantyzm polski. Brodziński. Mickiewicz: Zyciorys, Pieśni filareckie, Ballady, Dziady I, II, IV, III. Sonety krymskie (w całości), erotyczne (wyj.), Konrad Wallenrod, Farys, Księgi pielgrzymstwa i narodu polskiego. Chmielowski: „Pan Tadeusz“; Chrzanowski: Za co winniśmy kochać „Pana Tadeusza“. Malczewski: „Marja“. Zaleski: „Rusałki“. Słowacki: Życiorys, Hugo, Marja Stuart, „Godzina myśli“, Kordjan, Anelli, Lilla Weneda, Balladyna, Mazepa, Beniowski (5 pieśni), „Smutno mi Boże“, Grób Agamemnona, Testament mój.

Co miesiąc zadanie domowe lub szkolne.

Język niemiecki: 3 godz. tyg. Lektura: Schiller: Wallenstein; Lessing: Nathan der Weise, Laokoon.

Podanie okolicznościowych wiadomości dotyczących się życia i dzieł czytanych autorów, oraz zobrazowanie głównych prądów literackich okresu klasycznego. Ćwiczenia ustne i piśmienne z rozbioru scen, aktów i całych utworów. Ćwiczenia konwersacyjne. Budowa dramatu. Właściwości językowe autorów.

Co miesiąc zadanie szkolne lub domowe.

Język łaciński: 6 godz. tyg. Gramatyka: Utrwalenie wiedzy gramatycznej z zakresu morfologii i składni. Ćwiczenia syntaktyczno-stylistyczne. Lektura: Cicero: Pro Archia poeta; Laelius de amicitia. Horatius: Carmina I, II (wybór), Sermones I, 1, 9, II, 6, Epistulae I, 4, 5. Tacitus: Annales I, 1—30, XV, 38—45. Starożytności: Z podręcznika Terlikowskiego o życiu starożytnych Rzymian przerobiono rozdziały o wymowie, filozofji, dziejopisarstwie i poezji lirycznej.

Co miesiąc zadanie szkolne.

Język grecki: 5 godz. tyg. Gramatyka: Powtarzanie i rozszerzanie wiadomości ze składni. Lektura: Homer: Ilias ks. X (dokończ.), XVI, do w. 418. Platon: Apologja 18—33. Kryton. Demostenes: I mowa olintyjska, Sofokles: Antygona. Starożytności: Ustrój Sparty i Aten. Teatr grecki. Poezja dramatyczna. Filozofja.

Co miesiąc zadanie szkolne.

Język angielski: 3 godz. tyg. Przygodne powtarzanie i pogłębianie nabytych wiadomości gramatycznych. Obraz przejawów rozwoju cywilizacji narodu angielskiego w rozmaitych okresach aż do wielkiej rewolucji. Lektura:

1. W. Scott: Tales of a Grandfather
2. W. Scott: Kenilworth
3. W. Shakespeare: The Merchant of Venice.

Historja: 3 godz. tyg. Kurs wyższy. Dzieje starożytne i średniowieczne ze szczególnem uwzględnieniem rozwoju społeczeństw i form państwowych. Powstanie i rozwój narodu i państwa polskiego w wiekach średnich.

Geografja: 1 godz. tyg. Stosunki gospodarcze na ziemi. Nauka o towarach i komunikacji światowej ze szczególnem uwzględnieniem niektórych grup państw: państwa światowe, państwa kolonjalne. Postać i wielkość ekliptyki. Czas słoneczny i czas średni. O znaczeniu geograficznej szerokości i długości. Najważniejsze projeckje i siatki kartograficzne.

Matematyka. 4 godz. tyg. Algebra: Maxima i minima w ujęciu elementarnem. Kombinatoryka. Rachunek prawdopodobieństwa. Dwumian Newtona. Twierdzenie Moivre'a dla wykładników całkowitych i ułamkowych. Zastosowania do obliczania pierwiastków z jednostki. Geometria: Zastosowania trygonometrii płaskiej do zagadnień ze stereometrii, geografii matemat. i miernictwa praktycznego. Obliczanie powierzchni i objętości brył obrotowych i kuli. Wielościany foremne. Podział harmoniczny odcinka i kąta. Zagadnienia konstrukcyjne. Potęgowe kół. Bieguny i biegunowe sprzężone ze względu na koło. Osi podobieństwa wielokątów podobnych i kół. Naroże trójścienne i początki geometrii kulistej. Ćwiczenia domowe i zadania szkolne.

Fizyka i chemja: 4 godz. tyg. Elektryczność i magnetyzm. Elektrostatyka. Magnetyzm. Prąd elektryczny. Zamiana energii elektrycznej w ciepło. Elektroliza. Elektromagnes. Działanie mechaniczne prądu elektrycznego. Indukcja. Wyładowania elektryczne. Drgania elektryczne. Chemja: Chemja organiczna. Analiza ciał organicznych. Pochodne metanu. Chlorowo-pochodne parafin. Alkohole. Etery. Aldehydy i ketony. Kwasy karboksylowe. Estry. Tłuszcze i ich przeróbka. Alkohole wielowodorotlenowe, kwasy wielokarboksylowe. Alkoholokwasy. Ciała białkowe. Węglowodany. Związki nienasycone. Pochodne benzolu.

Gimnastyka: 2 godz. tyg. Ćwiczenia szwedzkie, ćwiczenia przygotowawcze do lekkoatletyki, ćwiczenia Bukha. Lekka atletyka: biegi, rzuty dyskiem, oszczepem, kulą; skoki, boks. Gry sportowe: siatkówka, koszykówka, ręczna, nożna.

Rysunki: 2 godz. tyg. Studja z modelu i z natury. Rysowanie głowy i całej postaci ludzkiej. Szkicowanie i malowanie krajobrazów i fragmentów archit. Rysowanie i malowanie z pamięci na dowolne i zadane tematy. Rysunek dekoracyjny jak w kl. II w w rozszerzonym zakresie. Sztuka ludowa: Styl kaszubski, zakopiański. Styl gdański.

Pryma wyższa.

Religia: Etyka katolicka. List do Koryntjan.

Język polski: 4 godz. tyg. Psychologiczne pogłębienie zjawisk językowych i stylowych. Literatura od Krasińskiego do Kasprowicza w głównych przejawach rozwojowych (Pogląd na romantyzm, poromantyzm, realizm, naturalizm, pozytywizm, neo-romantyzm, nowe prądy). Czytano i rozbiegano Krasińskiego: Nieboską komedję (w całości), Irydjona (w całości), Przedświt (w całości), Psalm dobrej woli (w całości); wybrane poezje powstańcze (Romanowski), wybrane poezje Asnyka, Norwida; z kolei omawiano szczegółowo „Lalkę“ Prusa, „Quo vadis“ Sienkiewicza, „Nad Niemnem“ Orzeszkowej, „Ludzi bezdomnych“ Żeromskiego. Czytano w całości „Warszawiankę“ i omawiano szczegółowo „Wesele“ Wyspiańskiego, — czytano wybrane poezje Kasprowicza, m. i. „Moją pieśń wieczorną“. W drugim półroczu powtarzano cały materiał. Poza tem uczniowie zdawali sprawę z lektury domowej w osobnych zeszytach.

Co miesiąc, prócz ostatniego kwartału, jedno zadanie szkolne lub domowe.

Język niemiecki: 3 godz. tyg. W pierwszym półroczu czytano w całości: Schiller „Die Braut von Messina“, pozatem Goethe-Schiller „Gedankenlyrik“ (Meeresstille — Glückliche Fahrt — Auf dem See — Wanderers Nachtlid — An den Mond — Gesang der Geister über dem Wasser — Prometheus — Grenzen der Menschheit — Das Göttliche —

Mahomeds Gesang — Meine Göttin — Euphrosyne — Zueignung — Das Ideal und das Leben). W drugim półroczu Goethe: Faust I w wyjątkach. Równocześnie powtarzano główne przejawy rozwojowe niemieckiej literatury średniowiecznej i ujęto w całość luźne wiadomości z literatury 18 i 19-go wieku. Przeprowadzano częste ćwiczenia w samodzielnym zdawaniu sprawy.

Co miesiąc jedno zadanie szkolne lub domowe.

Język łaciński: 6 godz. tyg. Cicero: De oratore I cap. 1—14; Epistulae (wybór); Tacitus: Germania cap. 1—27; Horatius: Carmina III i IV (wybór); Sermones I 9, II 6; Livius: Ab urbe condita XXII (wybór).

Zarys literatury rzymskiej. Co miesiąc 1 zadanie szkolne.

Język grecki: 5 godz. tyg. Homer, Iljada XVI, XVIII, XIX, XXI, XXII, XXIV (wybór); Plato: Eutyfron; Sophokles: Król Edyp w. 1—1250; Thukidides: Wojna peloponeska I (wybór).

Zarys literatury greckiej. Co miesiąc 1 zadanie szkolne.

Język angielski: 3 godz. tyg. Gramatyka jak w Iⁿ. Historia literatury angielskiej aż do czasów obecnych oraz obraz dzisiejszego stanu cywilizacji narodu angielskiego. Estetyczne i indywidualne przymioty stylu językowego u czytanych autorów. Główne zasady prozodji w poezji angielskiej.

Lektura Dickens: A Christmas Carol; Tennyson: Enoch Arden; Shakespeare: Julius Caesar.

Co miesiąc 1 zadanie szkolne.

Historja: 4 godz. tyg. Historia nowoczesna (dokończenie) ze szczególnem uwzględnieniem porozbiorowych dziejów Polski do chwili bieżącej. Konstytucja marcowa 1921 i ustrój dzisiejszy państwa polskiego. Konstytucja i ustrój W. M. Gdańska. Stosunek prawno-polityczny W. M. Gdańska do Polski i Ligi Narodów.

Geografia: 2 godz. tyg. Geografia kultury Polski. Ziemia polska jako podstawa krajobrazu i jej przetworzenie przez pracę ludu polskiego. Formy osiedleń w Polsce, Niemczech i na obszarze W. M. Gdańska. Etnograficzne i polityczne stosunki Europy środkowej. Pogłębienie wiadomości o obszarze W. M. Gdańska w połączeniu z Polską i Niemcami. Polacy na ziemi, ich pozycja i zadanie.

Matematyka: 4 godz. tyg. Algebra: Początki rachunku różniczkowego i całkowego z zastosowaniem do dyskusji krzywych. Maxima i minima. Rozwijanie funkcji na szeregi. Geometria: Trygonometria sferyczna z zastosowaniem do stereometrii, geografji i astronomji. Geometria analityczna: prosta, koło stożkowe. Ponadto powtórzono najważniejsze części materiału naukowego. Ćwiczenia domowe i zadania szkolne.

Fizyka: 4 godz. tyg. Elektryczność i magnetyzm. Elektrostatyka. Prąd elektryczny. Zamiana energii elektrycznej w ciepło. Elektroliza. Elektromagnes. Działanie mechaniczne prądu elektrycznego. Indukcja. Wyładowania elektryczne. Drgania elektryczne.

Kosmografia: Orientacja na sferze kuli ziemskiej. Kształt i wielkość ziemi. Ruch ziemi dokoła słońca. Układ słoneczny. Słońce, planety, księżyc, komety, meteory. Gwiazdy i mgławice. Rachuba czasu.

Rysunki: 2 godz. tyg. Studja z natury i modelu. Dalszy ciąg rysunku figurnego. Studja drzew, budynków, krajobrazów, wnętrz architekt. Ćwiczenia dekoracyjne jak w II^w w rozszerzonym zakresie. Rysowanie i malowanie z pamięci na dowolne i zadane tematy.

Rysunek techniczny konstrukcyjny. Cienie, światło, odbicia. Zastosowanie praktyczne. Pogadanki z dziedziny architektury, malarstwa i rzeźby ze szczególnym uwzględnieniem sztuki polskiej.

Gimnastyka: 2 godz. tyg. Jak w klasie poprzedniej.

Język francuski jako przedmiot nadobowiązkowy (od 15. 9. 26.)

V^{a i b} (3 godz. tyg.) Według podręcznika J. Szaroty, Premier Livre de Français przerobiono lekcje 1—30; z gramatyki rodzaj, liczbę, odmianę rzeczownika, czasownika (najprostsze czasy). Pisano 1 zadanie szkol. na miesiąc, pozatem częste ćwiczenia ortograficzne (5—10 min.).

IV^a (3 godz. tyg.) Według podręcznika J. Szaroty, Premier Livre de Français. Z gramatyki częściowo konjugację, ważniejsze zagadnienia gramatyczne. Jedno zadanie szkol. na miesiąc.

IV^b (3 godz. tyg.) Według podręcznika Dr. St. Węcowskiego cz. I., przerobiono lekcje 11—24; z gramatyki odmianę rzeczownika i przymiotnika, zaimek osobowy, dzierżawczy i wskazujący, czasownik prawidłowy wszystkich odmian. 1 zadanie szkol. na miesiąc; ćwiczenia ortograficzne jak w V.

III^{a i b} (3 godz. tyg.) Według podręcznika J. Szaroty, Deuxième Livre de Français przerobiono materiał w całości; z gramatyki wszystkie części mowy, szczególnie czasownik prawidłowy i nieprawidłowy.

Ćwiczenia w mówieniu w związku z przerobionymi lekcjami. 1 zadanie szkol. na miesiąc.

III^{a i b} + IIⁿ (3 godz. tyg.) Lektura: A. Daudet, Le Petit Chox.

Z gramatyki podano ważniejsze wiadomości ze składni i stylistyki w związku z lekturą. Ćwiczenia w mówieniu. 1 zadanie szkol. na miesiąc.

II⁺ + I⁺ + I_w (3 godz. tyg.) Lektura: Molière, Le Bourgeois Gentilhomme. Pogłębienie wiadomości gramatycznych i stylistycznych. Omówienie najważniejszych poetów i ich dzieł z okresu klasycznego. Ćwiczenia w mówieniu. 1 zadanie szkol. na miesiąc.

Chór mieszany klas IV—I^N.

Muzykalnie i głosowo uzdolnieni uczniowie i uczennice od IV do I^N zobowiązani byli do śpiewu chórowego. Poszczególne lekcje odbywały się w takim porządku, że jedną godzinę tygodniowo osobno ćwiczyły sopran i alty, drugą godzinę osobno tenory i basy. Oprócz tego ćwiczył jedną godzinę cały zespół chóru mieszanego. Ćwiczone pieśni ludowe, narodowe, kościelne na obchody szkolne i kościelne, jak na przyjęcie dzieci do pierwszej Komunii św., na gwiazdkę, zakończenie roku szkolnego i inne występy publiczne.

Wychowanie fizyczne.

Warunki pracy nad wychowaniem fizycznym młodzieży niewielkiej uległy zmianie w stosunku do roku poprzedniego. Brak bowiem środków materialnych nie pozwolił ani na wybudowanie sali gimnastycznej, ani na wzorowe urządzenie boiska, ani na zakupno przyrządów gimnastycznych. Uzyskano tylko z gimnazjum państwowego z Tczewa 1 konia i 2 kozły gimnastyczne, zasadzono wokół boiska kilkadziesiąt młodych drzewek i zakupiono cały szereg sprzętów do gier, zabaw ruchowych i ćwiczeń lekkoatletycznych za pieniądze, uzyskane z jednorazowej składki uczniów.

Składka ta w wysokości 2 guld. od ucznia przyniosła 530 gld. (Nie wszyscy ją uiścili.) Do tych warunków trzeba było przystosować ćwiczenia fizyczne. Główną więc uwagę zwracano na gimnastykę szwedzką, tudzież na gry i zabawy ruchowe, które w roku sprawozdawczym wykazują duży rozwój, (co uwidaczniają sprawozdania z poszczególnych klas) i które cieszą się wielkim powodzeniem wśród młodzieży. Baczną również uwagę zwracano, szczególnie w klasach wyższych — na ćwiczenia lekkoatletyczne, jak biegi, skoki, rzuty i t. d. W tym celu urządzono na boisku skocznię, a dla zainteresowania młodzieży temi ćwiczeniami zainicjowano zawody szkół średnich: Gdańsk—Grudziądz, w których kilka zaszczytnych miejsc zdobyła młodzież naszego gimnazjum.

Sporty zimowe uprawiała młodzież przeważnie samodzielnie, raz tylko w większej grupie wybrano się na saneczki do Oliwy.

Znakomitem uzupełnieniem wychowania fizycznego ze strony szkoły były ćwiczenia w pływaniu, wiosłowaniu, w lekkiej atletyce i sportach rozlicznych, uprawiane przez młodzież w klubie sportowym „Bałtyk“ i w drużynach harcerskich.

Tematy zadań pisemnych.

a) Język polski.

Tercja niższa a.

1. Co zawdzięczamy rodzicom? (szkol.)
2. Streszczenie wybranej noweli (dom.)
3. Charakterystyka księdza Piotra (szkol.)
4. Świetlica w dawnym dworku polskim (według obrazu) (szkol.)
5. Rozmowa Pana z Michałem o książkach (transpozycja wiersza St. Witwickiego) (dom.)
6. Wady naszej klasy (szkol.)
7. Przyjemności i przykrości zimy (dom.)
8. Śmierć Emilji Platerówny (szkol.)

Tercja niższa b.

1. „Golono — strzyżono“ — opow. (szk.)
2. Odpowiedzieć na szereg pytań z noweli Prusa „Mały Staś“ (sz.)
3. Ostatnie chwile księdza Piotra (Tetmajer) (sz.)
4. Przygoda w podróży (szk.)
5. Pierwszy jastrząb pana Rafała (opow. dowolne) (sz.)
6. „Pod belką“ (samodz. opowiadanie) (sz.)
7. „A było to anno Domini 1777“ (Pułaski w Ameryce) (d.)
8. Refleksje nad utworem K. Laskowskiego: „Wigilja w 1863 r.“ (sz.)
9. Zygier w Klerykowie. („Syzyfowe prace“ Żeromskiego).
10. Boże Narodzenie a Wielkanoc. (sz.)

Tercja wyższa a.

1. Widok z mojego okna. (d.)
2. Co wiem o Kozakach? (sz.)
3. Mój stosunek uczuciowy do gawędy Rzewuskiego „Pan Bgrowski“? (sz.)
4. „Polska“ jesień (sz.)
5. Na czym polega bohaterstwo Grażyny? (sz.)
6. Baśń a bajka? (d.)
7. Konkury Kmicica (sz.)
8. Puławy na pocz. XIX. w.? (sz.)
9. Morze w lecie, a w zimie? (d.)
10. List do koleżanki z datą 21. marca 1927 (sz.)

Tercja wyższa b.

1. Poznanie się Skrzetuskiego z Chmielnickim na stepie (szkol.)
2. Kozacy za Władysława IV. i Jana Kazimierza (dom.)
3. Abo czyn, albo daj pokój. (Przysłowie ludowe) (dom.)
4. Charakterystyka ks. Jeremiego (szkol.)
5. Opis dowolnej sytuacji tragikomicznej (dom.)
6. Obyczaje rycerskie w Polsce XVII. wieku (szkol.)
7. Losy Wiesława (dom.)
8. Życie wiejskie a miejskie (szkol.)

Sekunda niższa.

1. Która z pór roku podoba mi się najbardziej i dlaczego (dom.)
2. (do wyboru):
a) Uzasadnić tytuł powieści Prusa „Placówka“. b) Rola Pana Tadeusza w I. ks. c) Zwięzła treść Jana Bieleckiego (szkol.)
3. Jak cierpieli Polifem i Azja Mellechowicz (dom.)
4. Dlaczego, według Skargi, powinniśmy kochać ojczyznę (szkol.)
5. Zasadnicze momenty rozmowy ks. Robaka z Sędzią w VI ks. „Pana Tadeusza“ (szkol.)
6. (do wyboru): a) Charakterystyka dowolnej postaci z „Syzyfowych prac“ Żeromskiego. b) Demoralizowanie młodzieży polskiej w szkole rosyjskiej. (Na podstawie „Syzyfowych prac“ Żeromskiego). c) Wytłumaczyć tytuł powieści Żeromskiego „Syzyfowe prace“ (dom.)
7. Charakterystyka jednego z moich kolegów (jednej z moich koleżanek) (szkol.)
8. (do wyboru) a) Krytyka wychowania cudzoziemskiego w „Kollokacji“ Korzeniowskiego. b) Mój najmilszy sport zimowy (dom.)
10. Rozważania na temat nauki szkolnej przy końcu roku szkolnego (szk. 2 g.)

Sekunda wyższa.

1. Moje wrażenia z ostatnich dni (szkol.)
2. Ideał szlachezca XVI wieku według Mikołaja Reja (dom.)
3. Obraz zarozumialca (dom.)
4. Walka ze smutkiem i rozpaczą w Trenach J. Kochanowskiego (szkol.)
5. Jakim powinien być według Skargi dobry obywatel? (dom.)
6. O ile Pasek jest autorem pamiętników, o ile — romansu historycznego? (szkol.)
7. Krasicki jako przedstawiciel wieku oświecenia (dom.)
8. Siła mody w życiu ludzkim (szkol.)

Pryma niższa.

1. Zastanović się nad treścią i znaczeniem pojęć: duma i pycha. (d.)
2. Uscenizować „Lilje“ Mickiewicza. (sz.)
3. do wyboru: a) Twardowski w balladzie „Pani Twardowska“, a w balladzie z I. cz. „Dziadów“. b) Epizody z życia wieszczka w IV. cz. „Dziadów“. c) Dlaczego

młodzież nie idzie na „dziady“? 4. „Pieśń“ i „Powieść“ wajdeloty? (sz.) 5. Gustaw a Konrad? (sz.) 6. „Grażyna“, a „Marja“. (d.) 7. Wartość i znaczenie „Pana Tadeusza“ dla dnia dzisiejszego? (sz.) 8. Marja Stuart Słowackiego przed sądem. (sz.) 9. Rozwinąć myśl dowolnie obranego przysłowia lub epigramu. (d.) 10. Rola święta fantastycznego w „Śnie nocy letniej“ Szekspira a w „Balladynie“? (sz.)

Pryma wyższa.

1. Dwa obozy — Pankracego i hr. Henryka (szkol.)
2. Jakie korzyści i szkody przynosi materialistyczny pogląd na świat? (dom.)
3. Poglądy trzech wieszczów na upadek i zmartwychwstanie Polski (dom.)
4. Nie adorować, nie bezcześcić, ale się różnić i oceniać (C. Norwid) (szkol.)
5. „Lilla Weneda“ i „Warszawianka“ (dom.)
6. Kult obowiązku społecznego w „Ludziach bezdomnych“ Żeromskiego (szkol.)

b) Język niemiecki.

Tercja niższa a.

1. Der Segen des Ackerbaues (dom.)
2. Welche Beweggründe leiten den Jüngling in Schillers Taucher (szkolne)
3. Die Jagd im Odenwalde (szkolne)
4. Welche Gründe bewegen den Ritter zum Kampfe mit dem Drachen (szkolne)
5. Die geschichtliche Grundlage zu dem Gedichte „Das Grab im Busento“ Platen's. (dom.)
6. Die Anfänge des Christentums bei den Germanen (szkolne)
7. a) Eine Winterlandschaft b) Die Bedeutung des Weihnachtsfestes. (dom.) do wyboru.
8. Welche Momente aus Uhlands Ballade „Des Sängers Fluch“ eignen sich zur malerischen Darstellung (szkolne).

Tercja niższa b.

1. Siegfried in Worms (szkol.)
2. Ein Spaziergang im Frühling (dom.)
3. Der Streit der Königinnen (szkol.)
4. Die Vorbereitungen des Ritters zum Kampf mit dem Drachen (szkol.)
5. Die Macht des Gesanges (nach Uhlands Gedicht: „Taillefer“) (szkol.)
6. Der beste Rat ist mutige Tat (nach Uhlands Gedicht: „Königs Karl Meerfahrt“) (szkol.)
7. Der Knappe in Schillers Taucher (szkol.)
8. Welchen Nutzen gewähren die Wälder (szkol.)

Tercja wyższa a.

1. Die Treue, sie ist kein leerer Wahn (nach Schillers Ballade: „Die Bürgschaft“) (dom.)
2. Meine Pläne für die Sommerferien (szkol.)
3. Parzival und die Gralsage (szkol.)
4. Der Handschuh und der Taucher (Ein Vergleich) (szkol.)
5. Das Meer, ein Freund und Feind des Menschen (dom.)
6. Adalberts Schuld und Sühne (szkol.)
7. Inwiefern bildet der I. Aufzug von Körners Zriny die Exposition des Dramas? (szkol.)
8. Weshalb ziehen wir im Winter den Aufenthalt in der Stadt dem auf dem Lande vor? (dom.)

Tercja wyższa b.

1. Feuer und Wasser sind gute Diener, aber schlimme Herrn (dom.)
2. Wodurch erregt der Tod des Ibykus unsere besondere Teilnahme? (szkol.)
3. Warum lieben wir unsere Heimat (dom.)
4. Zuvor getan, hernach bedacht, hat manchen in gross' Leid gebracht (nachgewiesen an Goethes Zauberlehrling (szkol.)
5. Der Streit des Herzogs Ernst mit dem Kaiser (aus Uhlands: „Ernst Herzog von Schwaben“) (szkol.)
6. Ernst und Werner, ein Bild wahrer Freundschaft (dom.)
7. Welche Bedeutung hat der Landmann für den Städter? (szkol.)
8. Der Frühling, ein Bild der Jugend (dom.)

Sekunda niższa.

1. Johanna in der Heimat (Nach Schillers „Die Jungfrau von Orleans“) (dom.)
2. Die Versöhnung des Herzogs von Burgund mit König Karl (Nach Schillers „Die Jungfrau von Orleans“) (szkol.)
3. Johannas Sendung, Sünde und Sühne (Nach Schillers „Die Jungfrau von Orleans“) (dom.)
4. Der Verlauf der Rütli-Scene (Nach Schillers „Wilhelm Tell“) (szkol.)
5. Der Reichsvogt Gessler in Schillers „Wilhelm Tell“. (dom.)
6. Welche Anschuldigungen erhebt Paulet gegen Maria Stuart? (Nach Schillers „Maria Stuart“ I—1) (szkol.)
7. Meine frühesten Jugenderinnerungen. (dom.)
8. Willst du dich selber erkennen, so sieh, wie die anderen es treiben. Willst du die anderen verstehen, so blick in dein eigenes Herz. (szkol.)
9. „Die Freuden des Winters“ lub „Mein Lieblingsfach.“ (dom.)

Sekunda wyższa.

1. Die Bedeutung des ersten Gesanges in Goethes „Hermann und Dorothea“. (szkol.)
2. Der Zauber der Mutterliebe (im Anschluss an Goethes „Hermann und Dorothea,“) (dom.)
3. Der Gegensatz zwischen Vater und Sohn in Goethes „Hermann und Dorothea“. (szkol.)
4. Ehrliche, Ehrgeiz, Ehrsucht (dom.)
5. Was du ererbt von deinen Vätern hast, Erwirb es um es zu besitzen. (szkol.)
6. Die Bedeutung des Meeres. (dom.)
7. Weshalb ist das Nibelungenlied so sehr lesenswert? (szkol.)
8. Walter von der Vogelweide, ein lyrischer Dichter. (dom.)

Pryma niższa.

1. Der Gedankengang des Prologs zum „Wallenstein“. (szkol.)
2. Heimatsgefühl und Vaterlandsliebe. (dom.)
3. Der Vater und der Sohn im Drama „Die Piccolomini“. (szkol.)
4. Der Staat und der Bürger. (dom.)
5. Wallensteins Schuld und Sühne (Nach Schillers gleichn. Drama) (szkol.)
6. a) Eine Dampferfahrt von Zoppot nach Gdynia. b) Ein Spaziergang durch Danzig. (dom.) do wyboru.
7. Die Parabel von den drei Ringen in Lessings „Nathan der Weise“. (szkol.)
8. Die Bedeutung des Sportes. (dom.)

Pryma wyższa.

1. Das Glück ist eine Klippe, das Unglück eine Schule. (dom.)
2. Das Leben ist der Güter höchstes nicht, der Übel grösstes aber ist die Schuld! (szkol.)
3. Hauptgedanken in den Chorliedern von Schillers „Braut von Messina“ und ihre Beziehung zur Handlung des Stückes. (dom.)

4. Der Gedankengang in Schillers Gedicht: „Das Ideal und das Leben“. (szkol.)
5. Die Bedeutung des modernen Flugwesens. (dom.)
6. Sinn und Bedeutung der Worte Fausts:
„Werd ich zum Augenblicke sagen
Verweile doch! Du bist so schön!
Dann magst Du mich in Fesseln schlagen,
Dann will ich gern zugrunde gehen“. (szkol.)
7. Welchen Beruf gedenke ich zu wählen und warum? (dom.)

c) Język angielski.

Sekunda niższa.

1. The Huts of the Eskimos.
2. Questions and Answers.
3. Take up your Mind!
4. Questions and Answers.
5. With which Result Joan of Arc was fighting against the English?
6. Questions and Answers.
7. A Lesson given to Swift.
8. A Walking — tour.
9. Questions and Answers.
10. A Gallant Rescue.
11. English and American Flags.
12. The Generosity of the Giant (O. Wilde).
13. Help the Poor! (Happy Prince).
14. Punished Haughtiness (Cinderella).
15. Questions and Answers.

Sekunda wyższa.

1. How the Family of Dr. Primrose was spending the Day.
2. The New Home of the Vicar (a description)
3. A Woman's Industry rewarded.
4. Our Trip to Hela.
5. London in the 14th Century.
6. Lord Major's Show.
7. Questions and Answers.
8. The Conflagration of the Vicar's House.
9. My Christmas Holidays.
10. Questions and Answers.

Pryma niższa.

1. Lidcote Hall (a description.)
2. Raleigh's Trip to the Queen's Court and his Gallant Deed.
3. The Preparations of the Rival Statesmen Leicester and Sussex for the Meeting at Elizabeth's Court and the Precautionary Measures of the Queen.

4. National Education in England in the 19th Century.
5. Description of Kenilworth.
6. Questions and Answers.
7. With which Result did Tressilian plead his Cause before Queen Elizabeth?
8. Stages in the Development of the English Drama.
9. Questions and Answers.

Pryma wyższa.

1. A May-morning.
2. The Precautionary Measures of Scroogeafter the Disappearance of Marley's Face from the Knocker. (Dickens: „Christmas Carol“).
3. A Christmas-scene at the Cratchit's.
4. The Constitution in England.
5. Historical Remarks on Hyde Park in London.
6. Antony's Funeral Oration in the Forum of Rome. (Shakespeare: „J. Caesar“).
7. The Adventures of Enoch Arden on his Home-voyage. (Tennyson).
8. Why is Christmas a Festival of Joy?

Kronika zakładu.

Dnia 15. kwietnia 1926 rozpoczęto nowy rok szkolny 1926/7 uroczystem nabożeństwem w kaplicy SS. Dominikanek.

Od dnia 24. 4. do 2. 5. 1926 urządziło Towarzystwo akcyjne: Danziger Internationale Messe międzynarodową wystawę towarów polskich, holenderskich, greckich, palestyńskich, amerykańskich, gdańskich i niemieckich pod protektoratem P. Ministra Przemysłu i Handlu Rzeczypospolitej Polskiej.

Wystawę tę zwiedziła nasza młodzież pod opieką swych opiekunów klasowych.

W dniu 3. Maja 1926, jako w dzień święta narodowego, wzięła udział starsza młodzież (od III^N) wraz z gronem naucz. w uroczystem nabożeństwie, urządzone przez Komisarjat General. Rp. P. w kościele św. Józefa, młodszą zaś w nabożeństwie, urządzone w kaplicy SS. Dominikanek.

Tegoż dnia, o g. 12. w południe, uczestniczyła młodzież starsza (od tercji wyższej) oraz grono naucz. w Uroczystej Akademii, którą urządził Komisarjat Generalny Rzeczyposp. Polskiej w gmachu Dyrekcji Kolei Państw., wysłuchawszy patriotycznego przemówienia, pełnego głębokich myśli, wygłoszonego przez P. Ministra Strassburgera, Komisarza Gener. R. P. w Gdańsku.

Tow. gimn. „Sokół“ urządziło tradycyjnym zwyczajem w sali Strzelnicy dnia 2. maja uroczysty obchód Konstytucji 3 Maja, na który złożyły się: przemówienie, śpiewy, muzyka i deklamacje oraz wystawienie „Warszawianki“ Wyspiańskiego. Prelekcję o znaczeniu Konstytucji 3 Maja wygłosił dyrektor zakładu. W tym obchodzie wzięła udział młodzież szkolna i grono.

Wobec powyższych uroczystości zakład nie urządził osobnego obchodu; znaczenie jednak konstytucji majowej uwydatnili młodzieży nauczyciele historii na lekcjach szkolnych.

W tem miejscu godzi się zaznaczyć, że w obchodach Konstytucji 3. Maja, urządzanych nadto w innej porze przez różne towarzystwa na terenie W. M., brała czynny udział starsza młodzież naszego zakładu i członkowie grona nauczycielskiego.

Dnia 5. maja poddała się młodzież, urodzona w r. 1914, urzędowemu powtórnemu szczepieniu ospy, zarządzonemu przez władze gdańskie.

Dnia 13. maja nie było nauki szkolnej z powodu uroczystego święta Wniebowstąpienia Pańskiego.

Dnia 15. maja odbyły wszystkie klasy wycieczki pod przewodnictwem opiekunów klasowych, klasy zaś: II^w + I^N + I^w odbyły pod opieką pp.: Behrendta, Witkowskiego i Wojtaszewskiego 4-dniową wycieczkę (od 13—16 maja) do Poznania, Gniezna i Inowrocławia.

Od 15. maja nastąpiła zmiana w rozpoczynaniu nauki szkolnej, mianowicie wyznaczono jej początek na g. 8⁰³ rano — a to wskutek zmiany rozkładu jazdy pociągów.

Od 22. do 31. maja 1926 trwały ferie Zielonych Świąt.

Dnia 1. czerwca 1926 odbyła się intronizacja Najprz. Ks. Biskupa Hr. O' Rourkego. W tej uroczystości wziął udział zakład przez delegacje z klas wyższych (NIII—I^w), a następnie, w dniu 3 czerwca, w czasie składania hołdu Arcypasterzowi w sali „Technik“, wygłosiła uczennica zakładu p. J. Sobkowiakówna wiersz okolicznościowy, napisany przez profesora zakładu p. Kazimierza Wiakowskiego. Oto jego tekst:

MODLITWA MURÓW OLIWSKICH.

Słyszysz, jak ciszą tchną mury klasztoru,
Patyną wspomnień okryte za żywa?
To cisza letargu! Cisza z pozoru,
W której się przeszłość wiekowa ukrywa.
Wślawiona w dziejach zamknięciem sporu,
Głośną się stała na świecie Oliwa.
A chociaż dziś mury chłodne i senne,
Trzymają w pieczy, co wieczne, niezmiennie...

Modlą się mury z tą wiarą żarliwą,
Co ludzkość ma spoić w jedno ogniwo.
Modlą się mury z nadzieją o chwili,
Kiedy je znowu los życiem rozpyli
I, zamiast w niepewnej nurzać się matni,
Zabrzmi w ich łonie głos miłości bratniej.

Modlą się mury do Boga: „O, Panie,
Okaż nam dzisiaj swe zmiłowanie!
Niech Twoja dobroć z tej starej świątyni
Ludzkiej miłości przymierze uczyni!
Niech w sercach bliźnich w imię miłości
Zniknie nienawiść, a zgoda zagości!“

Modlą się mury: „Zlituj się, o Panie!
Nie daj nam odjąć Twej świętości zwanie!

Spraw, by Twa władza w nas znów zmartwychwstała:
Dusza w nas żywie! Od wieków przetrwała.
Odwróć dziś od nas haniebne konanie:
Zlituj się, zlituj nad nami, o Panie!“

Modlą się pleśnią murów stare ściany:
Nadzieją dzwonu brzmi głos rozelkany,
Promieniem wiary barwią się witraże,
W organach miłość już o szczęściu marzy...
Czasem złe wieści wtargną... niepokoją...
Wówczas szept słychać: „Pod obronę Twoją“...

Modlą się mury, a święci anieli,
Zebrawszy modły na skrzydeł swych tęcze,
Z lekkością radą w niebo się podjęli,
Przed Stwórcą kładą próśb i łkań naręcze...
I już się stało! — Radość mury bieli...
Pryśły niepewnej niedoli obręcze...
Bóg Tobie, dostojny pasterzu i Panie,
Powierzył o świętość murów staranie.

Treść wiersza dostosowano do tej okoliczności, że siedzibą nowego biskupa gdańskiego jest historyczna Oliwa.

Po ogłoszeniu wiersza wręczyła uczennica N. Ks. Biskupowi bukiet kwiatów.

Dnia 3. czerwca 1926, jako w uroczyste święto Bożego Ciała, wzięła udział cała młodzież i grono w uroczystym nabożeństwie w kościele św. Stanisława we Wrzeszczu oraz w tradycyjnej, uroczystej procesji.

Dnia 17. czerwca 1926 odbyły się wycieczki klasowe pod przewodnictwem opiekunów klasowych. Klasy II^w, Iⁿ i I^w miały w tym dniu naukę, gdyż poprzednio odbyły dłuższą wycieczkę do Poznania.

Dnia 23. 6. 26 przystąpiła młodzież do Spowiedzi, a 24. 6. do Komunii św.

Dnia 29. 6. 26, jako w uroczyste święto św. Piotra i Pawła, nie było nauki szkolnej.

Od 30. czerwca do 3. sierpnia 1926 trwały ferie letnie.

Z początkiem sierpnia 1926 opuścili nasz zakład p. Stanisław Jabłoński i p. Jan Suchanek, nauczyciele fizyki względnie matematyki, objęli zaś obowiązki nauczycielskie pp. Kazimierz Giżyński i Dr. Piotr Jeż.

Dnia 10. 8. 26 nie było nauki szkolnej na 2 ostatnich lekcjach z powodu upału.

Dnia 16. 8. 26 odbyła się wycieczka całego zakładu statkiem na półwysep Hel. Poza młodzieżą i gronem wzięli udział w wycieczce również rodzice młodzieży.

W dniach od 26. do 31. sierpnia 1926 wzięło około 60 młodzieży obojga płci udział w uroczystości 200-tniej rocznicy kanonizacji św. Stanisława Kostki w Warszawie. W towarzystwie młodzieży wyjechali dyrektor, p. Dr. Jeżowa i p. Wojtaszewski, nadto p. Behrendt jako prezes Ligi Katolickiej.

W Warszawie podejmowały młodzież Władze Szkolne, szczególną zaś opieką otaczał ją WP. Wizytator Morawski, za co na tem miejscu składa Im Dyrekcja w imieniu młodzieży serdeczne podziękowanie.

Dnia 12. września 1926 przystąpiło do I. Komunii św. 70 dzieci zakładu w kościele św. Stanisława we Wrzeszczu. W tej uroczystości, która odbyła się w bardzo podniosłym nastroju, wzięło udział grono nauczycielskie i młodzież całego zakładu.

Dnia 16. 9. 1926 objął obowiązki nauczycielskie w naszym zakładzie p. Florjan Kozanecki, urlopowany profesor państw. gimn. human. w Bydgoszczy.

Dnia 20. 9. 26 zaprowadzono naukę języka francuskiego jako przedmiotu nadobowiązkowego.

Dnia 29. 9. 26 przystąpiła młodzież niższych klas do spowiedzi, a **30. 9. 26** do Komunii św. Starsza młodzież spełniła ten obowiązek wcześniej.

Dnia 30. 9. 26 urządził uczniowski klub sportowy „Bałtyk“ w Domu Polskim wieczorek, w którym wzięła udział starsza młodzież, rodzice i grono nauczycielskie.

Dnia 30. 2. 26 rozdano młodzieży świadectwa za I półrocze 1926/7. W tym dniu rozpoczęły się ferje jesienne, które trwały do 13. października włącznie.

Dnia 23. 10. 26 wyjechała drużyna sportowa młodzieży (27 osób) pod opieką pani Dr. Jeżowej i p. Webera do Grudziądza, gdzie wzięła udział dnia 24. 10. w zawodach międzyszkolnych. Młodzież nasza doznała tam serdecznego przyjęcia i ze strony młodzieży grudziądzkiej i władz szkolnych; była również na przedstawieniu w Teatrze Miejskim, gdzie powitał ją łaskawie Prezydent miasta JWPan Włodek. Za to przyjęcie naszej młodzieży składa wszystkim serdeczne podziękowanie Dyrekcja.

Dnia 24. 10. 26 wzięła młodzież i grono naucz. udział w uroczystej sumie pontyfikalnej, celebrowanej w kościele św. Stanisława we Wrzeszczu przez Najprzew. Ks. Biskupa O'Rourke, a następnie w „Uroczystej Akademji“, urządzonych przez Ligę Katolicką z okazji 700-letniej rocznicy śmierci św. Franciszka z Asyżu. W „Akademji“ tej brała też młodzież czynny udział (deklamacja, chór).

Dnia 12. 11. 1926 urządziła młodzież uroczysty Wieczorek ku czci swego Patrona, św. Stanisława Kostki, jako w dwusetną rocznicę kanonizacji, w dniu zaś **13. 11.** wzięła udział w uroczystym nabożeństwie. Dzień ten był wolny od nauki szkolnej.

Dnia 29. 11. 1926 uwydatnili młodzieży nauczyciele historii i języka polskiego w czasie lekcji ważność i znaczenie zbrojnego wysiłku narodu w roku 1830/31.

Dnia 4. 12. 1926 urządziła młodzież harcerska naszego zakładu: „**Wieczór Fredry**“ — a to ku uczczeniu 50-letniej rocznicy śmierci naszego największego komedjopisarza. Na program wieczoru złożyły się: referat „O życiu i twórczości Al. Fredry“, chór, deklamacje, muzyka i jednoaktowa komedja: Nikt mnie nie zna.

Dnia 8. 12. 1926, jako w święto Niepokalanego Poczęcia N. M. P. odbyło się uroczyste przyjęcie Sodalicji Gimnazjalnej w kościele św. Stanisława.

Dnia 18. 12. 1926 odbyła się w auli uroczystość gwiazdkowa dla młodzieży całego zakładu, w której poza gronem nauczycielskiem wzięli udział rodzice, Zarząd Macierzy Szkolnej, Zarząd Koła Rodzicielskiego i reprezentant Komisarjatu Gener. Rp. Pol. p. radca legacyjny Zalewski. Z funduszków Koła Rodzicielskiego obdarzono całą młodzież słodyczami, biedniejszą zaś młodzież w liczbie 70 osób obdarzono w innym dniu praktycznymi podarkami (obuwie, ubrania, i t. d.). Po uroczystości gwiazdkowej bawiła się ochoczo młodzież w kilku salach w towarzystwie rodziców i nauczycieli.

W dniach od 17 do 20 grudnia urządził nauczyciel rysunków p. Nadrowski wystawę prac rysunkowych młodzieży w 2 salach.

Dnia 20. 12. 1926 odegrała młodzież zakładu „Betlejem Polskie“ Rydla. Reżyserja spoczywała w rękach p. prof. Zawirovskiego. W powyższem przedstawieniu wzięła udział cała młodzież zakładu, młodzież polskich szkół powszechnych i szkoły handlowej, oraz młodzież polska pozaszkolna, wreszcie rodzice i publiczność.

Dnia 21. 12. 1926 przystąpiła młodzież do spowiedzi, a 22. 12. do Komunii św. w kaplicy SS. Dominikanek.

Dnia 22. 12. 1926 rozdano młodzieży świadectwa szkolne za III kwartał r. szk. 1926/7. W dniu tym rozpoczęły się ferje Bożego Narodzenia i trwały do 6 stycznia 1927 włącznie.

Dnia 12. 1. 1927 urządziła młodzież harcerska zakładu „opłatek harcerski“ w auli, w którym wzięli udział reprezentanci Koła Rodzicielskiego i Grono naucz.

Dnia 17. 1. 1927 odbył się na 2 ostatnich lekcjach w auli poranek deklamacyjno-humorystyczny humorysty p. Wojciecha Wróblevskiego, w którym wzięła udział cała młodzież.

Dnia 17. 1. 1927 rozpoczęło się wydawanie ciepłych śniadań dla młodzieży szkolnej.

Dnia 17. 2. 1927 święcono w Gdańsku 100-ną rocznicę śmierci Pestalozziego; w dniu tym nie było nauki szkolnej. Dnia następnego pouczono młodzież, kim był Pestalozzi i jakie jest jego znaczenie w historii wychowania i nauczania.

Dnia 2 marca 1927 jako w Środę Popielcową, nie było pierwszych 3 lekcji nauki dla umożliwienia młodzieży wzięcia udziału w nabożeństwach.

W dniach od 14 do 18 marca 1927 odbył się piśmienny egzamin dojrzałości.

Dnia 20 marca 1927 wystawiła Liga Katolicka w Gdańsku dramat religijny p. t. **Wenancjusz**. W antraktach tego przedstawienia śpiewał chór gimnazjalny pod kierownictwem nauczyciela śpiewu p. Romatovskiego.

Dnia 18. 3. 1927 wysłuchała starsza młodzież deklamacji szeregu utworów Mickiewicza, Norwida, Krasińskiego, Sienkiewicza i in. — wygłoszonych w Domu Polskim przez artystkę p. Kazimierę Rychterównę, a dnia **20. 3. 1927** popołudniu zachwycała się młodsza dziatwa bajkami wygłoszonymi przez tę samą artystkę.

Dnia 25. 3. 1927 odbył się ustny egzamin dojrzałości pod przewodnictwem dyrektora zakładu. Egzaminowi przysłuchiwał się w charakterze gościa JWPan Czarnowski, prezes Macierzy Szkolnej, która jest właścicielką zakładu.

Dnia 2 kwietnia 1927 odbyło się rozdanie świadectw maturzystom. Ze względu na to, że była to pierwsza matura w zakładzie, urządzono najpierw uroczyste nabożeństwo, następnie rodzaj Akademji w gmachu Dyrekcji Kolei Państwowych, wieczorem zaś wystawiła młodzież tragedję Sofoklesa Antygone, w przekładzie K. Moravskiego. Reżyserję prowadził p. profesor Zawirovski.

W uroczystościach powyższych wzięli udział poza młodzieżą szkolną rodzice i zaproszeni goście z Polski i Gdańska.

Dnia 4. kwietnia 1927 przystąpiła młodzież do spowiedzi, a 5. kwietnia do Komunii św.

Dnia 4. 4. 1927 odbył się egzamin wstępny do wyższych klas, a dnia 5. 4. do seksty tych uczniów i uczennic, którzy pragnęli dostać się do naszego zakładu na nowy rok szkolny 1927/28.

Dnia 6. kwietnia 1927 nastąpiło uroczyste zakończenie roku szkolnego, rozdanie nagród i pochwał, wreszcie świadectw rocznych, poczem puszczono młodzież na ferje Wielkanocne, mające trwać do 21. kwietnia.

O postępkach i zachowaniu się swych dzieci mogli rodzice zasięgać informacyj co miesiąc, w takich bowiem odstępach czasu odbywały się konferencje wywiadowcze. Nadto mogli rodzice zasięgać informacyj i rady u każdego nauczyciela raz w tygodniu, w oznaczonych i podanych do wiadomości godzinach przedpołudniowych. Dyrektor udzielał informacyj i służył radą interesowanym codziennie w oznaczonej godzinie. Po każdej konferencji wywiadowczej odbywały się zebrania rodzicielskie wraz z gronem nauczycielskiem, na których członkowie grona wygłaszali referaty (o czym piszemy szczegółowo na innem miejscu) z zakresu wychowania. Na zebraniach tych poruszano i omawiano różne sprawy, związane ze szkołą, przez co następowało zbliżenie domu do szkoły.

Dla należytego zobrazowania działalności zakładu należy nadmienić, że członkowie grona naucz. brali czynny udział w życiu społecznem, że często wygłaszali wykłady i odczyty w różnych Towarzystwach i że zawsze łączyli się ze społeczeństwem polskiem w Gdańsku w różnych jego poczynaniach. Grono nauczycielskie dążyło również do ożywienia życia umysłowego wśród polskiego społeczeństwa w Gdańsku. Wszak członkowie tego grona kierowali takimi instytucjami, jak Towarzystwo Przyjaciół Nauki i Sztuki, Powszechny wykłady uniwersyteckie i t. p., które właśnie mają na celu krzewienie oświaty.

Młodzież zakładu pozostawała także w ścisłej łączności z życiem społeczeństwa przez to, że brała udział w różnych uroczystościach i przedstawieniach, urządzanych przez starszych, w wykładach powszechnych, wygłaszanych przez PP. Profesorów Uniwersytetu Poznańskiego i innych prelegentów, że wreszcie starsza młodzież występowała czynnie w niektórych Towarzystwach ze swemi produkcjami wokalnemuzykalnymi, scenicznymi i deklamacjami (zawsze za pozwoleniem Dyrekcji).

W minionym roku szkolnym, w okresie jesienno-zimowym, odbyła starsza młodzież obojga płci kurs tańców w zamkniętem kółku. Lekcje tańców, w czasie których bywali obecni rodzice, a od czasu do czasu i nauczyciele, odbywały się na życzenie rodziców u umówionego nauczyciela tańców.

Kurs tańca zakończyła skromna zabawa młodzieży w Domu Polskim, w której wzięli udział także rodzice młodzieży i grono nauczycielskie.

Opieka lekarska.

Zamierzenia zakładu co do pozyskania stałego lekarza szkolnego zostały w roku sprawo zdawczym urzeczywistnione przynajmniej o tyle, że 2 razy w tygodniu bywała młodzież szkolna kolejno poddawana badaniom lekarskim. Funkcje lekarza szkolnego pełnił najpierw p. Dr. Bermański, a skoro w grudniu 1926 r. zachorował i musiał wyjechać na kurację, podjął się tego obowiązku p. Dr. Łangowski. Obydwaj panowie lekarze spełniali swe obowiązki bezinteresownie, za co Dyrekcja Zakładu składa im na tem miejscu serdeczne podziękowanie imieniem własnem i imieniem całej młodzieży.

Dotychczas poddała się badaniom lekarskim cała młodzież zakładu. W myśl instrukcji dla lekarzy szkolnych założono dla każdego ucznia kartę zdrowia i wciągnięto tam wszystkie szczegóły, jakie przewiduje formularz tej karty. Przy sposobności badania otrzymywali badani pouczenia co do swego stanu zdrowia, w poszczególnych zaś wypadkach podawano rodzicom

potrzebne wskazówki i pouczenia. Stan zdrowotny młodzieży przedstawiał się w ciągu całego roku szkolnego stosunkowo pomyślnie. Z chorób zakaźnych był tylko jeden wypadek szkarlatyny, kilkanaście zachorowań na grypę i 2 wypadki odry. Żadnego śmiertelnego wypadku nie było.

W minionym roku szkolnym zakupiono z funduszków Koła Rodzicielskiego apteczkę podręczną oraz przyrządy, potrzebne przy badaniu, jak waga i t. p.

Poza opieką lekarską przystąpi Dyrekcja niebawem także do zorganizowania opieki dentystrycznej, co niewątpliwie nastąpi w nadchodzącym roku szkolnym.

W związku z opieką lekarską należy również nadmienić, że ze względów higienicznych urządzono nowoczesne ustępy dla dziewcząt, a ustępy dla chłopców odnowiono i zaopatrzone w rurę splókującą i że zaprowadzono wodociągi na wszystkich korytarzach.

O zaprowadzeniu ciepłych śniadań będzie mowa na innem miejscu.

Egzamin dojrzałości.

W roku szkolnym 1926/27 zakład posiadał już najwyższą klasę (wyższą prymę), należało więc odbyć egzamin dojrzałości.

W punkcie 7. koncesji z dnia 12. 12. 21 Nr. IV. 795/21, na mocy której Macierz Szkolna otworzyła gimnazjum 10. maja 1922 r., oświadczył Senat, że w sprawie uznania świadectw dojrzałości naszego zakładu nastąpią dalsze zarządzenia, skoro najwyższa klasa będzie doprowadzona do egzaminu dojrzałości.

W myśl więc powyższego 7. punktu koncesji zwrócił się Zarząd Macierzy Szkolnej do Senatu z prośbą o wydanie stosownych zarządzeń w sprawie egzaminu dojrzałości i ewentualnego uznania świadectw maturalnych.

Senat jednak uznania świadectw maturalnych odmówił, powołując się ogólnie na obowiązujące w tym względzie przepisy, oświadczył jednak gotowość traktowania naszych świadectw maturalnych tak, jak traktuje świadectwa maturalne państwowych szkół polskich, jeżeli Polska uzna te świadectwa za równoznaczne ze świadectwami swych szkół.

Wobec tego poczynił Zarząd Macierzy Szkolnej odpowiednie starania w Ministerstwie WR i OP w Warszawie i uzyskał zapewnienie uznania naszych świadectw maturalnych, niezależnie zaś od tego oddał sprawę uznania naszego gimnazjum przez Senat czynnikom do tego powołanym.

Skoro więc sprawa uznania naszych świadectw maturalnych stanęła na punkcie wyżej przedstawionym, przystąpiła Dyrekcja zakładu do przeprowadzenia egzaminu dojrzałości według regulaminu, który obowiązywał dawniej w b. dzielnicy pruskiej.

I tak piśmienny egzamin dojrzałości odbył się w dniach 14., 15., 16., 17. i 18. marca 1927.

Tematy zadań maturalnych:

1. **Z języka polskiego** (3 tematy do wyboru)
  - a) Hymn narodowy J. Wybickiego „Jeszcze Polska nie zginęła“.
  - b) A jeżeli komu droga otwarta do nieba,
Tym, co służą ojczyźnie! (J. Kochanowski).
  - c) Morze Bałtyckie jako przedmiot polityki dawnego państwa polskiego.
2. **Z języka niemieckiego** (3 tematy do wyboru)
  - a) Was verdanke ich dem Gymnasium?
  - b) Faust und Mephistopheles, eine Gegenüberstellung. (Nach Goethes Faust).
  - c) Woran erinnert Sie das Jahr 1410.?

3. **Z języka łacińskiego:** Przekład na język polski: Liv. XXIII 11.7—12.5 — od słów: nuntius victoriae do słów: de nomine Punico militibus.
4. **Z języka greckiego:** Przekład na język polski: Plato Phaedon III. D. E.
5. **Z języka angielskiego:** The Development of the English Drama.

Uwaga: Zadanie greckie pisało 2, a angielskie 5 abiturjentów.

6. **Z matematyki:**

a) Rozwiązać układ równań:

$$\frac{\sqrt[3]{a^{x-5}}}{\sqrt[5]{a^{y-3}}} = 1$$
$$\sqrt[4]{a^{3x-1}} \sqrt[3]{a^{5y-1}} = a^{16}.$$

- b) W stożku prostym dany jest promień podstawy r i jego wysokość w . Ze wszystkich walców, jakie można wpisać w ten stożek znaleźć taki, któryby miał największą objętość.
- c) Zmierzona wysokość pewnej gwiazdy: $h=35^{\circ} 46' 28''$ i azymut: $a=76^{\circ} 45' 26''$. Obliczyć jej zboczenie i kąt godzinny, znając szerokość geograficzną miejsca obserwacji: $S=50^{\circ} 20'$.

Na podstawie wyników pisemnego egzaminu zostali dopuszczeni do ustnego egzaminu dojrzałości wszyscy abiturjenci (6 abiturjentów i 1 abiturjentka).

Ustny egzamin dojrzałości odbył się dnia 25. marca 1927 przed Komisją egzaminacyjną, w skład której wchodził:

1. J. Augustyński jako przewodniczący Komisji i dyrektor Zakładu.
2. Ks. Miszewski jako egzaminator z religii.
3. Dr. Wł. Pniewski jako egzaminator z języka polskiego.
4. Fl. Kozanecki jako egzaminator z języka niemieckiego.
5. E. Behrendt jako egzaminator z języka łacińskiego i greckiego.
6. L. Wojtaszewski jako egzaminator z języka angielskiego.
7. Dr. M. Dragan jako egzaminator z historii.
8. Dr. K. Jeżowa jako egzaminator z geografii.
9. G. Koneczny jako egzaminator z matematyki.
10. Dr. P. Jeż jako egzaminator z fizyki i chemii.
11. F. Nadrowski jako egzaminator z rysunków.

W czasie ustnego egzaminu przysłuchiwał się odpowiedziom abiturjentów w charakterze gościa prezes Macierzy Szkolnej, właścicielki Zakładu, JWP. Czarnowski, prezes Dyrekcji Kolejowej. Na podstawie przeprowadzonego ustnego egzaminu dojrzałości Komisja egzaminacyjna przyznała świadectwo dojrzałości wszystkim 6 abiturjentom i 1 abiturjentce.

Wykaz abiturjentów, którym dnia 25. marca 1927 przyznano patent dojrzałości.

L. p.	Nazwisko i imię	Data urodzenia	Wy-znanie	Miejsce urodzenia	Stan i miejsce zamieszkania ojca	Pobył		Wybrany zawód
						w gimn. pol. lat	w prymie lat	
1.	Czarnowski Wacław	26. 9. 07	rz.-kat.	Klein Baumgarth Prusy Wschod.	† Właściciel dóbr Wrzeszcz	5	2	Wojsko
2.	Krefft Karol	15. 6. 07	"	Zawory pow. Kartuzy	dzierżawca domeny Ottomin	5	2	Prawo
3.	Majewski Jerzy	27. 8. 04	"	Gdańsk	kupiec, Gdańsk (Sidlice)	5	2	Teologia
4.	Makurath Alojzy	2. 4. 09	"	Steege W. M. Gdańsk	urzędnik pocztowy Gdańsk	5	2	Politechnika
5.	Raciniewski Bronisław	18. 1. 08	"	Gdańsk	† krawiec, Wrzeszcz	5	2	Wojsko
6.	Siemianowska Łucja	16. 12. 06	"	Bydgoszcz	† kupiec, Gdańsk	5	2	Farmaceutyka
7.	Witosławski Jan	26. 6. 09	"	Kartuzy	kupiec, Poznań	5	2	Prawo

Zbiory naukowe.

A. Biblioteka.

1. Biblioteka gimnazjalna polska liczy obecnie ogółem 4885 książek w 5562 tomach.

Na bibliotekę uczniowską przypada 1848 książek w 2011 tomach, na bibliotekę nauczycielską 3037 książek w 3551 tomach.

W roku szkolnym 1926/7 biblioteka powiększyła się o 1733 tomy. Przyrost tegoroczny pochodzi w małej części z zakupu Macierzy Szkolnej (18 dzieł), głównie zaś z darów firm księgarskich i wydawnictw, bibliotek oraz ofiarodawców prywatnych.

Koszta oprawy ponosiła Macierz Szkolna. W roku ubiegłym oprawiono 1208 tomów.

Biblioteka posiada dwa katalogi, inwentarzowy i kartkowy.

Z pośród wielu ofiarodawców wymienimy tych, którzy ofiarowali większą ilość książek. I tak: Książnica—Atlas we Lwowie (431 książek), Księgarnia M. Arcta w Warszawie (250 książek), Gebethner i Wolff w Warszawie (141 książek), Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego (131 książek), Księgarnia „Ruch“ w Gdańsku (111 książek), P. Wizytator Biedowicz z Torunia (94 książek), Departament Nauki Ministerstwa W. R. i O. P. (82 książki), Księgarnia K. S. Jakubowskiego we Lwowie (44 książki), Kasa im. Mianowskiego w Warszawie (40 książek), Biblioteka Kórnicka (Wielkopolska) (35 książek), Polska Akademia Umiejętności w Krakowie (24 książki), Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Lwowie (18 książek), Księgarnia B. Połonieckiego we Lwowie (18 książek).

Poza tem ofiarowano Zakładowi mniejsze ilości książek tak ze strony osób prywatnych jak i instytucyj społecznych, za co niniejszem składa Dyrekcja Gimnazjum wszystkim ofiarodawcom serdeczne podziękowanie.

Zawiadowcą biblioteki był p. Dr. Pniewski.

2. Biblioteka niemiecka dla uczniów. Dzięki ofiarności z Polski można było w roku 1926/7 ufundować także niemiecką bibliotekę dla uczniów. Liczy ona ogółem 661 książek.

Na klasy wyższe (I^W, I^N, II^W) przypada 306 książek, na klasy średnie (III^N, III^W, II^N) 263, na klasy niższe (VI, V, IV) 92 książki. Zawiadowcą biblioteki niemieckiej był p. profesor Kozanecki.

3. Biblioteczka angielska. W roku szkolnym 1926/7 założono biblioteczkę angielską dla uczniów. Narazie liczy ona 41 tomów. Zawiadowcą był p. Wojtaszewski.

Zestawiwszy przyrost ubiegłego roku całej biblioteki (1733 + 661 + 41 = 2435), okaże się, że cała biblioteka liczy 6264 tomy.

Jest to liczba wcale pokazna, jednak nie wystarczająca. Uwzględnwszy bowiem to, że z biblioteki gimnazjalnej pragniemy uczynić w Gdańsku polski ośrodek pracy kulturalno-naukowej, odczuwamy brak jeszcze wielu dzieł potrzebnych. Skazani w Gdańsku tylko na siebie, dążymy też do utworzenia biblioteki pedagogiczno-dydaktycznej w połączeniu z czytelnią oraz do nabycia podstawowych dzieł dla każdego przedmiotu nauki.

Starania w tym względzie już rozpoczęliśmy, mamy też nadzieje, że je uwieńczy pomyślny wynik.

B. Pomoce naukowe do fizyki i chemji.

Pomoce do nauki fizyki i chemji zostały w roku szkolnym sprawozdawczym całkowicie zreorganizowane. Na ten cel przeznaczone są obecnie 4 salki: jedna salka wykładowa zarazem salka do ćwiczeń z fizyki, dalej pracownia chemiczna, pokój przygotowawczy i muzeum. Salka do fizyki otrzymała stół pokazowy z doprowadzeniem wody, gazu i elektryczności oraz z wyciągiem do gazów, 7 stołów roboczych dużych i 1 mniejszy, doprowadzenie gazu do 8 kurków i elektryczności do 4 kontaktów ściennych, konsolę do wag, 2 szafy do przyrządów do ćwiczeń, tablicę podwójną suwaną, konsole do galwanometru lusterkowego, sztuczne oświetlenie i zasłony do okien. Pracownia chemiczna została zaopatrzona w 24 miejsc do pracy przy czterech stołach ściennych i jednym podwójnym z półkami do butelek i szafkami do przyborów, w wyciąg i wentylator, półkę do odczynników i szafę do chemikaljów. Pokój przygotowawczy jest zaopatrzone w wodę, zlew i elektryczność, stoły do pracy oraz firankę do zaciemniania. W tym pokoju mieści się zarazem warsztat podręczny, jak również stolik do wywoływania fotografii.

Na muzeum jest przewidziany czwarty pokój, w którym znajdzie pomieszczenie 5 szaf na przyrządy.

Pomoce naukowe zostały wzbogacone w dziale fizyki o przyrządy miernicze z elektryczności: 1 galwanometr lusterkowy, 2 galwanometry skalówkowe, 1 kombinowany wolt- i ampermetr pokazowy, 3 mostki Wheatstona, 1 skalę z lunetą do galwanometru lusterkowego, 1 woltametr gazowy, klucze do prądu, komutatory.

Do nauki chemji zakupiono 12 kompletów do pracowni dla uczniów, złożonych z odpowiedniego szkła, palników, trójnogów, siatek, dmuchawek i statywów. Dalej zostały zakupione potrzebne biurety, pipety, 5 eksykatorów, 2 kąpiele wodne, 2 suszarki, 1 przyrząd Kippa.

Pozatem został zakupiony komplet chemikaljów, potrzebny do prowadzenia pracy w pracowni i do pokazów.

Warsztat podręczny został zaopatrzony w niezbędne narzędzia. Zawiadowcą pomocy naukowych do fizyki i chemji był p. Dr. Jeż.

C. Gabinet przyrodniczy.

Stan gabinetu przyrodniczego uległ w stosunku do poprzedniego roku nieznacznej zmianie.

Uzyskano w r. 1926/7 w darze od Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie, od Rektoratu Politechniki we Lwowie, od p. prof. Zawirońskiego w Gdańsku i od p. Dr. Moczyńskiego w Gdańsku, ogółem 41 okazów i preparatów zoologicznych, szkielet człowieka i 2 mikroskopy (Politechnika we Lwowie), za co składamy Szanownym Ofiarodawcom szczerą podziękę. Z 5 zeszytów z okazami roślin, ofiarowanych poprzedniego roku przez Uniwersytet Poznański, zrobiono 2 zielniki; niektóre przedmioty przeniesiono do gabinetu fizykalno-chemicznego. Stan okazów, tablic itd. przekracza liczbę 300.

Obecny stan gabinetu przyrodniczego i wogóle pomocy naukowych do przyrody jest zgoła niewystarczający.

To też w toku są już prace przygotowawcze do założenia pracowni biologicznej, ogródka botanicznego i innych urządzeń, potrzebnych do racjonalnego prowadzenia nauki przyrody.

D. Gabinet geograficzno-historyczny.

Zbiory geograficzno-historyczne składają się obecnie :

1. z 80 map geograficznych,
2. z 22 map historycznych,
3. z 2 globusów,
4. z 36 obrazów geograficznych i historycznych oraz poglądowych,
5. z kilkudziesięciu mapek i wykresów, kilku albumów z widokami z różnych okolic Polski, kilkuset obrazów różnej treści, już to rozmieszczonych po klasach i korytarzach, już to umieszczonych w tekach.

Z powyższych zbiorów przybyło w roku 1926/27 przeważnie drogą darów, niewiele drogą zakupów :

1. 34 mapy geograficzne i geologiczne,
2. 4 mapy historyczne,
3. 1 globus.

Nadto otrzymano w darze lub zakupiono :

4. 6 obrazów do pogadanek,
5. 4 obrazy historyczne,
6. 15 fryzów, przedstawiających polskie typy ludowe,
7. 26 obrazów treści historycznej lub przedstawiających pomniki architektury polskiej,
8. 42 obrazy z pomnikami architektonicznymi Wielkopolski,
9. 46 obrazów fotograficznych Bułhaka, przedstawiających widoki z Gdańska, z szczególniejszym uwzględnieniem pamiątek polskich,
10. 73 obrazy fotograficzne Bułhaka, naklejone na kartonie, a przedstawiające widoki i krajobraz z Wilna i Kresów Wschodnich,
11. 8 obrazów zasłużonych Wielkopolan.

Do ofiarodawców należeli: Książnica — Atlas we Lwowie (mapy), Związek Polskich Kolejojców w Gdańsku (mapy), Komisarjat Generalny Rzeczyp. Pol. w Gdańsku (46 obrazów), artysta fotograf p. Jan Bułhak w Wilnie (73 obrazy fotograficzne) i Ministerstwo WR i OP (Departament Sztuki).

Wszystkim Ofiarodawcom składamy za ich dary serdeczne podziękowanie.

Poza powyższymi zbiorami urządzono zbiór pocztówek, przedstawiających widoki z całej Polski, ułożonych podług krain geograficznych, aby za pomocą znajdującego się w zakładzie epidijaskopu zapoznać młodzież z charakterem geograficznym różnych okolic Polski oraz z jej pamiątkami historycznymi i budowlami monumentalnymi.

Jest także w projekcie podobny zbiór widoków z innych krajów europejskich i pozaeuropejskich.

Są również w toku starania o dalsze pomoce naukowe do geografji i historii. Gabinetem geogr.-hist. zawiadywała p. Dr. Jeżowa.

E. Gabinet rysunkowy.

Na początku roku szkolnego 1926/7 liczył gabinet rysunkowy 176 okazów i modeli.

W ciągu roku szkolnego 1926/7 przybyło 59 okazów i modeli, które już to ofiarowali uczniowie i nauczyciel rysunków — już to zakupiono z funduszków, przeznaczonych na pomoce naukowe.

Obecnie więc liczy gabinet 235 okazów i modeli.

Zawiodową gabinetu był p. Nadrowski.

F. Zbiór przyborów do gier, zabaw i sportów.

Dla umożliwienia młodzieży uprawiania gier i zabaw ruchowych oraz sportów zakupiono szereg przyborów (piłki nożne, piłki piętowe, koszykowe, siatki do piłki siatkowej, bijaki i piłki palantowe, kule, bębniaki tamburinowe, dyski, oszczepy, poprzeczki, materac i t. d.) z funduszu, który młodzież składa jednorazowo w roku, jako fundusz zabaw i gier ruchowych. W roku 1926 wynosił on 530 gld. gd.

G. Zbiór modeli do nauki geometrii.

Zakład posiada modele tekturowe i drewniane do nauki geometrii. Pokażną ich ilość otrzymał w darze od nauczyciela gimnazjum klasycznego w Grudziądzu, p. Gięrgiewskiego, za co składa Mu podziękowanie.

Koło Rodzicielskie.

Do Koła Rodz. należą wszyscy rodzice młodzieży uczęszczającej do gimnazjum, dobrowolnie zaś składki opłacało 216 osób. Na czele Koła stoi Rada Rodzicielska, składająca się z 10 członków, wybranych przez ogół rodziców, oraz z dyrektora zakładu jako przewodniczącego i z 2 delegatów Grona naucz. (p. Behrendt i ks. Miszewski). Rada Rodzicielska odbywała co pewien czas posiedzenia, zajmując się szeregiem spraw, związanych z życiem młodzieży szkolnej.

Zebrania pełnego Koła Rodzicielskiego odbywały się zwykle co miesiąc (prócz feryj letnich i świątecznych), zawsze po konferencji wywiadowczej, na których przewodniczący zdawał sprawę z działalności Rady Rodz., poruszał szereg spraw, związanych z życiem szkoły i młodzieży i zasięgał opinii rodziców w sprawach wychowawczych.

Pozatem wygłaszali na pełnych zebraniach Koła referaty członkowie Grona naucz., które zawsze w pełnym składzie uczestniczyło w zebraniach rodzicielskich.

Wygłosili referaty:

1. P. Dr. Bermański (lekarz): Wskazówki co do wychowania młodzieży z punktu widzenia zdrowotnego (25. 8. 26).
2. P. Urbanek: Jak powinien uczeń spędzać czas wolny od zajęć szkolnych. (27. 9. 26).
3. Ks. Miszewski: Wychowanie religijno-moralne a dom i szkoła. (9. 11. 26).
4. P. Urbanek: Dom a szkoła (2. 12. 26).
5. P. Dr. Jeżowa: O błędach w wychowaniu dziecka. (31. 1. 27).
6. P. Kozanecki: Co winien wiedzieć dom rodzicielski o nauczycielu i jego zawodzie. (2.3.27).

W ubiegłym roku szkolnym rozwinęła Rada Rodz. bardzo skuteczną działalność. I tak staraniem R. R. w połączeniu z Macierzą Szkolną wysłał Zakład w czasie feryj letnich około 100 uczniów i uczennic na wakacje w różne zakątki Polski, gdzie młodzież nasza doznała serdecznej troskliwości, jak to wynikało z ankiety, przeprowadzonej przez Dyрекcję szkoły. Pobyt młodzieży gdańskiej w Polsce miał na celu i pokrzepienie sił i poznanie ojczyzstego kraju, zwyczajów i obyczajów jego i zbliżenie się do rodaków.

Z inicjatywy R. R. urządził Zakład dnia 16. 8. 27. wycieczkę statkiem na Hel w towarzystwie rodziców, krewnych i znajomych.

Dorocznym zwyczajem urządziło Koło Rodz. dnia 18. 12. 26. gwiazdkę dla młodzieży, którą w całości obdarzono słodyczami, zakupionymi z funduszków Koła, biedniejszych zaś uczniów i uczennice, w liczbie 78, obdarzono osobno, w 3 dni później, praktycznymi podarkami, jak materjałami na ubrania i sukienki, obuwiem, ciepłą bielizną i t. p. Przedmioty te zakupiło przeważnie Koło, częściowo zaś ofiarowała je młodzież zamożniejsza. Ponadto otrzymało z funduszków Koła 3 uczniów stypendja w gotówce.

W dalszym ciągu zorganizowało Koło wydawanie ciepłych śniadań dla młodzieży. Przeprowadziło więc dość znacznym kosztem remont jadalni, odmalowało ją schludnie, zakupiło 14 stołów, wykładanych ceratą, 28 ławek, 200 kubków, naczynia kuchenne i t. p.

Od dnia 17. stycznia 1927 poczynszy wydaje się młodzieży w czasie 2 przerw (osobno dziewczętom i osobno chłopcom) ciepłe mleko po 10 fen. i kakao po 15 fen. Biednych uczniów wzgl. uczennice uwalnia się od opłaty.

Wydawaniem ciepłych śniadań zajmuje się „Komitet Pań“ z p. Żelewską, nauczycielką Zakładu, na czele. W skład Komitetu wchodzić matki młodzieży, które z całym poświęceniem, iście macierzyńskim, spełniają swe czynności. Ogółem wydaje się śniadania około 300 uczniom i uczennicom, w tem 54 bezpłatnie.

W czasie wydawania śniadań spełniają nadzór w sali jadalnej p. Żelewska i p. Behrendt, który nadto prowadzi z całą sumiennością kasę Koła i pełni funkcje jego sekretarza.

Zaznacza się tutaj z przyjemnością, że p. dyr. Peszkowski ofiarował Kołu znaczki blaszane (400) — przewidywane przy wydawaniu śniadań, za co niniejszem składa Mu Koło uprzejme podziękowanie.

Wreszcie Koło Rodz. interesuje się żywo projektem Dyrekcji zakładu, zmierzającym do stworzenia orkiestry gimnazjalnej i w tym celu wyłoniło z siebie Komitet, który się ma zająć urzeczywistnieniem tego planu.

Stan Kasy Koła Rodz. przedstawia się, jak następuje:

Z końcem roku szkolnego 1925/6 było w kasie: 423,89 guld.

Dochody wynosiły: W roku 1926/7:

a) Wkładki członkowskie:	1 876,40	„
b) Z wycieczki na Hel:	413,65	„
c) Z przedstawień uczniowskich:	590,28	„
d) Składka uczniowska na gwiazdkę:	53,60	„
e) Zwrot pożyczki udzielonej Macierzy Szkol. na oprawę książek biblioteczn.:	486,02	„
f) Z Bratniej Pomocy:	8,39	„
g) Pożyczka od Dyrekcji zakładu:	281,82	„

Razem: 4 134,05 guld.

Rozchody wynosiły:

a) Na dekorację auli z okazji zakończenia roku szkolnego 1925/6	35,00	guld.
b) Na zakup książek szkolnych dla biednych uczniów	229,00	„
c) Na stypendja dla biednych uczniów	152,73	„
d) Zapomogi na wycieczki	59,75	„
e) Na oprawę książek biblioteczn.	486,02	„
f) Na przyjęcie wycieczki uczn. z Łucka	15,00	„
g) Na cele naukowe:	165,29	„
h) Na kolonje uczniowskie:	189,40	„
i) Wydatki sekretarjatu:	5,50	„
j) Na bilety kolejowe dla biednych uczn.:	78,00	„
k) Na urządzenie sali śniadań:	1 046,31	„
l) Na przedstawienia uczniowskie:	295,00	„
m) Na zakupy gwiazdkowe:	1 097,18	„

Razem: 3 854,18 guld.

Zatem dochód wynosił: 4 134,05 guld.

rozchód „ 3 854,18 „

Pozostaje w kasie z końcem roku szkoln. 1926/7 279,87 guld.

Zawiadowcą kasy był p. Behrendt.

Bratnia Pomoc im. Wilhelma Urbanickiego.

Wobec tego, że Koło Rodzicielskie przyjęło na siebie wszystkie te obowiązki, jakie mogła spełniać Bratnia Pomoc, przeto instytucji tej pozostawiono tylko dział podręczników szkolnych, przeznaczonych dla biedniejszej młodzieży. W roku sprawozdawczym zakupiło też Koło R. do tej biblioteki 100 nowych podręczników.

Biedniejszej młodzieży wypożyczono niemal wszystkie podręczniki szkolne. Ogółem korzystało z biblioteki tej 80 młodzieży.

udział w kursie harcerskim, zorganizowanym w okolicy Żywca, a trzech z nich uzyskało stopień II. Obie drużyny zorganizowały dla uczczenia 50-letniej rocznicy śmierci Fredry „Uroczysty Wieczór“ z programem wokalnno-muzycznym, który się odbył w Domu Polskim 4. grudnia 1926 r. Na zakończenie „Wieczoru“ odegrali harcerze i harcerki jednoaktówkę Fredry: „Nikt mnie nie zna“. Sztukę tę powtórzono dnia 9. 1. 1927 na uroczystości poświęcenia sztandaru Tow. Gwiazda we Wrzeszczu. Dnia 12. stycznia urządziły drużyny niezwykle sympatyczny „Oplątek harcerski“ w auli gimn. W uroczystości tej wzięło udział grono nauczycielskie z dyrektorem zakładu na czele i przedstawiciel Komitetu Rodzicielskiego. Podczas „Oplątka“ odbyło się przyrzeczenie harcerskie, które złożyło 16 harcerzy i harcerek. Przyrzeczenie odebrał dh. prof. Urbanek. Dnia 2. 3. nastąpiło uroczyste rozdanie krzyżów harc. W ostatnim czasie organizują drużyny kooperatywę harc. i otwierają w gimnazjum sklep z przyborami piśmiennymi.

Planów na najbliższą przyszłość również nie brak. Do nich należy zakupienie łodzi dla harc. sekcji wioślarskiej, zorganizowanie dwutygodniowej wycieczki krajoznawczej po Polsce i warsztatu introligatorskiego, urządzenie obozu podczas feryj letnich, wreszcie umundurowanie i wyekwipowanie drużyn i zakupno sztandaru. Do zrealizowania tych planów potrzeba trochę grosza. Liczymy na to, że społeczeństwo poprze usiłowania Dyrekcji Gimnazjum, tudzież wysiłki opiekunów tych drużyn p. Dr. Jeżowej i prof. Urbanka — i dopomoże do tego, by organizacja harc. w Gdańsku spełniła rolę jej powierzoną i stała się dumą harcerstwa polskiego.

3. Klub Sportowy „Bałtyk“.

Klub Sportowy „Bałtyk“ dzieli się na 6 sekcji.

Sekcja lekko-atletyczna uprawiała: biegi, skoki, rzuty, gry w piłkę nożną, piłkę ręczną, siatkówkę, koszykówkę. W październiku 1926 odbyły się zawody lekko-atletyczne i mecz piłki nożnej w Grudziądzu.

Sekcja ciężko-atletyczna uprawiała boks i zapasy.

Sekcja kolarska urządziła w czerwcu 1926 dwudniową wycieczkę do Gdyni, Pucka, Wejherowa i Kartuz.

Sekcja tenisowa korzystała z powodu braku własnego placu tenisowego z kortów innych klubów sportowych. Zimową porą korzystano z własnego tenisu stołowego (Ping-Pong) i urządzono jeden turniej międzyklubowy.

Sekcja wioślarska została utworzona w kwietniu 1926. Sekcja korzystała z taboru klubu wioślarskiego „Wisła“. Załoga składała się z 5 drużyn (czwórki). Urządzono jedną większą wycieczkę wioślarską oraz 2 regaty na odległość 1500 m. Dnia 7. 11. 1926 nastąpiło uroczyste zamknięcie przystani i wręczenie pierwszej załodze „Bałtyku“ odznak za zwycięstwo w regatach. Początek własnego taboru stanowi kajak, który otrzymano w prezencie.

Sekcja szermiercza korzystała z kursu szermierki, utworzonego w grudniu 1926 przy klubie wioślarskim „Wisła“.

Opiekunem klubu był p. Wojtaszewski.

4. Koło Miłośników Języka Ojczystego. Koło liczyło w roku szk. 1926/7. 35 członków. W ciągu roku odbyło się ogółem 18 zebrań zwyczajnych, jedna wycieczka etnograficzna do Wdzydz celem zwiedzenia zbiorów tamtejszego muzeum ludowego — oraz jeden wieczorek, odbyty wspólnie z innymi kółkami gimnazjalnymi (z produkcjami literackimi).

Program zebrań zwyczajnych wypełniały referaty, deklamacje i ćwiczenia w czytaniu czystą i poprawną polszczyzną.

W referatach omawiano głównie utwory literackie:

1. „Gody życia“ Dygasińskiego, 2. „Mohorta“ Pola, 3. „Pana Damazego“ Blizińskiego, 4. „Listopad“ Rzewuskiego, 5. „Dziewczę z Sącza“ Romanowskiego, 6. „Karpackich górali“, 7. „Mnicha“, 8. „Spekulanta“, 9. „Kollokację“ Korzeniowskiego, 10. „Cudzoziemczyńę“, 11. „Nikt mnie nie zna“ Fredry.

Wygłoszono następujące deklamacje: „List z Sybiru“ Or-Ota, „Wioślarzy“ (własny utwór uczennicy Koprowskiej), „Księcia“, „Starego rybaka“, „Koncert Wojskiego“, „Trzech budrysów“, „Pieśń Filaretów“ Mickiewicza, „Hymn“ Słowackiego.

Kuratorem Koła był p. Dr. Wł. Pniewski.

5. Kółko historyczne im. Wojciecha Kętrzyńskiego. Kółko historyczne powstało 5-go grudnia 1926 r. Założeniem i celem pracy Kółka jest budzenie i rozwijanie samodzielności w myśleniu i badaniach w zakresie historii w ogólności, a w pierwszym rzędzie w zakresie dziejów Polski, a to przez czytanie poważniejszych monografij historycznych, opracowywanie referatów i koreferatów, udział w dyskusjach na temat wygłaszanych referatów, wreszcie przez czytanie i omawianie źródeł historycznych.

Zebrań Kółka poza pierwszym zebraniem organizacyjnym 5-go grudnia 1926 — było 5, a mianowicie:

1. O Aleksandrze Wielopolskim (Grabiec) . . . . . ref. Konasińska z II^w 26. XI. 1926.
2. O przedmiocie nauki historii . . . . . ref. Szechtman II^w 9. XII. 1926.
3. O przedmiocie, zadaniach i zakresie nauki historii ref. Krefft I^w 14. I. 1927.
4. O kobietach bohaterkach w dziejach Polski . . . ref. Szmantówna II^w 4. II. 1927.
5. Bolesław Śmiały i biskup Stanisław . . . . . ref. Koprowska II^w 4. III. 1927.
(Krotowski—Wojciechowski) korref. Konasińska II^w)

W dziedzinie pracy organizacyjnej Kółka jest w planie stworzenie osobnej, własnej biblioteki podręcznej; w dziedzinie pracy naukowej zamierzone jest prowadzenie systematycznej lektury źródeł historycznych (dział dziejów Polski). Kółko liczy członków 21.

Opiekunem Kółka był prof. Dr. M. Dragan.

6. Kółko Muzyczne założone 11. sierpnia 1924 r., dzieli się na 2 oddziały: 1. kurs początkujący, liczący 12 uczniów, 2. kurs wyższy, liczący 5 członków. Ćwiczenia odbywały się raz w tygodniu. Kółko występowało na uroczystościach, zabawach i przedstawieniach szkolnych. Kierownikiem Kółka był p. Romatowski.

7. Kółko Mandolinowo-gitarowe utworzyło się 24. stycznia 1927. Udział bierze 14 uczniów. Ćwiczenia odbywają się 2 razy na tydzień. Kierownikiem Kółka był p. Marszałek urzędnik Dyr. Kol.

8. Kółko Filatelistów. Chcąc skupić uczniów, zajmujących się zbieraniem znaczków pocztowych — i to zbieranie niesystematyczne poprowadzić we właściwym kierunku, założył prof. Zawirowski we wrześniu z. r. „Kółko Filatelistów“. Należy do niego około 30 uczniów z klas IIIⁿ, III^w i IIⁿ. Członkowie Kółka zbierają się raz w tygodniu, a na tych zebraniach odbywają się pogadanki z zakresu filatelistyki, oraz wymiana znaczków pocztowych. Kółko jest w stosunkach z polskimi klubami filatelistycznymi, szczególnie zaś ścisły jest stosunek z Toruńskim klubem filat., od którego Kółko otrzymuje piękne wybory znaczków do kupna i wymiany. Członkowie Kółka płacą miesięcznie po 50 fen., za co po niższej cenie prenumerują „Ilustrowany Przegląd Filatelistyczny“, wychodzący w Toruniu pod redakcją p. Henryka Kamińskiego, oraz nabywają znaczki pocztowe, które się na zebraniach Kółka losuje między członków. Opiekunem Kółka był prof. Zawirowski.

Wykaz podręczników na rok szk. 1927|28.

Seksta a i b.

- Religia:** 1. D. J. Schuster: a) Historia Biblijna, nowoopracowana przez Ks. Gustawa Meya: b) Katechizm dla diecezji chełmińskiej, c) Mały szkolny śpiewnik, Poznań. Ks. Wacław Gieburowski: Śpiewnik kościelny.
- Język polski:** 1. Bogucka C. i Niewiadomska C., Druga książka do czytania, Gebethner i Wolff, Warszawa. 2. Niewiadomska C., Pierwszy rok gramatyki, wyd. 11., Gebethner i Wolff, Warszawa.
- Język niemiecki:** 1. Jakubiec J. i Leonhard St., Druga książka do nauki języka niemieckiego, Książnica Polska T. N. S. W. Lwów—Warszawa. 2. Regeln für die deutsche Rechtschreibung.
- Geografia:** Romer E. i Polackówna M., Pogadanki krajoznawcze, Książnica Polska T. N. S. W.: Lwów—Warszawa.
- Matematyka:** Sierzputowski T., Arytmetyka cz. II., Książnica Polska T. N. S. W. Lwów—Warszawa.
- Przyroda:** 1. Nussbaum—Wiśniowski: Wiadomości z zoologii, S. Jakubowski, Lwów. 2. Kudelka Wiadomości z botaniki, S. Jakubowski, Lwów.
- Śpiew:** Maszyński Piotr: Polski śpiewnik szkolny. Zbiór pieśni na 1 i 2, 3 i 4 głosy cz. I, Gebethner i Wolff.

Kwinta a i b.

- Religia:** Schuster: Bibl. Historia. Katechizm dla diecezji chełmińskiej. Ks. Wacław Gieburowski: Śpiewnik kościelny.
- Język polski:** 1. Bogucka C. i Niewiadomska C., Wypisy polskie na klasę 1-szą, Geb. i W., Warszawa. 2. Niewiadomska C., Drugi rok gramatyki, Gebethner i Wolff, Warszawa.
- Język niemiecki:** Wypisy: Liermann, Deutsches Lesebuch für Quinta.
- Język francuski:** Jan Szarota: Premier livre de français.
- Historja:** Gebert i Gebertowa: Opowiadania z dziejów ojczystych.
- Geografia:** bez podręcznika.
- Matematyka:** Sierzputowski: Arytmetyka, cz. III, Książnica Polska T. N. S. W.
- Przyroda:** 1. Nussbaum—Wiśniowski: Wiadomości z zoologii, S. Jakubowski, Lwów. 2. Kudelka: Wiadomości z botaniki, S. Jakubowski, Lwów. 3. Dr. Wł. Wyhowski: Człowiek. Książnica—Atlas, Lwów.
- Śpiew:** Jak w Sekście

Kwarta a i b.

Religja: Jak w VI.

Język polski: Galle H. Wypisy polskie na klasę II. Arct Warszawa. Niewiadomska C. Trzeci rok gramatyki, Gebethner i Wolff.

Język niemiecki: Liermann: Deutsches Lesebuch für Quarta. Sanden: Deutsche Sprachlehre für höhere Schulen, Ausgabe A.

Język francuski: J. Szarota: Deuxième livre de français.

Historja: Semkowicz Dr. Aleksander: Dzieje powszechne, część I. Książnica-Atlas, Lwów, Warszawa.

Geografja: Fuchs-Radliński: Geografja Europy. Romer: Atlas powszechny geograficzny. Część II. Europa.

Matematyka: T. Sierzputowski: Arytmetyka, część IV. Jan Zydler: Geometria w zakresie szkoły średniej. Wydanie 14, 1925 r., M. Arct.

Przyroda: Jak w V.

Tercja niższa a i b.

Religja: Baranowski: Służba Boża, podręcznik na klasę IV gimnazjalną. Nakład Księgarni Św. Wojciecha, Poznań.

Język polski: 1. Galle Henryk: Wypisy polskie na klasę trzecią. Wyd. IX. 2. C. Niewiadomska: Czwarty rok gramatyki. Składnia.

Język niemiecki: 1. Liermann: Deutsches Lesebuch für Untertertia. 2. Sanden: jak w IV.

Język francuski: J. Szarota: Troisième livre de français.

Język łaciński: 1. Lewicki: Początki nauki języka łacińskiego. Tom I i II. 2. Zipper: Opowiadania z mitologii Greków i Rzymian.

Historja: 1. Gebert i Gebertowa: Opowiadania z dziejów powszechnych. Część I. 2. Gebert i Gebertowa: Opowiadania z dziejów ojczyźtych.

Geografia: 1. Radliński: Pięć części świata pozaeuropejskich. 2. Romer: Powszechny atlas geograficzny, albo Kosenn: Atlas geograficzny.

Matematyka: 1. Łomnicki: Geometria elementarna, wyd. 5, 1924. 2. J. Miłłowicz: Podręcznik arytmetyki dla klasy IV szkół średnich.

Przyroda: Jak w VI.

Tercja wyższa.

Religja: Ks. Archutowski, Historia Kościoła katolickiego w zarysie, Lwów-Warszawa. Książnica Atlas.

Język polski: 1. Próchnicki i Wojciechowski, Wypisy polskie dla szkół średnich t. IV-Lwów - Warszawa. Książnica-Atlas. 2. Galle H., Krótka stylistyka wraz z teorią wierszowania. Warszawa. M. Arct. 3. Sienkiewicz H. Ogniem i mieczem, 2 tomy. Lwów. Zakład Nar. im. Ossolińskich. 4. Mickiewicz A. Grażyna. Kraków. Spółka Wyd.

Język niemiecki: 1. Liermann, Deutsches Lesebuch für Obertertaria. 2. Sanden: jak w IV. 3. Uhl-land, Ernst Herzog v. Schwaben, Reklamausgabe. 4. Körner, Zriny. Reklamausgabe.

Język łaciński: 1. Lewicki T. M. Początki języka łacińskiego cz. II. Lwów. K. S. Jakubowski. 2. Zipper, Opowiadania z mitologii Greków i Rzymian, Lwów—Warszawa. Książnica T. N. S. W. 3. Caesar, Commentarii de bello Gallico ed. Terlikowski. Lwów—Warszawa. Książnica T. N. S. W. 4. Krasnowolski, Gramatyka łacińska szkolna cz. II Warszawa M. Arct. 5. Szczepański-Pilch, Ćwiczenia polsko-łacińskie, Lwów—Warszawa, Książnica T. N. S. W.

Język grecki: 1. Winkowski J. i Taborski J. Ćwiczenia greckie. Lwów—Warszawa, Książnica Polska T. N. S. W. 2. Fiderer E. Gramatyka języka greckiego. Lwów — Warszawa, Książnica Polska T. N. S. W. 3. Zipper (j. w.) 4. Terlikowski, Życie starożytnych Greków. Lwów, Księgarnia Naukowa.

Język francuski: A. Daudet, Le petit Chose.

Język angielski: Knapczykówna Jadwiga, Początki języka angielskiego cz. I. Lwów—Warszawa. Książnica Polska T. N. S. W.

Historja: 1. Gebert i Gebertowa, Opowiadania z dziejów ojczystych. Lwów—Warszawa, Książnica-Atlas. 2. Gebert i Gebertowa, Opowiadania z dziejów powszechnych ze szczególnem uwzględnieniem dziejów Polski. Lwów—Warszawa, Książnica-Atlas.

Geografja: 1. Sosnowski P., Geografja Polski w dawnych granicach. Lwów—Warszawa, Książnica-Atlas. 2. Romer E., Powszechny atlas geograficzny. Lwów—Warszawa, Książnica-Atlas.

Matematyka: 1. Miłulowicz J., Podręcznik arytmetyki dla kl. IV szkół średnich. Lwów—Warszawa, Książnica-Atlas. 2. Miłulowicz J., Podręcznik arytmetyki dla kl. V szkół średnich. Tamże. 3. Łomnicki Antoni, Geometria elementarna. Wyd. V. Lwów—Warszawa., Książnica-Atlas. 5. Łomnicki, Tablice matematyczno-fizyczne czterocyfrowe.

Przyroda: 1 i 2 jak w VI. 3. Borzęcki Dr. Konstanty, Podręcznik botaniki dla kl. V gimn. matem.-przyr. Lwów—Warszawa, Książnica-Atlas.

Sekunda niższa.

Religja: 1. Archutowski: Dzieje Kościoła Katolickiego, Książnica T. N. S. W. 2. Nowy Testament.

Język polski: 1. K. Wojciechowski: Wypisy polskie dla szkół średnich, tom V, Książnica TNSW. 2. Galle Henryk: Stylistyka i teoria literatury wyd. 9, M. Arct, Warszawa. 3. Galle H.: Teoria prozy i poezji w zarysie, wyd. 5, M. Arct, Warszawa.

Język niemiecki: 1. F. Schiller: Wilhelm Tell, Maria Stuart, Das Lied von der Glocke, Nakł. Reklam Bibl. 2. Lessing: Minna von Barnhelm, Nakł. Reklam Bibl.

Język łaciński: 1. Krasnowolski: Gramatyka szkolna, cz. II, M. Arct, Warszawa. 2. Szczepański-Pilch: Ćwiczenia polsko-łacińskie, Książnica TNSW. 3. C. Julii Caesaris Commentarii de bello Gallico ed. Terlikowski, Lwów—Warszawa, Książnica TNSW. 4. Wiazanka wierszy Owidjusza, wyd. T. Sinko, Książnica TNSW. 5. Liwjusza Dzieje rzymskie w wyborze, wyd. J. Jędrzejowski, Książnica TNSW. 6. Terlikowski: Życie publiczne, prywatne i umysłowe starożytnych Rzymian, Księgarnia Nauk., Lwów.

Język angielski: 1. Benni Tytus: Podręcznik języka angielskiego, wyd. II i III, Książnica Pol. TNSW. 2. Fairy and Other Tales: a) The Happy Prince, b) The Selfish Giant, c) Cinderella. 3. Edgeworth Mary, Popular Tales: The Grateful Negro.

Historja: 1. Dr. A. Ryniewicz: Początkowy kurs historii średniowiecznej i nowoczesnej, Książnica TNSW. 2. Dr. A. Lewicki: Zarys historii Polski, Gebethner i Wolff, Warszawa.

Geografia: Sosnowski: Geografia Polski w dawnych granicach, Książnica Pol. TNSW.

Matematyka: 1. Miłułowicz J.: Podręcznik arytmetyki dla kl. VI szkół średnich, Książnica Pol. 2. Wójtowicz: Logarytmy. 3. Krantz I.: Zbiór zadań matematycznych, Kraków. 4. Łomnicki: Geometria, podręcznik dla szkół średnich, cz. I., Planimetria, Stereometria, wyd. III, Książnica Pol. TNSW. 5. Łomnicki: Tablice matematyczno-fizyczne czterocyfrowe.

Chemja: Duchowicz: Chemja nieorganiczna. Nakł. Księgarni K. S. Jakubowskiego, Lwów.

Przyroda: 1. Nussbaum—Hilarowicz: Zoologja dla klas wyższych szkół średnich, wyd. V, przejrzane i uzupełn. przez B. Fulińskiego, K. S. Jakubowski, Lwów. 2. Rostafiński: Botanika na klasy wyższe, Kraków. 3. Dr. W. Wyhowski: Człowiek, Książnica TNSW.

Sekunda wyższa.

Religja: Sieniatycki: Dogmatyka katolicka (szczegółowa).

Język polski: Chrzanowski J. i Wojciechowski K. Wypisy polskie dla klas wyższych szkół średnich. Część I (do r. 1822) Książnica Atlas, Lwów-Warszawa.

Język niemiecki: Dr. M. Gorges: Mittelhochdeutsche Dichtungen. Goethe: Hermann und Dorothea. Hebbel: Nibelungen. (Reklamausgabe).

Język łaciński: 1. Krasnowolski: Gramatyka łacińska szkolna Część II. 2. Cyserona: Wybór mów, Wyd. J. Szczepański, Część I, II i III. 3. Wergiljusz: Wybór z dzieł, Wyd. T. Sinko. 4. C. Sallustius Crispus: Bellum Iugurthinum. Książnica Atlas, Lwów-Warszawa. 5. Terlikowski Fr.: Życie publ., pryw. i umysłowe starożytnych Rzymian.

Język grecki: 1. Ksenofont: Hellenika, wyd. Teubnera. 2. Homer: Odyssea, A. T. Christ i Jezienicki. 3. Terlikowski: Życie publ. i pryw. starożytnych Greków. 4. Ćwikliński: Gramatyka grecka.

Język francuski: Molière, Le Tartuffe.

Język angielski: 1. O. Goldsmith: The Vicar of Wakefield. 2. R. Kipling: Stories from the Jungle Book.

Historja: Zakrzewski: Historja powszechna, T. I. Cz. Nanke: Historja średniowieczna. Lewicki A.: Zarys dziejów Polski. Cz. Nanke: Wypisy do historii średniowiecznej.

Geografia: 1. Pawłowski: Geografia ogólna. 2. Fuchs-Radliński: Geografia Europy. 3. Romer: Atlas Powszechny Geograficzny, Część II.

Matematyka: 1. Miłułowicz I.: Podręcznik arytmetyki dla kl. VII. 2. Krantz: Logarytmy. 3. Krantz: Zbiór zadań matematycznych. 4. Łomnicki: Geometria jak dla IIⁿ. 5. Łomnicki: Trygonometria, podręcznik dla szkół średnich. 6. Łomnicki: Tablice matematyczno-fizyczne czterocyfrowe.

Fizyka: Sporzyński, Fizyka.

Chemja: Duchowicz: Chemja nieorganiczna.

Pryma niższa.

Religja: ks. Sieniatycki, Etyka. Nowy Testament.

J. polski: Adamczewski Stanisław, Sympozjon. Wybór prozaików polskich wieku XIX i XX, do użytku kl. VII i VIII szkół średnich. Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa 1926.

J. niemiecki: 1. Schiller, Wallenstein
2. Lessing, Nathan der Weise
3. Lessing, Laokoon } Reklamausgabe

J. łaciński: 1. Krasnowolski, Gramatyka łacińska szk. Cz. II. 2. Cycerona wybór mów i pism filozof. Wyd. J. Szczepański. Książnica Pol. T N S W. 3. Horacjusza poezje wyd. T. Sinko. Książnica Pol. T N S W. 4. Wybór z dzieł Tacyta, opracował Dr. Pilch, Książnica T N S W. 5. Telikowski, Życie starożytnych Rzymian. Księgarnia Nakładowa Lwów.

J. grecki: 1. Ćwikliński, Gramatyka grecka. 2. Homer, Iliada, zast. Christ i Fischer, Kraków. 3. Wybór pism Platona, opr. Jędrzejowski, Książnica Pol. T N S W. 4. Wybór mów Demostenesa, wyd. Wotke-Schmidt, Kraków. 5. Sofoklesa Antygona, wyd. Dr. J. Oko. Książnica T N S W. 6. Terlikowski, Życie starożytnych Greków. Księgarnia Naukowa Lwów.

J. francuski: Molière, Le Tartuffe.

J. angielski: 1. W. Scott: Tales of a Grandfather.
2. W. Scott: Kenilworth
3. Shakespeare: Macbeth.

Historja: 1. Lewicki A. Zarys dziejów Polski.
2. Nanke Cz.: Historja średniowieczna.
3. Nanke Cz.: Historja nowożytna.
4. Nanke Cz.: Wypisy do historji średniowiecznej i nowożytnej.

Geografja: Jakób Stefan Cezak, Geografja gospodarcza. Dom książki pol. w Warszawie.

Matematyka: Jak w II^w.

Fizyka i chemja: 1. Sporzyński, Fizyka. 2. Bolland i Duchowicz, Chemja organiczna, Czarnecki, Kraków.

Pryma wyższa.

Religja: Bartynowski, Apologetyka. Nowy Testament.

Język polski: Jak w Iⁿ.

Język niemiecki: Schiller, Braut von Messina. Goethe, Faust I.

Język angielski: Dickens, A. Christmas Carol; Tennyson, Enoch Arden; Shakespeare, Julius Caesar.

Język łaciński: Cyceron, wybór pism filozoficznych, wydał Szczepański. Horacjusz, Poezje (Sinko). Tacyt, wybór z dzieł (Dr. Pilch).

Język grecki: Homer, Iljada zast. Christ i Fischer. Platon, wybór pism (Jędrzejowski). Sofokles, król Edyp (wyd. Teubnera).

Historja: Zakrzewski: Historja powszechna, Tom III. Lewicki: Zarys dziejów Polski.

Geografja: Romer-Peretiatkowicz, Polska współczesna.

Matematyka: Jak w II^w, nadto Wojnicz-Sianorzęcki, Algebra, część III. Łomnicki, Początki geometrii analitycznej.

Fizyka: K. Sporzyński, Fizyka. Ernst, Kosmografja.

W Gdańsku, dnia 6. kwietnia 1927.

Jan Augustyński, dyrektor.

INSTYTUT
BADAŃ LITERACKICH
BIBLIOTEKA
00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 73
Tel. 26-68-63

